

Ekooŋan ya éesuume ya eyya

Luk
naakiice ya

Waah wa weeyem wa ti pakiical empe

Ekooŋan ya éesuume ya eyya Luk naakiice ya éy-isanaayisan nii Yéesu ayem Afakana ya éeyinananee ya ati Israyel niŋ lombo Afakana ya ati pakan paka púlooj. Luk asok akalaŋaakalaŋ meemak ápimeyi pánipani ya ti Yéesu. Ekina nuutaakaa fiye ti pakiical. Pakiical empe Luk náayaañe akiic Teyofil, ásupiyenu ya eyem “Páhin pa piti pupoñapoñ pa”.

Ekooŋan ya éesuume ya eyye eluwut eekiice yo ya, pale pasincanal pa píyisanaayisan nii Luk ákuuñana ya akiice yo. Luk aloomaaloom páhin niŋ apoñapoñ a Pool. Luk Asuwif tom, naakiic yo lombo keeneetaat ka Pusuwif.

Kikee kilim keetaake nafaa

Ateeteyo - Akina ayem Yéesu niŋ ekina tom Pútuun pa. Akina ayem ati waah wa púlooj uti púlunta pa.

Cáwii ca citi Pútuun pa - Lan óo lan la pakan paka nkacoone Pútuun pa pipiyeno amansa ya ateyii, cáwii ca citi Pútuun pa unca toko.

Eenucee ya - Ekina eyem caacaw ca citi Afakana ya niŋ Amansa ya aŋa Pusuwif pa nkayeniye ya hítuulu ékey ya eteyoo. Nasokee lombo “Krista”.

Fa heeyem ha páhantuwa nihikiicee fa:

1:1-4 Heewune ha Luk naakiic.

1:5-2:52 Hipukuyee ha niŋ hiñiyate ha hiti Saŋ-Patis niŋ Yéesu.

3:1-20 Páhin pa piti Saŋ-Patis.

3:21–4:13 Pátise ya niŋ híluunŋuyee ha hiti Yéesu.

4:14–9:50 Páhin pa piti Yéesu ti mah ma miti Kalilee.

9:51–19:27 Pítin pa piti Yéesu púful Kalilee piwant Jerusalem.

19:28–23:56 Kunoom ka kikelan ka kiti Yéesu niŋ eket ya eteyoo Jerusalem.

24:1-53 Pilito pa, éfulii ya niŋ pisilo pa piti Yéesu.

Heewune ha Luk naakiic

^{I-II} Awe Teyofil eñaap ya,

keemeerje kacukaacuk niŋ ñíkinii eeha Pútuun pa mpíhine ha púloorŋ ti píyaañ eteeho toonii. Nkáyenoonii pikamana hilim ha hiti Pútuun pa. Keemeerje toonii nkayeno ho hikiicu samat nii fa nkakamane ho fa unii. ^{III} Kápiliŋ ti píyaañ waah ewwe fo ti pikelan, inci úwwincinoole heetaakiye púloorŋ. Ekina ewune, insok nii na-paanap pikiici, awe Teyofil, pakiical peetempiye mpu-coonool ^{IV} aakati méyi nii eeha nkakalaŋanuu ha, hilim hiti pánipani.

Ñáapukuma Saŋ-Patis

^V Ti caanak ca citi amansa ya aŋa nkasok ya Helot ati mah ma miti Yutaay, intaako awaaseena ati Pútuun pa aŋa nkasok Sakaliya ati kayoŋ ka kiti puwaaseena pa enka nkasok ka Apiya. Aaloo caacawoo Elisabet, náafulii ti miin ma miti Aaron. ^{VI} Poko t'ésupakii keecoonoole hátikin Pútuun pa, nkanapan pítin etempo, nkacok púloorŋ hilim ha heesiinaneer ha hiti Ateeteyo fo muus. ^{VII} Pale kataakut añii kamma Elisabet naayem caakonta, apan poko púloorŋ pamaamanal.

^{VIII} Hikee hinoom Sakaliya naayeno kaawaaseen la ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa loho hinoom ha hiti kayoŋ ka kiteyii hícoliyoo. ^{IX} Ti cosaan ya eti

puwaaseena pa nkañakoo kaakaaw ti kamamal apiyeno aña afaanako ya ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, la sampanee la, kati áluntan caminkolon ya.* X Waati ya eti káaluntan ka néetuuno, pakan paka púloon nkayeno kaluum tíkitaaj.

XI Maleekoo ya eti Ateeteyo néefulii teyoo, episi-injiyoo t'epes yáali eti kaaciin ka la nkáluntan la. XII Sakaliya naacuk yo naasuco naafe. XIII Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Sakaliya, kaluum ka kitii kisayaneesayan, aali Elisabet afaataak añii aafawasoo caacaw ence: Saj. XIV Afaayeno t'awe pásuuma penfakat, hícump pakan lombo efikataak pásuuma ti hipuku ha hiteyoo. XV Afáayenoonii an eemaka ti Ateeteyo, añajut pálaani elaan niñ pikee palaanal empa mpúkuman. Le niñ afaapukee, afaameej niñ Kunuu ka keenape ka. XVI Afáañahanii pakan keemeenje pakati Israyel ti Ateeteyo Pútuun pa piteyii. XVII Afáanowii hátikin Ateeteyo ti kunuu niñ ti sempe samat nii ayaamakoola ya Elí, áfaañahanii ñífaaf ña kapisiyool niñ epuukii, náañahanii kéeciita ka káakup ti pámiiloolal peenape, kati amemanool pakan paka ti Ateeteyo.” XVIII Sakaliya naacakan maleekoo ya: “Puume inci fáyini kameye eehuu? Inci oopa maamane aalam lombo sitiiloo séelaanjane.” XIX Maleekoo ya neesokoo: “Inci yem Gabriyel. Inci ninsiijo hátikin Pútuun pa, inci mpúpoñii píkey soki ekoonjan ya éesuume eyye. XX Síitan, ti káyinanaati kilimam, putumi efipucok, áatiyini káakup fo ta eehe efihitaako. Pánipani kilim ka kutoom efikitaako incolaa toko.”

XXI Pakan paka nkayeno hítuulu ínnimii heewune

* **I:IX** 1:9 Káaluntan ka kiñarjaa íhinu hinoom óo hinoom ñúsupak ti puwaaseena pa. Káaluntan ka nkíhineehin ti pututa kaaciin ka la sampanee la ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ekina eyem píyisan pa piti kaluum ka kiti pakan etempo.

Sakaliya náafiyoonii páhantuwa ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa. **XXII** Emma náafulii ma ayinaat káakup neyii nkámeyi nii aṅe ákukuyoocuk waah páhantuwa ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Naayeno nkáakupaati fo káakup niṅ sipees. **XXIII** Lóokuṅ ya eti kaawaaseen ka kiteyoo ta nkipaye ta, naañoḥo t'enuuf.

XXIV Fiyiit aaloo Elisabet naasa munow naayolo nemmo páhantuwa fo kiim isak. **XXV** Naasok: “Fiye Ateeteyo náahinaam eehe, áfulanaam ti ñusuu ti pakan paka.”

Ñáapukuma Yéesu

XXVI Elisabet ti hiimoo hísakiyenu niṅ hoonool hiti munow, Pútuun pa mpúpoñii maleekoo ya eyya nkasok ya Gabriyel ti mah ma miti Kalilee ti saatee ya eti Naasalet. **XXVII** Pupupoñoḥo ti ámaacul a aṅa nkasok ya Mari, aṅa Josef ati miin ma miti cáwii ca citi Dawid naaṅaame ya ekop. **XXVIII** Maleekoo ya neenako la teyoo neesokoo: “Kásuumaay kiyeno n’awe, awe aṅa ataake ya pálafi pa piti Ateeteyo. Ateeteyo oopa n’awe.”

XXIX Mpásiyaloo kilim enkuu Mari naaliim naayeno eakanoolo pakicanal puume mpaaw. **XXX** Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Mari, áasumaasuum Pútuun pa. **XXXI** Síitan inci pusoki, aafasa munow mpúkii ciñii cikampaani aakati ufanoo caacaw ca Yéesu. **XXXII** Afaayeno an eemaka, afaayonkalee Añii ya ati Pútuun pa piti patiila. Ateeteyo Pútuun pa efiwuufanoo elemeyu ya eti amansa ya eti maamayoo Dawid, **XXXIII** afaapampaṅan ti miin ma miti Jakob, cáwii ca citeyoo eticipa.” **XXXIV** Mari naañoḥan yo: “Eehe puume níhiyina pitaako inci péemiit áyiin?” **XXXV** Maleekoo ya neesokoo: “Kunuu ka keenape ka éfikiwanoonii t’awe, sempe sa siti Pútuun pa piti patiila ínsikimpitooli, ekina ewune añii ya aṅa ankaakaay ya hipuku afaayeno eesampanee, naasokee Añii Pútuun.

XXXVI Sincan Elisabet atii ya aña nkasoke ya caakonta, ti himaamanoo oopa niñ munow miti kiim isak niñ hoonool miti cikampaani. XXXVII Méyi nii waah uheekut Pútuun pa.” XXXVIII Mari naañahan yo: “Iyyoo, inci yem amiikan a ati Ateeteyo, hitaako t’inci samat nii fa ansoke fa.” Maleekoo ya neekaay.

Hiyoop ha hiti Mari pati Elisabet

XXXIX Ti kunoom enkuu Mari naakaay mpacas ti saatee ya eti pítintij pa ti mah ma miti Yutaay, XL apinako la ti ekumpaan ya eti Sakaliya naakican Elisabet. XLI Ta Elisabet náasiye ta Mari pakicanaloo añii ya naawen ti munowoo, Elisabet naameej niñ Kunuu ka keenape ka. XLII Naaceek apusok: “Awe Pútuun pa mpíhine heehaje ha panap ti pakaal paka púlooj, efi lompo píhin heehaje ha panap ti añii ya aña ankaakaay ya hipuku! XLIII Puume inci ínnapiyenee fiye, íñña ya ati Ateeteyo atoom kati mpáakeyyam hiyoop? XLIV Sincan, emma inci ínsiye ma pakicanali añii aje ti munowam naawen ti pásuuma. XLV Aánapiyane awa aña yínane ya ti eeha Ateeteyo mpusoke ha nii efihitaako.”

Hímulu Pútuun pa hiti Mari

XLVI Mari naaceek apusok:
 “Yaanam émulaa Ateeteyo!
 XLVII-XLIX Kamma Pútuun pa mpítahii kunuu etempo t’inci amiikan a atempo ásikateen a,
 ekina ewune kunuuwam kimeejaa niñ pásuuma ti Pútuun pa Afakana ya atoom.
 Kamma Pútuun pa piti sempe mpíhinaam waah wenfakat,
 ekina ewune, písik fíyooy pikaay pa púlooj efimpiy-onkalam ati pásuuma.
 Caacaw etempo ceesampane.

- L** Pitaakaataak paket hikaw ti keefeye po ka fo ti ekaay óo ekaay.
- LI** Mpiyisan hamake ha niŋ epees etempo; mpihancalool kéemakiyanooliye ka ti pakan paka.
- LII** Mpiwananii pumansa pa ti pilemeyu pa piteyii, pale, mpíseepin písikateen pa.
- LIII** Mpsiitan keeyeniye ka ti peep pa niŋ waah weenape, pale, mpiyaan keetaake ka kapiñoŋo sipeesii ñaanii.
- LIV** Mpiyankanan amiikan etempo Israyel, ti é nawuno paket hikaw etempo.
- LV** Eehuu mpiyinanane símaama unaa Abraham niŋ miin ma miteyoo fo caanak óo caanak.”
- LVI** Mari naayeno pati Elisabet fo kiim káhaaciil apite añoŋo pateyoo.

Ñáapukuma ña ñiti Saŋ-Patis

- LVII** Púful toko, Elisabet íyyiŋooliyoo, náapukii cikampaani. **LVIII** Pikinooloo niŋ miin ma miteyoo nkási nii Ateeteyo áhinoohin henfakat niŋ paket hikaw, nkananfool ti pásuuma pa piteyoo. **LIX** Añii ya ta naataake ta kunoom isak niŋ kíhaaciil nkákey kapinakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpiliile pa niŋ maamaa ateyii Abraham, nkálafiyoo kawufan caacaw ca citi faafoo Sakaliya. **LX** Elisabet naacoop hilim ha naasokii: “Haani! Caacawoo ciñarjaa piyeno Saŋ.” **LXI** Nkasokoo: “Pale an aneetaat ti miin ma miti aluu arja ataake caacaw encuu.” **LXII** Nkákup neyoo niŋ sipees, kapticakan faafoo enceyme caacaw náalafiye kawufan añiino. **LXIII** Naasokii kawufanoo káakiicuma, naakiic: “Caacawoo Saŋ.” Pakan paka púloŋ innimii. **LXIV** Tokotoko putumoo mpípankino, híleeluufoo nihikatan, náayini káakup, náayaañ kaanimpan Pútuun pa. **LXV** Ewatate enfakat neeyeno ti pikinoolii púloŋ

nij keekine ka ti pisaatee pa piti pítintij pa ti mah ma miti Yutaay, nkayeno káakup heetaakiye ha. **LXVI** An óo an éesiye ho naayeno káamiilool, naasok: “Añii aje, an puume naakaakaay piyeno?” Kaatuko sempe sa siti Ateeteyo siyenaayeno teyoo.

Hímulu Pútuun pa hiti Sakaliya

LXVII Añii ya, faafoo Sakaliya naameej nij Kunuu ka keenape ka naayaamakool hiti Pútuun pa, apusok:

LXVIII “Unimpanaa Ateeteyo Pútuun pa piti Israyel kamma mpitahe kunuu ti pakan etempo mpi-fakanii.

LXIX Mpúpoñii unaa Afakana eemaka ati miin ma miti amansa ya Dawid amiikan etempo,

LXX eehuu piyaamakoola pa keesampanee ka nkátuunane unaa ti caacaw Pútuun pa ta infiyee

LXXI nii efiufakan unaa ti pikamool unaa nij ti sipees keenate ka unaa púlooj.

LXXII Mpíyisan símaama unaa paket hikaw, mpínawuno písiyool etempo peesampanee pa,

LXXIII esintoolo eyya mpisintooliye ya ti maamaa unaa Abraham[☆]:

LXXIV nii, ta mpufakane ta unaa ti sipees pikamool unaa, éfiwuyiniyaa po himiikanate peefeyut

LXXV nuuyenyiayaa pimiikan keesampanee nij keecoonoole hátikin etempo fo eket maama.

LXXVI Awe añiinam lompo aafayonkalee ayaamakoola ya ati Pútuun pa piti patiila, kamma ankaakaay énowii hátikin Ateeteyo aapiwañaloo pítin pa,

LXXVII ti káyisanool pakan etempo kafakan ka ti kaaponket ka kiti umuuyen wa uteyii,

☆ **I:LXXIII** 1:73 Púcook 12:1-3; 22:15-18

LXXVIII kamma Pútuun pa piti unaa mpimeeje paket hikaw, ekina ewune aña eecañe ya nii caanak céefulii áfaawanoonii ápikey unaa hiyoo,

LXXIX kati acaañan keeyem ka ti eloñ ya eti ñáanim ña niñ ti hísaalumant ha hiti eket ya, ápitintinjan unaa ti pítin pa piti kásuumaay ka.”

LXXX Añii ya Sañ náayankii, kunuuwoo nkítaakii sempe. Naayeno ti káahañ tes fo ta náafulii ta ti pakati Israyel.

II

Ñáapukuma ña ñiti Yéesu

^I Ta Sañ-Patis naapukee ta, amansa ya enfakat a aña nkasok ya Ookust náafulanii hilim nii an óo an ti mah ma miti Room púloñ añanee hikiicu caacawoo. ^{II} Oom hikiicu hiyeniye híyaañ ta Kileños naayeniye ta ati hikaw ha hiti Siriya. ^{III} An óo an naaño ho ti saatee ya eti cosaan ya eteyoo apikaakiicee po.

^{IV} Josef lompo náafulii ti saatee ya eti Naasalet ti mah ma miti Kalilee apiwant mah ma miti Yutaay ti saatee ya eti amansa ya Dawid eyya nkasok ya Betelehem, kamma akina lompo naayem ati miin ma miti maamaa teyoo Dawid. ^V Apikaay hikiicu ha naacoo pool Mari aña naañaame ya ekop, aña eeyeniye ya immunow.

^{VI} Ta nkayeniye ta po, íyyiñooliyoo, ^{VII} náapukii ciñiinoo cíyaañ, cikampaani. Naakuupatanool co niñ ñiseehu naahintanoo ti púus kamma nkataakut ékaap la efikawanana.

Kakaman ñáapukuma ña ñiti Afakana ya pufaasa pa

^{VIII} Ti oom mah intaako ti ukit wa pufaasa keeyeniye efaas niñ hánant písaacii pa piteyii. ^{IX} Maleekoo ya eti Ateeteyo néefulii teyii, ecaañ ya enfakat ya eti Ateeteyo

néekinkoolii, ewatate enfakat neeyeno neyii. ^X Maleekoo ya neesokii: “Timpinife, cóopiyoooop aluu ekoonjan éesuume eti pásuuma penfakat piti pakan paka púlooj. ^{XI} Fíyooy pati saatee ya eti Dawid ciñii cipukee po Afakana ya, akina ayem Eenucee ya, akina lompo ayem Ateeteyo. ^{XII} Ehe pýisan empa efinikiiwoo pa tempo, efanitook nkakuupatanooole ciñii niñ ñiseehu nkahintan co ti púus.”

^{XIII} Tokotoko kayoj kenfakat kiti pumaleekoo nkúfulii alacana nkinanf maleekoo ya nkiyeno kaanimpan Pútuun pa, nkiyeno hisoku: ^{XIV} “Umúlaa Pútuun pa piti pati-ila, kásuumaay nkiyeno t’etaam ti payenka mpitaake ka pásuuma etempo.” ^{XV} Ta pumaleekoo pa mpuñohiye ta patiila pufaasa pa nkasokool: “Ukaayaa Betelehem hicuku heetaakiye ha, eeha Ateeteyo naasoke ha unaa.”

^{XVI} Nkahiliikan, kapucol nkatook Mari, Josef niñ ciñii ca cehintanee ca ti púus pa. ^{XVII} Ta nkacukoo ta nkayeno kakaman eeha maleekoo ya neesokii ha ti añii ya. ^{XVIII} Kéesiye ho ka púlooj ínnimii ti eeha pufaasa pa nkasokii ha. ^{XIX} Pale Mari naamank eehe púlooj ti kunuuwoo náamiilool ho meemak. ^{XX} Pufaasa pa ta nkayeniye ta puñoho, nkayeno hímulu niñ kaanimpan Pútuun pa kamma eeha nkásiye ha nkacuk samat nii fa maleekoo ya neesokii fa.

Hiwasuyee ha hiti Yéesu caacaw

^{XXI} Ta naataake ta kunoom isak niñ kíhaaciil, nkanakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpiliile pa niñ maamaa ateyii Abraham, nkawasoo caacaw ca Yéesu, samat nii fa maleekoo ya neesoke fa íñña ateyoo peelokot asa munow.

Kañoman ka kiti Yéesu ti Pútuun pa

XXII Hinoom ha hiti kaakuulan ka kiti hipuku ha níhicolii, kaakuulan ka keekiice ka ti hilim ha heesiinane ha hiti Móyiis. Josef niŋ Mari nkacooop ciñii ca Jerusalem kápiyisanoo Ateeteyo. **XXIII** Inhínee nii heekiice ha ti hilim ha heesiinane ha hiti Ateeteyo: “Niŋ añii áyiin ácook apukee añañee kañoman Ateeteyo.” ☆ **XXIV** Kañañaa lompo kaawaaseen toko sílunt súsupak man me múcuucuuku músupak samat nii fa insokee fa ti hilim ha heesiinane ha hiti Ateeteyo. ☆

Kaayaamakool ka kiti Simeyon

XXV Intaako Jerusalem akee áyiin caacawoo Simeyon. Ayiin eecoonoole naafe Pútuun pa, naayeno hítuulu aña akaakaay ékey kaapuuñanool Israyel. Kunuu ka keenape ka nkiyeno teyoo, **XXVI** nkíyisanoo nii ataket akina peecukut Eenucee ya ati Ateeteyo. **XXVII** Kunuu ka keenape ka nkítintinanoo apikaay pati ekumpaana ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ta Yéesu pupukayoo nkácoopiyoo ta kati káhinoo ee ha hilim ha heesiinane ha fa nihisoke fa, **XXVIII** Simeyon naafenfo ciñii ca ti sipeesoo naanimpan Pútuun pa apusok:

XXIX-XXX “Kamma inci incuke niŋ ñkinam kafakan ka kitii, ekina ewune Ateeteyo, fiye aayina hikatu amiikan a atii apiket ti kásuumaay samat nii fa áyyinananaam fa; **XXXI** kafakan ka enka ammemanooole ka hátikin písii pa púlooj, **XXXII** ecaañ ya eyya éfeeyisan keeneetaat ka Pusuwif Pútuun pa, nécoopii pakani Israyel hamake ha.”

XXXIII Ciñii ca faafoo niŋ íñña a teyoo ínnimii ti keesokee ka kiti ciñii ca. **XXXIV** Simeyon naasampanii, naasok íñña a teyoo Mari: “Síitan, añii ya aje Pútuun

pa pumamaloomamal kati ácoopii enow ya eti pakan keemeenje pakati Israyel niŋ piyito pa piti pakakee pakan keemeenje. Afaayeno píyisan pa piti Pútuun pa empa pakan paka nkakaakaay pa hipooku, ^{XXXV} kati áfulanii tíkitaanŋ pámiiloolal pa peeyoliye pa ti kunuu hícump pakan. Awe íñña ateyoo lompo kúnuul efikiyeno ti yaani samat nii aŋa epaay neeyaye.”

Kaayaamakool ka kiti Hanna

^{XXXVI} Intaako akee aal ayaamakoola eemaamane caacawoo Hanna, faafoo Fanuwel, ati miin ma miti Asel. Apinimo ti áyiinoo fo sitiil isak niŋ súsupak, áyiinoo naaket. ^{XXXVII} Nene animiit, sitiiloo áwii epaakiil niŋ sipaakiil (84). Afúlantoo pati ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náatuul po ti surŋ niŋ ti kaluum hánant niŋ hanakan. ^{XXXVIII} Ti oom caanak, ápucolii teyii, naanimpan Pútuun pa, naayeno hisoku kiti ciñii ca hátikin keeyeniye ka púloonŋ hítuulu kafakan ka kiti Jerusalem.

Piyetu pa piteyii Naasalet

^{XXXIX} Ta Josef niŋ Mari nkapayoole ta fa ínhinee fa samat nii fa insokee fa ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Ateeteyo, nkayet Kalilee pati saatee ya eteyii Naasalet. ^{XL} Añii ya náayankii niŋ sempe; naameeŋ ecohato, pálaŋi pa piti Pútuun pa mpiyeno teyoo.

Akampaani ya Yéesu pati Ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa

^{XLI} Esúk óo ésuk Yéesu pupukayoo nkakaakaay Jerusalem pahaaño pa piti Himuusu ha. ^{XLII} Ta naataake ta sitiil ŋaasuwan niŋ súsupak, nkasilo Jerusalem pahaaño pa, samat nii fa cosaan ya eteyii neesoke fa. ^{XLIII} Pahaaño pa pupupa nkayeno puñoŋo, akampaani ya Yéesu náatowoonii puson Jerusalem, pale pupukayoo

kápanumut. **XLIV** Incukii nii oopa ti pinamii, kapisapal fo hinoom púmpuluj, nkáyaañoó hiñes ti pakanii niñ ti pinapoolii.

XLV Ta nkacukutoo ta nkañoóho Jerusalem hiñesoo.

XLVI Ti hinoom ha íhaaciyenu ha nkalañanoo la ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa naayeniye niñ pikalañana pa, apiyeno káasiitan teyii niñ kaacakanoolii.

XLVII An óo an éesiyoo ínnimoo ti kameye ka kiteyoo niñ ti pañahanaloo. **XLVIII** Pupukayoo kapicukoo, nkañajo. Íññáa ateyoo naasokoo: “Añiinam, weyme ánhine unii fiye? Paapaa atii niñ inci uliimaaliim meemak ti hiñesi.”

XLIX Yéesu naañahanii: “Weyme inniñesam? Fo nímiit nii inci ñañaa piyeno ti ekumpaan ya eti Paapaa atoom?”
L Pale kásiit eeha náalafiyii ha hisoku.

LI Náawanoonii niñ pupukayoo Naasalet, náatuulii. Íññáa ateyoo naamank enke púlooj cew ti kunuuwoo.

LII Yéesu náayankii niñ ecohatoyoo niñ kaacecoo, Pútuun pa niñ pakan paka nkálafiyoo pihanñaj toko.

III

Káatuunan ka kiti Sañ

^I Ti sitiil kaat ya siti Tipel Sesaal, amansa ya enfakat a ati mah ma miti Room, Pons Pilaat naayeno ati hikaw ha hiti Yutaay, Helot naayeno ati hikaw ha hiti Kalilee, atuwoo Filip naayeno ati hikaw ha hiti mah ma miti Itulaay niñ Tilakonit, niñ Lisañas ati hikaw ha hiti Apilen. ^{II} Annas niñ Kayif nkayeno puwaaseena pa kenfakat ka pakati Pútuun pa. Ti oom caanak hilim ha hiti Pútuun pa níhicolii ti Sañ, Sakaliya añiinoo, pati káahaañ ka tes. ^{III} Sañ naayeno kaafiitanool mah ma púlooj meekole ma musuu ma miti Jordan, apiyenyii káatuunan: “Níhin pátise nípiyisan nii

níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu, Pútuun pa kati puponket wo aluu.”

IV Samat nii hilim ha heekiice ha ti kaahit ka kiti Esayaayaamakoola ya:

“An náaceekii ti káahaan tes apusok:

*Niwañal pítin pa piti Ateeteyo,
nicoonanool pítin pa piteyoo.*

V *Elijoon óo elijoon efeehokanee,
tíntij óo tíntij nij cítintij óo cítintij éfipitamiyane.*

*Ñítin ña ñeejoncalooliye ña efiñicoonanoolee,
ñítin ña ñiti pínankiin pa efiñiteecanoolee.*

VI *Pakan paka púlooj efikacuk kafakan ka kiti Pútuun pa.*”[☆]

VII Sañ naasok kayonj ka kéekeyii ka kati áhinií pátise: “Aluu mufepa emmuu! Ayme áwunii aluu kunuu kati nitey paseña pa piti Pútuun pa peeyem pa ti ékey?”

VIII Níhin waah weenape samat nii enuun eyya nepuk papukal peenape. Fiyuu éfiyisan nii níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu. Timpi níyaañ esokoolo nii: ‘Unaa ufakaafak kamma Abraham naayem maamaa ati unaa.’ Inci pusok aluu háati ti pínankiin empe Pútuun pa píyiniyini éfulanii epuuk pakati Abraham. **IX** Ehe hinahaane ha nihihintiye ti ñinkonk punuun pa. Enuun óo enuun eepukut papukal peenape efeefiitaloolee neewan-tee ti seemak.”

X Kayonj ka nkicakanoo: “Puume unii úfuuhin?” **XI** Sañ naañahanii: “Nij an ataakaa kúsool kúsupak añañaa káapaacinoon nij aña ataakut ya, aña ataake paliyal añañaa lompo íhinu fo.” **XII** Pisayoola kúncoo ya lompo nkákey kati káhinee pátise nkacakanoo: “Ahámpaatiin, puume nuuñaje íhinu?” **XIII** Naasokii: “Timpi nisa pihañ la pakati Room nkasoke la aluu.” **XIV** Pusooçaali lompo nkacakanoo: “Unii puume nuuñaje íhinu?” Naañahanii:

[☆] **III:VI** 3:6 Esaya 40:3-5

“Timpi nicoop mañ miti an ti sempe aluu, timpi ninook an kamma mañ, nileh ti cooy ya eti aluu.”

^{XV} Pakan paka púlooj nkayeno hítuulu man hikee efihitaako, nkayeno eakanoolo ti kunuwii man Saṅ ayem Eenucee ya ati Pútuun pa. ^{XVI} Saṅ naañahanii poko púlooj: “Inci niṅ man íihin aluu pátise. Pale aṅa eeyem ya ti ékey ahaṅaam sempe, yinaat fala kákopin ñikopu ña ñiti pisamata pa piteyoo. Akina áfaahin aluu pátise niṅ Kunuu ka keenape ka niṅ seemak. ^{XVII} Kaahelu ka kiteyoo unka ti epeesoo kati ákatinool pakak pa niṅ éheeni ya. Naamank pakak pa la ti pileefaan pa piteyoo, pale afaasowan éheeni ya ti seemak seehokiyantoo.” ^{XVIII} Niṅ kikee kilim keemeenje Saṅ naalum pakan paka kápuwunko umuuyen wa uteyii náatuunanii ekoonṅan ya éesuume ya.

^{XIX} Pale, Saṅ nawatanwatan Helot ati hikaw ha hiti Kalilee kamma naalame Helotiya púnuwoo aaloo, niṅ waah wa púlooj ewwa náahine wa weekance wa. ^{XX} Tempo Helot naapenane eehe: naakul Saṅ ti ékuluma.

Pátise ya eti Yéesu

^{XXI} Ta hícump pakan nkáhinee ta pátise, Yéesu lompo náahinee pátise, naalum. Ta naayeniye ta kaluum, alacana néepankino, ^{XXII} Kunuu ka keenape ka nkíwanoonii teyoo, niṅ enii samat nii hícuucuuku. Hilim níhifulii alacana: “Awe yem añiinam, aṅa inci íllafiye ya; ti awe inci intaake pásuumayam.”

Yéesu símaamayoo

^{XXIII} Yéesu ti máamun sitiiloo áwii niṅ ṅaasowan náayaañe páhin pa piteyoo. Incukii nii akina ayem Josef añiino, Josef ati Heli, ^{XXIV} Heli ati Matat, Matat ati Lewi, Lewi ati Meleki, Meleki ati Yannay, Yannay ati Josef, ^{XXV} Josef ati Matacas, Matacas ati Amos, Amos ati Nahum, Nahum ati Esili, Esili ati Nakay, ^{XXVI} Nakay ati

Maat, Maat ati Matacas, Matacas ati Semeyin, Semeyin ati Yosek, Yosek ati Yota, ^{XXVII} Yota ati Yowanan, Yowanan ati Lesa, Lesa ati Solopapel, Solopapel ati Salatiyel, Salatiyel ati Neli, ^{XXVIII} Neli ati Meleki, Meleki ati Adi, Adi ati Kosam, Kosam ati Elematam, Elematam ati Eel, ^{XXIX} Eel ati Yesus, Yesus ati Eliyesel, Eliyesel ati Yolim, Yolim ati Matat, Matat ati Lewi, ^{XXX} Lewi ati Simeyon, Simeyon ati Yuta, Yuta ati Josef, Josef ati Yonam, Yonam ati Eliyakim, ^{XXXI} Eliyakim ati Meleya, Meleya ati Menna, Menna ati Matata, Matata ati Natan, Natan ati Dawid, ^{XXXII} Dawid ati Yesaay, Yesaay ati Yopet, Yopet ati Powas, Powas ati Sala, Sala ati Naason, ^{XXXIII} Naason ati Aminatap, Aminatap ati Atimin, Atimin ati Alini, Alini ati Hesilom, Hesilom ati Fales, Fales ati Yuta, ^{XXXIV} Yuta ati Jakob, Jakob ati Isaak, Isaak ati Abraham, Abraham ati Telah, Telah ati Nahol, ^{XXXV} Nahol ati Seluk, Seluk ati Leyu, Leyu ati Pelek, Pelek ati Epel, Epel ati Selah, ^{XXXVI} Selah ati Kayinam, Kayinam ati Alpaksat, Alpaksat ati Sem, Sem ati Nowe, Nowe ati Lemek, ^{XXXVII} Lemek ati Metuselah, Metuselah ati Enok, Enok ati Yelet, Yelet ati Mahalaleel, Mahalaleel ati Kenan, ^{XXXVIII} Kenan ati Enos, Enos ati Set, Set ati Ataam, Ataam ati Pútuun pa.

IV

Híluuruyee ha hiti Yéesu

^I Yéesu naameej niŋ Kunuu ka keenape ka, náafulii ti musuu ma miti Jordan. Kunuu ka nkiyeniyoó kátintíjan pati káahaarj ka tes. ^{II} Naayeno po fo kunoom áwii ésupak, Seetaani ya ti híŋes híluuruyoo. Aliit waah ti oom kunoom púlooj, ti pikelan, peep mpucokoo.

^{III} Seetaani ya neesokoo: “Niŋ awe yem Añii Pútuun, sok énankiin eyee eyeso hímpuul.” ^{IV} Yéesu naañahan

yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'An ataloŋ niŋ hímpuul lamma.*”[☆]

^V Seetaani ya neecoopoo patiila la haane, néeyisanoo mpacas cáwii ca citi mah ma púlooj. ^{VI} Neesokoo: “Inci fawufani kayine enke púlooj niŋ hamake ha hiti cáwii ca, kaatuko inci nkuwufanee, yíniyini kawufan etenko an óo an aŋa ínsuumaam. ^{VII} Fiye, náakilipiyaa hátikinam ti hímulu, efikiyeno púlooj kitii.” ^{VIII} Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'Hátikin Ateeteyo Pútuun pa pitii áafakilipo ti hímulu, niŋ pikina lamma aññaje hítuulu.*”[☆]

^{IX} Seetaani ya néetintinjanoo Jerusalem episilanoo la haŋe la pahaan ti ekumpaam ya enfakat ya eti Pútuun pa. Nene esokoo: “Niŋ awe yem Añii Pútuun, fúl le cípo t’etaam. ^X Kamma nkiicee ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'Efipusok pumaleekoo etempo pumankooli;*

^{XI} *niŋ sipees etempo éfipiseepini,*

eeha efihiwun ha kooti etikiloonjoolo ti énanikiin.”[☆]

^{XII} Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: *'Aañajut puwinko Ateeteyo Pútuun pa pitii.*”[☆]

^{XIII} Ta Seetaani ya neepaye ta hiŋes híluunjuuyoo ha púlooj, neekatanoo fo ti cikee caanak.

Píyaañ páhin pa piti Yéesu

^{XIV} Toko fúle, Yéesu naañoho Kalilee, niŋ pameeŋ sempe sa siti Pútuun pa séefulii sa ti Kunuu ka keenape ka. Pakan paka nkáyaañ káakup kiteyoo ti pisaatee pa púlooj péekinkoolii pa. ^{XV} Naayeno kakalaŋan ti púluumuma pa piteyii, pakan paka púlooj nkayeniyoó hímulu.

Hipookuyee ha hiti Yéesu Naasalet

☆ **IV:IV** 4:4 Kakaman 8:3 ☆ **IV:VIII** 4:8 Kakaman 6:13 ☆ **IV:XI** 4:11 Kícimu 91:11-12 ☆ **IV:XII** 4:12 Kakaman 6:16

XVI Púful toko, Yéesu naakaay Naasalet pa náakulee pa. Ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa naanako ti éluumuma ya eteyii samat nii fa naasale fa íhinu. Naalito apisiijo kati akalaŋ. **XVII** Nkañaakanoo kaahit ka kiti ayaamakoola ya Esaya. Apúpoonin ko, naacuk la nkakiice la:

XVIII “Kunuu ka kiti Ateeteyo unka t’inci

kamma nkimamalaam

kati túunan ekoonjan éesuume ti keeleke ka.

Kúpoñiyaampoñ kati kaman keekulee ka nii éfikafulii,

nij kéefuume ka nii éfikañohoonii ti hicuku,

kati fúlan keekallanee ka ti kúnuul,

XIX *nkaman etii eyya Ateeteyo áfaayisan pásuum pa*

piteyoo.✠”

XX Naapoon kaahit ka naañaakan ko áhina ya naacaayeno. Keeyeniye ka ti éluumuma ya púloon cew ñíkinii iññiya teyoo. **XXI** Náayaañ hisokuyii: “Fíyooy, heekiicee eehe hitaakiyaa ti pásiyal aluu.” **XXII** Pakan paka púloon nkákup héesuume teyoo, ínnimii ti kilim ka kéesuume ka kéefulii ka ti putumoo. Nkacakan: “Fo aŋe tom ayam Josef añaainoo?” **XXIII** Yéesu naasokii: “Híiniyaamhiini nii efinifinam ti kusoku enke: 'Akúuñana kúuñanoolo! Hín le ti saatee ya etii, samat nii eeha núusiye ha ánhine Kafaanawum.’”

XXIV Naapenan hisokuyii: “Pánipani, ayaamakoola asayanantee ti saatee ya eteyoo. **XXV** Píhiiniyan aluu nii ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elí, etii ya enuput fo sitiil síhaaciil nij kiim isak nij hoonool, épankul neeyeno ti mah ma púloon. Tempo, intaako piyaanŋat peemeenŋe Israyel payenka pákayiini keekete. **XXVI** Pútuun pa pupoñut Elí ti akee ti payenkuu, pale ti ekee eyaanŋat aŋa áyiinoo eekete ati saatee ya eti Salepat pukol saatee

✠ **IV:XIX** 4:19 Esaya 61:1-2

ya eti Siton. ☆ **XXVII** Ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elise, intaako lompo kayoŋ púkuuña pakati kanuk ti mah ma miti Israyel, pale háati oonool teyii akuulanutee fo Neeman lamma ati Siriya. ☆”

XXVIII Pakan paka púloŋ keeyeniye ka ti éluumuma ya, kiiñii nkili ta nkásiye ta enke fiye. **XXIX** Nkayito, nkáfulanoo ti saatee ya. Nkacoopoo patiila kanaac cítintinŋ ca la saatee ya neelutee la, kati káhalapiyoo t’etaam. **XXX** Pale Yéesu náanapii ti pututa kayoŋ ka naakaay pítinoo.

Hiyaanu hísaalumant seetaani

XXXI Yéesu náawanoonii Kafaanawum, saatee eti Kalilee, naayeno kakalaŋan pakan paka ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa. **XXXII** Innímii ti pakalaŋanal pa piteyoo, kamma hilim ha hiteyoo nihitaake sempe.

XXXIII Intaako la ti éluumuma ya áyiin aŋa hísaalumantseetaani nihinakiye. Náaceekii niŋ kaawiiluyoo: **XXXIV** “Katan unii! Weyme uyem ti pututa unaa, Yéesu ati Naasalet? Fo áakeyyookey aakati púcalool unii? Inci méyimeyi awe yem ayme: Eesampanee ya ati Pútuun pa!”

XXXV Yéesu naafet teyyo: “Fatan! Fúlii teyoo!” Hísaalumant ha nihitah áyiin a t’etaam hátikin pakan paka púloŋ, níhiful teyoo peekuumutoo.

XXXVI Pakan paka púloŋ nkaŋaŋo nkayeno picakanool: “Hilim eehe, hilim puume? Ti kayine niŋ sempe nasok kísaalumant ka kúfulii, nkúful!” **XXXVII** Kiti Yéesu nkísiyo ti pisaatee pa péekinkoolii pa púloŋ.

Káakuuñan ka kiti keemeenje ka

XXXVIII Yéesu ápufulii la ti éluumuma ya naanako la ti ekumpan ya eti Simon. Simon aasonoo aal naayeno niŋ káakuuñu kiti pasowe-enii kenfakat, nkaluum Yéesu apiyankananoo. **XXXIX** Naañeeho toko teyoo naafet ti pasowe-enii ya mpúful. Tokotoko náayitoonii, naamankoolii.

XL Ti panowal caanak ca, pakati káakuuñu óo káakuuñu nkácoopiyee ti Yéesu, naalemp sipeesoo ti an óo an teyii, náakuuñanii. **XLI** Kísaalumant lompo nkúfulii ti pakan keemeenje, nkiyeno hiceeku: “Awe yem Añii ya ati Pútuun pa!” Pale naafet tenko naakit ko káakup kamma nkimeya nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa.

XLII Cipilap, Yéesu naañako apiyeno lamayoo. Kayoŋ ka nkiyenyoo hiŋes, ta nkítookiyoo ta la naayeniye la, nkílafiyoo hicoku tikimpi akatanii. **XLIII** Pale naasokii: “Inci ñañaa káatuunan ekooŋan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa ti pikee pisaatee pa lompo, heewune ha inci ímpoñiyee.” **XLIV** Naayeno káatuunan eteeho ti púluumuma pa piti Yutaay.

V

Kamamal ka kiti Yéesu pinapanayoo píyaañ

I Hikee hinoom Yéesu naasiŋo la ti kantant ka kiti han ha hiti Kennesalet*, kayoŋ ka nkikincooloo kipiyo káasiitan hilim ha hiti Pútuun pa. **II** Akee acalafayya, caacawoo Simon Piyeer, naayeno pukol han ha. Pákawiyoo picalafayya Saak niŋ Saŋ, Sepete epuukoo, nkayeno lompo toko†. Picalafayya pa payenkuu, ñiteen ña ñiteyii ñú-supak ña iññisiŋo ti kantant ka, kápuwanoonii teñño nkayeno puñowu picala pa piteyii.

* **V:I** 5:1 Hikina lompo nihisokee han ha hiti Kalilee. † **V:II** 5:2 Luk akiicaakiic kikee kilim enke ti 5:10.

Ti káasiinjuma enkuu, Yéesu naacuk ñiteen ña, ^{III} náayuuko ti piteen pa piti Simon, naasokoo: “Fúlan po le ti kantant ke, teenjan po caahinkinj,” naayeno tempo apiyeno kakalañan kayoñ ka.

^{IV} Ta naapaye ta káakup, naasok Simon: “Wanan piteen pa pati kásul ka innitah picala pa piti aluu nípicokii soon.” ^V Simon naañahanoo: “Aápunu, unii uyokaa hánant ha púlooñ ti calafayi ucokut waah. Pale niñ aasokaa fo, inci fatah picala pa.” ^{VI} Nkatak po nká-cokii hícump soon fo picala pa piteyii mpíyaañe pihaaco. ^{VII} Nkakaaween pákawiyii keeyeniye ka ti pikee piteen kápikey kapiyankananii, nkákey nkameenjan ñiteen ña ñúsupak ña púlooñ fo íññilafiye híseemu.

^{VIII} Simon Piyeer, ta naacuke ta eehuu, náakilipo ti Yéesu wootoo naasokoo: “Ahámpaatiin, láañam, inci áyiin amuuyena!” ^{IX} Kaatuko Simon niñ pákawiyoo kañañaañajo ti hícump soon ensa nkacoke sa. ^X Saak niñ Sañ lombo nkañajo. Yéesu naasok Simon: “Timpi fe, písik fíyooy pakan ankaakaay hicoku.” ^{XI} Nkáciñjii, nkafaakal ñiteen ña ñiteyii, nkatak toko waah óo waah, nkanapan Yéesu.

Káakuuñan áyiin ati kanuk

^{XII} Hikee hinoom Yéesu naayeno ti ekee saatee, intaak áyiin ati kanuk. Niñ pacukaloo Yéesu, naanow hátiki-noo, puhoonuyoo t’etaam naalumoo: “Ahámpaatiin, áyiniyamyini kaakuulan, niñ áalafiyaa.” ^{XIII} Yéesu náañaakanii epeesoo náalikoo, naasokoo: “Inci láfilafi. Kuul!” Tokotoko kanuk ka nkikatanoo. ^{XIV} Yéesu naakitoo hisoku eteeho an: “Kaay cáayaañ yísanoolo awaaseena ya ati Pútuun pa, uwwaaseen kaawaaseen ka kiti kaakuulan ka enka Móyiis naasoke ka aluu, áapiyisan pakan paka nii awe kásuumaayi ayyem.”

^{XV} Háati fo, kiti Yéesu nkihaŋ toko nkísiye, uyoŋ pakan núuconcoolii ti káasiitanoo niŋ ékuuñano úkuuñu wa uteyii. ^{XVI} Pale Yéesu nañakoñako ti káahaan tes, naayeno po kaluum.

Káakuuñan áyiin éhute

^{XVII} Hikee hinoom Yéesu ti kakalaŋan, Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha hiti Móyiis nká-fulii pan óo pan ti misaatee ma miti Kalilee, miti Yutaay niŋ Jerusalem, nkayeno toko. Sempe sa siti Ateeteyo insiyeno ti Yéesu kati ákuuñan kéekuuñe ka.

^{XVIII} Tempo, pakakee pakan kéekantoonii páhut ti kahun nkácolii. Nkayoopoo kanakan ti ekumpan ya kati kahintanoo hátikin Yéesu. ^{XIX} Pale kataakut pítin piti kanakanoo kamma kayoŋ ka. Nkasilo neyoo ti kankalaŋ ka nkátinŋin káatinŋu nkáyuuŋaniyoo toko niŋ kahun ka kiteyoo ti pututa pakan paka hátikin Yéesu.

^{XX} Ta Yéesu naacuke ta káyinan ka kiteyii, naasok ákuuña ya: “Awí, umuuyen wa utii uponketee.”

^{XXI} Pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ Pufalisaay pa nkáyaañ káamiilool ti faŋii: “Aŋe an puume naacokooliye fo kati ateñal Pútuun pa? Ayme ayina kaaponket umuuyen wa fo niŋ neetaat Pútuun pa lamma?”

^{XXII} Yéesu náameyi eeha nkayeniye ha káamiilool naacakanii: “Weyme uwune innitaak pámiiloolal empuu ti saan aluu? ^{XXIII} Weyme uhaŋe páciite hisoku: 'Umuuyen wa utii uponketee', niŋ hisoku: 'Lito nkaay'?”

^{XXIV} Pale píyisan aluu nii inci, Añii An, taakaataak kayine t’etaam kiti kaaponket umuuyen wa,” naasok páhut pa: “Inci pusoki, lito, coop kahun ka kitii, iyyet t’enuuf.”

^{XXV} Tokotoko naasiinjo hátikinii, náaseepin kahun enka nahinto ka tenko, naayet t’enuuf ti hímulu Pútuun pa.

^{XXVI} Pakan paka púloon ínnimii nkámul Pútuun pa.

Ewatate neemeerjii nkayeno hisoku: “Ucukaacuk fíyooy heetaapala hicukee.”

Kaayonkal ka kiti Lewi

XXVII Púful toko, Yéesu naakaay naacuk asayoola kúncoo ya aja nkasok ya Lewi, naayeniye ti ésayuma kúncoo ya. Yéesu naasokoo: “Nápaniyam.” **XXVIII** Lewi naalito, naakatan waah óo waah ewwa naayeniye íhinu naanapanoo.

XXIX Lewi, ti kánapiyan Yéesu, naayonkaloo hili káciim kenfakat ti ekumpaan ya eteyoo, intaako toko kayorj kenfakat kiti pisayoola kúncoo ya niŋ pakakee pakan keeyeniye hili neyii. **XXX** Pale Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha nkayeno káakumutool ti pinapana pa pakati Yéesu, nkasokii: “Weyme innili, innilaan nantoonool niŋ pisayoola kúncoo ya niŋ pumuuyena pa?”

XXXI Yéesu naañahanii: “Pakan paka tom keeyem ka kásuumaayii kasoolahe ákuuñana, pale kéekuuñe ka. **XXXII** Inci kéyyoot kaayonkal keecoonoole ka, pale pumuuyena pa kati káwunko umuuyen wa uteyii.”

Kacakan ka kiti suŋ ya

XXXIII Pakakee pakan nkasok Yéesu: “Pinapana pa pakati Saŋ nkaloomloom suŋ niŋ kaluum, fo lompo incuke ti pinapana pa pakati Pufalisaay pa, pale pakatii paka nkatowo ti hili niŋ pálaani.” **XXXIV** Yéesu naañahanii: “Efniiyini hiwasu pakan suŋ kéeyonkaliyee pahaño piti esa, asaya ya toko niŋ poko? **XXXV** Pale caanak unca ti ékey, asaya ya áfaafulanee teyii, ti oom kunoom efikasuŋ.”

XXXVI Naasokii lompo hícantiiitu eehe: “An ahaacantoo cifaal ti hísool héeyeeni kati apap co ti hísool heemaamane. Niŋ áhinaa fo, afaahaac hísool ha héeyeeni ha, niŋ fúlaa toko cifaal ca céefulii ca ti hísool ha héeyeeni

ha eticinapool niŋ hísool ha heemaamane ha. **XXXVII** An awasantoo pucoma elaan ti upaŋ[‡] weemaamane. Niŋ áhinaa fo pucoma pa piti elaan ya efipihaac upaŋ wa, elaan ya efeeniiso, upaŋ wa núupucaloolo. **XXXVIII** Pale pucoma elaan, fo puwasee ti upaŋ wéeyeeni. **XXXIX** An atasiikan elaan eeyanke náalafi pucoma, kamma elaan eeyanke neehaŋoo pásuum.”

VI

Yéesu Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka

I Hikee hinoom hiti kayeno kiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kaafiitanool koos, pinapana pa pakateyoo nkayeno kaasuut ulat nkahenkecal wo niŋ sipeesii nkayeno wo hili. **II** Pakakee ti Pufalisaay pa nkacakanii: “Weyme inniyem ti íhinu héehinantee ha ti hinoom ha hiti kayeno ka?” **III** Yéesu naañahani: “Fo nikalaŋut eeha Dawid náahine ha ta peep pa mpicokii ta akina niŋ pákawiyoo?[✧] **IV** Anakaanako ti ékuut ya enfakat ya eti Pútuun pa, naacooop hímpuul ha heesampanee ha eeha puwaaseena pa pakati Pútuun pa nkañaje ha hili poko lamayii. Apili ho, naawun pákawiyoo.” **V** Yéesu nene asokii: “Inci, Añii An, yem Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka.”

Káakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka

VI Hikee hinoom nene hiti kayeno Yéesu naanako ti éluumuma ya eti Pusuwif pa apiyeno kakalaŋan. Intaako toko áyiin aña epeesoo yáali éehute. **VII** Páawoo Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha kayenaayeno

[‡] **V:XXXVII** 5:37 Kapaŋ keecifee keeyina hiwasuyee tenko elaan niŋ fotom man niŋ ekina tom miin. [✧] **VI:III** 6:3 1 Samiyel 21:1-6

hiŋes waah ewwa efikanook newwo Yéesu, nkayeno kaasincan teyoo man áfaakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka. **VIII** Pale Yéesu náameyi pámiiloolalii naasok áyiin a ati epees ya éehute ya: “Lito siijo hátikin pakan paka.” Ayín a naalito naasiijo. **IX** Yéesu naasokii: “Inci picakan aluu, eeheyme hicoonee ti hinoom ha hiti kayeno ka: íhinu heenape fo íhinu heenaput, kafakan eloŋ fo káapucalool eteyyo?” **X** Naasincanii púloŋ cew, nene asok áyiin a: “Pántin epeesí.” Ayín a náahin fo, epeesoo neeñoŋo toko tak.

XI Pale Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiija-nee ha, kiiñii nkili meemak, nkáyaañ piteŋenool puume éfikahin Yéesu.

Kamamal ka kiti pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka

XII Ti oom kunoom Yéesu naakaay pati tíntiŋ ya kaluum, naapa hánant ha púloŋ ti kaluum Pútuun pa. **XIII** Ta incilape ta, naayonkal pinapana pa pakateyoo naamamal teyii ŋaasuwan niŋ pákasupak, payenka efikayeno pupoñapoñ pa pakateyoo. Poko kayem: **XIV** Simon aŋa naawufane ya caacaw ca Piyeer* niŋ atuwoo Andre, Saak, Saŋ, Filip, Paatolomaay, **XV** Máciya, Tomas, Saak ati Ali-faay, Simon aŋa nkasok ya Selot†, **XVI** Yutas ati Saak, niŋ Yutas Iskaliyot, aŋa akaakaay ya hífulu ti Yéesu.

Kakalaŋan ka niŋ káakuuñan ka

XVII Púful toko, Yéesu náawanoonii ti tíntiŋ ya niŋ keeyeniye ka neyoo, naasiijo la etaam ya neetempaanooliye la. Kayoŋ keemeenje kiti pinapana pa pakateyoo nkiyeno toko niŋ hícump pakan kéefulii

* **VI:XIV** 6:14 Ti kaŋ ya eti Kilek, Piyeer, ekina eyem “énankiin”.

† **VI:XV** 6:15 Selot, ti caanak ca citi Yéesu, yenaayeno kayoŋ keeyeniye esuum kiti mah ma miteyii.

Yutaay, Jerusalem niŋ kéefulii ti pisaatee pa piti kantant ka peeyem pa Til niŋ Siton. **XVIII** Kákeyyookey káasiitanoo niŋ kati kákuuñanee úkuuñu wa uteyii. Payenka kísaalumant nkiyokane nkákuuñanee. **XIX** An óo an ti kayoŋ ka naaŋes hílikuyoo kamma sempe ínsifulii teyoo ínsikuuñanii púlooŋ.

Hiyihu niŋ hitahu kunuu

- XX** Yéesu naasincan pinapana pa pakateyoo naasok:
 “Niyihaayih - aluu keeleke ka,
 kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa citaaluu.
- XXI** Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti peep pa,
 kaatuko efinisiitane.
- Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti pukooŋ,
 kaatuko efinilenken.
- XXII** Niyihaayih - niŋ pakan kanataa aluu,
 nkaŋay aluu, nkateñal aluu,
 nkákup ti aluu heenaput kamma ínnyinane ti inci,
 Añii An.
- XXIII** “Nihaaño ti oom hinoom, ninuunuutool ti pásu-
 uma, kamma kawun kenfakat nkiyem ti hítuulu aluu ala-
 cana. Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine piyaamakoola
 pa.
- XXIV** Pale kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keetaake ka,
 kaatuko nisayaasa kaapuuñanool ka kiti aluu.
- XXV** Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keesiite ka fiye,
 kaatuko efiniyeno ti peep.
- Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keeyem ka ti caalenken
 fiye,
 kaatuko efiniyeno ti weeŋoot innikooŋ.
- XXVI** Kúnuul efikiyeno ti aluu! - niŋ pakan paka púlooŋ
 kákupaa ti aluu heenape.
 Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine keeneetaat ka
 piyaamakoola pánipani.”

Pálafi pikamooli

XXVII Yéesu nene asok: “Pale inci pusok aluu, aluu keeyemam ka ti káasiitan: Nílafi pikamool aluu, níhin heenape ti payenka keenate ka aluu. XXVIII Nisap lúwa payenka nkañan ka aluu, niluum Pútuun pa heenape payenka nkakancool ka niñ aluu. XXIX Niñ an ahankuu kapal ti kaawiilu, ufanoo kikee kaawiilu ka apinene ahanki tenko kapal. Niñ an alamaa hísool ha hitii henfakat ha, timpi kitoo hicoopu eeha lupu páhantuwa. XXX An óo an eelumuu uwwunoo, niñ an acoopaa waahi timpi cakanoo wo. XXXI Níhin pakan paka samat nii fa ínnilafiye fa kati nkáhin aluu.

XXXII “Innílafiyaa kéelafiye ka aluu lamma, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkálafilafi kéelafiyii ka. XXXIII Inníhinaa heenape ti payenka nkáhin ka aluu heenape, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkáhinhin fo. XXXIV Innimaakaa payenka incuke ka aluu nii efikañahan aluu, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkamaakmaak pumuuyena pa kati kañahanii memma nkamaakii ma. XXXV Pale nílafi pikamool aluu, níhin heenape teyii, innimaakii, timpi nímiilool hitaaku kañahan teyii. Inníhinaa fiyuu, Pútuun pa efipuwun aluu kawun kenfakat niñ fúlaa toko efiniyeno epuuk pakati Pútuun pa piti patiila, kamma mpinape ti keesokantoo ka apalaka niñ ti keekance ka. XXXVI Nitaak paket hikaw samat nii Faaf aluu ati patiila fa naataake fa paket hikaw.”

Káahinaati kíiti an

XXXVII Yéesu nene asok: “Timpi níhin kíiti pakan, Pútuun pa lompo étipihin aluu kíiti. Timpi niwufan pakan umuuyen, Pútuun pa lompo etipuwufan aluu

umuuyen. Niponketii, Pútuun pa lombo efipuponket aluu. **XXXVIII** Niwun, Pútuun pa lombo efipuwun aluu, mpúnunŋ ti uhuuy wa uti aluu eniiku eemeenane looc, neepimpee, neewenee, neemeenane fo eniisaloolo. Kaatuko eniiku ya eyya inniniike ya neyyo, ekina lombo Pútuun pa efipiniik aluu neyyo.”

XXXIX Yéesu naasokii lombo hícantiitu eehe: “Fo káafuumafuum nátintinŋ-tíntinŋ áwiyoo káafuumafuum? Etikanow poko t’ésupakii ti kaayeen? **XL** Akalaŋa ahaŋan-too akalaŋana ya ateyoo, pale an óo an eekalaŋe meemak afaacuk nii akalaŋana ya ateyoo.

XLI “Weyme uwune aanincuk cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya, awe péepannumut hifiin ha heeyem ha ti níkini? **XLII** Puume ayyina hisoku atii ya: 'Atoomuu, túulam inci púfulani cíheeni ca ceeyem ca ti níkini,' awe aŋa eeyinaat ya hicuku hifiin ha heeyem ha ti níkini? Awe nícuŋ, yáañ fúlan hifiin ha ti níkini, tempo áafayini hicuku picaaŋ cataŋ aakati yíni káfulan cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya.”

Enuun niŋ papukal eteyyo

XLIII Yéesu nene asok: “Enuun eenape epukantoo papukal peenaput, fo lombo incuke enuun eenaput epukantoo papukal peenape. **XLIV** Enuun óo enuun ti papukal eteyyo nekiivee. An átayini hicutu sootoo ti usooy uti pícanŋun, kikenenk lombo kucutantee ti nikota. **XLV** An eenape nasoksok waah weenape kamma kunuuwoo nkinape. Pale an eenaput nasoksok waah weenaput kamma kunuuwoo nkinaput. Kaatuko putumoo mpúfulanii-fúlan pámiiloolal pa peeyem pa ti kunuuwoo.”

Hícantiitu hiti sikumpan súsapak

XLVI Yéesu nene asok: “Weyme uwune inniyonkalam 'Ateeteyo, Ateeteyo,' apan níhinantoo eeha inci insok ha? **XLVII** An óo an éekeyii t’inci náasi kilimam náahin ko, inci fáyisan aluu niŋ weyme naanakoole. **XLVIII** Anakoolaanakool nii an aŋa eeyem ti kulut ekumpaam: awakaawak fo súni naasiŋan ekumpaam ya eteyoo ti pínankiin. Esáacin néefulii niŋ sempe, man ma immisap teyyo pale miyinaat yo káyiyiŋan kamma neelutee pinap. **XLIX** Pale an a aŋa ásiye ya kilimam áhinut ko, anakoolaanakool nii an aŋa eeyem ti kulut ekumpaam ti esiya peewakut t’etaam. Man ma immisap teyyo, neehaŋ ti enow neehancaloolo púloŋ cew.”

VII

Káyinan kiti áhampaatiin asooçaali ati Room

I Ta Yéesu naapaye ta káakup púloŋ hátkin pakan paka, naanako saatee ya eti Kafaanawum. **II** Intaako toko akee ti níhampaatiin pusoçaali ati Room, eetaake amiikan ati hikawoo éekuúñe meemak fo alohan putum eket. **III** Náasi kiti Yéesu, naapoñ pakakee níhampaatiin Pusuwif kapica kaluumoo ápikey ákuuñan amiikan a ateyoo. **IV** Ta nkacole ta ti Yéesu nkaŋiiniyoo meemak: “Asooçaali ya aŋe añañee kayankananan meemak, **V** kaatuko álafilafi pakan unaa niŋ fúlaa toko akina alute éluumuma ya eti le.”

VI Fiye, Yéesu naanapool neyii. Ta naalohane ta ekumpaam ya, áhampaatiin a asooçaali ya ati Room náapoñii pákawiyoo kapisok Yéesu: “Ahámpaatiin, timpi yokanoloo écolii pe t’inci kamma inci íntuuniit aapinako ti ekumpaam ya etoom. **VII** Ekina lompo ewune inci míliloolut nii ñañaa ékey puu ti awe, pale sok hilim hoonool lamma, amiikan a atoom afaayeno kásuumaayoo. **VIII** Kaatuko inci ti kayine kiti pakan inci iyyem, niŋ fúlaa

toko intaak pusooçaali lompo keeyem ti kayineyam. Niñ inci soka aje 'kaay', naakaay; insok aje 'kéy', náakey. Insok amiikan a atoom 'hín fiye', náahin fo.”

^{IX} Ta Yéesu náasiye ta eehe ínnimoo teyoo náayesoonii ti kayoñ ka keeyeniyoo ka kanapan, naasokii: “Inci pusok aluu, inci taapala cuk káyinan ka kenfakat enke, háati ti pakati Israyel.”

^X Ta Yéesu naapaye ta hisoku eehe, payenka áham-paatiin a asooçaali ya naapoñe ka nkañoño. Kapucol nkatook amiikan a kásuumaayoo.

Kayitan akampaani ati eyaarat aja áyiinoo eekete

^{XI} Púful toko Yéesu naakaay ti saatee ya eyya nkasok ya Nayin, pinapana pa pakateyoo niñ kayoñ kenfakat nkanapool neyoo. ^{XII} Fiye, ta naalohane ta putum pa piti saatee ya, nkayeno hicoopu ehunuj ti íhokuma. Eekete ya, akampaani, akina lamayoo íñña ateyoo naataake, áyiinoo eekete. Kayoñ kenfakat kiti saatee ya nkiyeno neyoo. ^{XIII} Íñña ateyoo naayeno pukooñ. Ateeteyo apucukoo, nketoo teyoo ti hikaw, naasokoo: “Timpi kooñ.”

^{XIV} Naaloh pisaapu pa, náalik po, keetiyye po ka nkasi-ño. Yéesu naasokoo: “Akampaani, inci soki: 'Lito!'”

^{XV} Aja eekete ya náalitoonii, naayeno, náayaañ káakup, Yéesu naacoopoo naañahanoo íñña ateyoo.

^{XVI} Kayoñ ka púloñ nkimeeñ niñ ewatate nkúmul Pútuun pa nkusok: “Ayaamakoola enfakat áfuliyoo t’una. Pútuun pa pítahiyoo kunuu ti pakan etempo.” ^{XVII} Hiti Yéesu eehe, níhisiyo ti mah ma miti Yutaay púloñ niñ ti pisaatee pa púloñ péekinkoole yo pa.

Pinapana pakati Sañ-Patis pati Yéesu

^{XVIII} Ti písio pa piti Yéesu empuu, Sañ, pinapana pa pakateyoo nkakamanoo eehe púloñ. Naayonkal teyii pákasupak, ^{XIX} naapoñii ti Ateeteyo kapica kakanoo:

“Fo awe yem Aḡa eeyem ya ti ékey, fo uñaḡaa hítuulu akee?”

XX Kapucol ti Yéesu nkasokoo: “Saḡ-Patis ápoñii unii ti awe upicakani: 'Fo awe yem aḡa eeyem ya ti ékey, fo uñaḡaa hítuulu akee?'”

XXI Ti oom caanak, Yéesu náakuuñan hícamp pakan keeyoke niḡ úkuuñu weemeeḡe, niḡ payenka kísaalumant nkúwuuliye, náahin úfuumiin weemeeḡe upucuk. **XXII** Fiye, Yéesu naañahan payenka Saḡ náapoñii ka, naasokii: “Niñoḡo nica nikaman Saḡ eeḡa innicuke ha niḡ eeḡa ínisiye ha: kéefuume ka unka ti hicuku, kéehute ka unka ti pikaayu, pakati kanuk ka nkakuulanee, keecotiye ka unka ti hísiyu, keekete ka nkalitane, ekoḡan ya éesuume ya néetuunanee keeleke ka. **XXIII** Oopa ti pásuuma, aḡa apookut ya hitaaku káyinan kamma inci.”

XXIV Payenka Saḡ náapoñii ka, ta nkañohiye ta, Yéesu náayaañ káakup kiti Saḡ ti kayoḡ ka: “Weyme innikaaye pati káahaḡ ka tes kaasincan? Káaheeni enka eyam ya neeliñaloole? **XXV** Niḡ fotom, weyme innikaaye po hicuku? An eewasiye wañ weewalla? Haani! Payenka nkawaso ka wañ wa wéeciita wa hinoom, nkayeno ti eloḡ enfakat, pati pukumpan pa piti pumansa pa nkayeno. **XXVI** Niḡ fotom, weyme innikaaye po hicuku? Ayaamakoola? Ee ayaamakoola! Inci pusok aluu nii ahaḡaahaḡ ayaamakoola. **XXVII** Saḡ akina ayem aḡa hilim ha hiti Pútuun pa nihisoke ya:

'Inci fápoñii ati ekoḡan ya atoom apunowi hátikin

kati awañali pítin pa. ☆'

XXVIII “Inci pusok aluu, an óo an aḡa aal naapuke, Saḡ ahaḡoohaḡ hamake, pale aḡa eeḡe ya káafomaati ti cáwii ca citi Pútuun pa, ahaḡa Saḡ hamake.”

XXIX Pakan paka púlooj kéesiye ka enkuu, háati pisayoola kúncoo ya, kacoonaacoon nii Pútuun pa peecoonoole. Ta Saḡ naayeniye ta káatuunan ekoonḡan ya eti Pútuun pa, nkacoon ápihinii pátise. **XXX** Pale Pufalisaay pa niḡ pikalaḡana hilim ha heesiḡḡanee ha nkapook eeḡa Pútuun pa mpílaḡiye ha teyii; kacoonut Saḡ ápihinii pátise.

XXXI Yéesu naasokii: “Niḡ weyme inci iñḡaḡe kaakufumool ekaay ya eti fiyooy, niḡ weyme nkanakoole? **XXXII** Kanakoolaa-nakool nii epuuk keeyem ti híliḡ nkayeno kaaceceekool:

'Uhapaahap aluu,
nikiiyut,
nuucok aluu kícimu kiti keenjoot,
nikooḡut.'

XXXIII “Kaatuko, Saḡ-Patis ákeyyookey, aliyantoo hímpuul, alaanantoo elaan innisok: 'Hísaalumant hiyem neyoo.' **XXXIV** Inci, Añii An, ínkey pilli illaan innisok: 'Nisincan! Aḡuu an eekase, níkumana, áwi ati pisayoola kúncoo ya niḡ pumuuyena pa.' **XXXV** Pale ecohato ya eti Pútuun pa, keecoone yo ka púlooj káyisanaayisan nii ecoonoolaa-coonool.”

Kaaponket kiti aal amuuyena la ti ekumpaan ya eti Afalisaay a

XXXVI Afalisaay akee, aḡa nkasok Simon, naayonkal Yéesu hili káciim pateyoo. Yéesu naakaay, naanako la ti ekumpaan ya eti Afalisaay a naayeno hili. **XXXVII** Intaako toko ti saatee ya aal amuuyena. Náasi nii Yéesu oopa ti hili pati ekumpaan ya eti Afalisaay a. Ta náasiye ta eehuu, naacooḡool cílumpa ceewalla kaameeḡ munucu méesu-ume haaw. **XXXVIII** Naasiḡḡo puson woot Yéesu, naayeno pukooḡ, náayaañ káamaañiyan wootoo niḡ mukunoo, naatoot wo niḡ wanoo, naasump wootoo, naanuc wo

LUK VII:XXXIX 32 LUK VII:XLIX

niŋ munucu méesuume haaw. **XXXIX** Afalisaay a aŋa ayonkale ya Yéesu hili káciim, apucuk eehuu, naasokoolo: “Niŋ pánipani áyiin aŋe ayaamakoola, añaŋaa kameye aal puume ayemoo ti híliku - aal amuuyena!”

XL Yéesu naacoop hilim ha naasokoo: “Simon, taakaataak eeha inci iññaŋuu hisoku.” Simon naañaŋanoo: “Sokam, Ahámpaatiin.” **XLI** Yéesu naasokoo: “Taakaataak pákayiin pákasupak keetaake ñikopu ti akee áyiin eelontiyii mañ. Akee ya naataakoo nikopu sitenali sikeme isak (500), akee ya lompo nikopu sitenali áwii ésupak niŋ ŋaasuwan (50). **XLII** Pale háati oonool teyii ayinaatoo mo kañahan. Fiye, naaponket poko t’ésupakii ñikopu ña ñiteyii. Ti awe, ayme ti payenke t’ésupakii afaahaŋ pálafi aŋa eelontiyii ya mañ ma?” **XLIII** Simon naañaŋanoo: “Ti pacukalam, akina ayem aŋa nkaponkete ya nikopu na nenfakat na.” Yéesu naasokoo: “Aasokaa páni.”

XLIV Apipa, náayeesoonii pati aal a, naasok Simon: “Acukaacuk aal a aŋe, emma inci ínnakoonii ma le ti awe, aawunutam man puñow wootam, pale akina náamaañiyan wootam niŋ mukunoo, naatoot wo niŋ wanoo. **XLV** Ta inci ínnakoonii ta le ti awe, aawananutam niŋ hisumpu, pale akina áyekuniit hisumpu wootam. **XLVI** Aanucut hikawam niŋ munucu, pale akina, naanuc wootam niŋ munucu méesuume haaw. **XLVII** Síitanam inci pusoki, pálafi pa piteyoo penfakat pa píyisanaayisan nii umuuyen wa uteyoo weemeenje wa upayeepa kaaponket. Pale an óo an aŋa nkaponkete caahinkinj, caahinkilinj lompo nálafi.”

XLVIII Fiye, Yéesu naasok aal a aŋuu: “Umuuyen wa utii uponketeponket.” **XLIX** Keeyeniye ka toko hili neyoo nkáyaañ pusokool: “Aŋe ayem ayme, fo kati aponket

umuuyen?” ^L Pale Yéesu naasok aal a: “Káyinan ka kitii kifakanuu, kaay niŋ kásuumaay.”

VIII

Pakaal paka, kanapan ka kiteyii Yéesu

^I Púful toko Yéesu naayeno kaamuusool ti pisaatee niŋ misaatee, káatuunan niŋ kakaman ekoorŋan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Pupoñapoñ pa pakateyoo ŋaasuwan niŋ pákasupak paka nkayeno neyoo, ^{II} niŋ lompo pakakee pakaal payenka náakuuñane niŋ payenka naayaane teyii kísaalumant: Mari aŋa nkasok ya Mari ati Makatala aŋa náafulanii ya teyoo kísaalumant isak niŋ kúsupak; ^{III} Yowanna, áyiinoo aŋa nkasok ya Husa, eeyeniye ya ati hikaw ha ti éhinuma ya eti Helot; Suusaana niŋ hícump pakakee pakaal, niŋ mañ ma miteyii nkayeno kayankanan Yéesu niŋ pupoñapoñ pa pakateyoo.

Hícantiitu ha hiti ataha piyooseen pa

^{IV} Hikee hinoom, kayorŋ kenfakat nkuconcool niŋ pakan kéefulii ti pisaatee peemeerŋe nkíkey ti Yéesu. Ti kásiinuma enkuu, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: ^V “Taakaataak akee áyiin aŋa eekaaye etah piyooseen. Akina ti etah piyooseen pa, ekee etukal ya neenowal ti pítin pa; neekakalee, pusuwa pa mpuhoon yo. ^{VI} Ekee ya neenowal ti etaam eti pínankiin; niŋ páŋantalii eteyyo neesuucan, kamma etaam ya néecihut. ^{VII} Ekee ya neenowal ti pícan kun, épiŋantoolii ti coonool niŋ pícan kun pa, pícan kun pa mpikincool yo. ^{VIII} Fiyee, ekee etukal ya neenowal ti etaam eenape, eyyuu néerŋantii neepuk ulant, kaalant óo kaalant nkupuk papukal keme.” Yéesu naasokii niŋ hiceeku: “An óo an eetaake kaanuu kiti kásiitan, ásiitan.”

Heewune ha innakup niŋ hícantiitu

IX Ta Yéesu naapaye ta káakup, pinapana pa pakateyoo nkacakanoo weyme hícantiitu eehuu nihisoke. **X** Naañahanii: “Kameye meeñeeya ma miti cáwii ca citi Pútuun pa kuwufaneewufan aluu, pale ti pakakee paka niñ kícantiitu inci ínkup, samat nii ayaamakoola ya Esaya fa naasoke fa:

*'Efikasincan pale etikacuk;
Efikasiitan pale étikasi.'*[✠]”

Kakaman ka kiti hícantiitu ha

XI Yéesu nene asok: “Ehe, eeha hícantiitu ha nihisoke ha: Etukal ya eyem hilim ha hiti Pútuun pa. **XII** Etukal ya eenowe ya ti pítin pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, Seetaani ya néekey néefulan ho ti saanii, ancuk timpi káyinan nkafakanee. **XIII** Etukal ya eenowe ya ti etaam ya eti pínankiin pa ecukaacuk nii payenka nkasayan ka hilim ha niñ pásuuma niñ kásiyaa ho, pale hilim ha hitaakut ñinkonk teyii. Káyinanii kifiyyantoo, ti caanak citi páciite nkañoho puson. **XIV** Etukal ya eenowe ya ti pícan kun pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, pale ti eloñ ya eteyii káamiilool ka niñ hitaaku ha niñ pásuuma pa piti eloñ ya mpikincoolii mpikitii hitaaku papukal peeyane. **XV** Pale etukal ya eenowe ya ti etaam ya eenape ya ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha nkayenan ho pinap ti saanii seekuule sa, nkamukut fo cákapukii samat nii enuun fa nepuk papukal peemeenje.”

Hícantiitu ha hiti lampi ya

XVI Yéesu nene asokii hícantiitu eehe: “An acaañanan-too lampi náawuf teyyo epool niñ fotom naanakan yo t’etaam ecunkun, pale nawañwañ yo, ancuk an óo an éenakoonii naacuk ecaañ ya.

✠ **VIII:X** 8:10 Esaya 6:9

XVII “Waaah óo waaah weeyolee éfuufulaniyee tíkitaañ, waaah óo waaah wéewufaloollee éfuuwufinee, núufulaniyee tíkitaañ.

XVIII “Ooto, nitah kunuu ti pásiitanal aluu. Kaatuko an óo an eetaake afaapenanee meemak; an óo an eetaakut háati aña incukoo ya nii naataake efuusayee teyoo.”

Yéesu niñ miin ma miteyoo

XIX Púful toko, Yéesu íñña ateyoo niñ pakatuwoo nkákeyyoo hicuku, pale kayinaatoo hicuku kamma kayonj ka.

XX Nkasok Yéesu nii: “Íñña atii niñ pakatuwi unka kasiñje tíkitaañ, awe nkálafiye hicuku.”

XXI Naañahani: “Íñña atoom niñ pakatuwam poko kayem payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho fa nihiñañee fa íhinu.”

Kaasiñjan ka kiti hiyam ha

XXII Hikee hinoom Yéesu náayuuko ti piteen niñ pina-pana pa pakateyoo, naasokii: “Ufiitanaa ti kikee kaapii ka kiti han ha.” Nkañak. **XXIII** Ta nkayeniye ta kaafiitan, Yéesu naalam hiñotu. Hítaapanu eyam néesapii ti han ha, piteen pa mpiyeno émeenjani man, nkayeno ti páciite penfakat.

XXIV Ti oom páciite, pinapana pa nkaloh Yéesu nkáiyaloo, nkasokoo: “Ahámpaatiin! Ahámpaatiin! Efuuketaa!” Yéesu náayiyoonii naafet ti hiyam ha niñ kúsuuh ka kenfakat ka nkapilan niit. **XXV** Púful toko naacakanii: “Káyinan ka kiti aluu unkey?” Ewatate neemeenjii, ínnimii, nkayeno picakanool: “Ayme ayem áyiin aje, kati nasok hiyam ha niñ kúsuuh ka kapilan, nkásiyoo?”

Káakuñan áyiin ati kisaalumant

XXVI Púful toko, Yéesu niŋ pinapana pa pakateyoo nkaciŋ ti mah ma miti Kelasen,* meeyem ma ti pú-coonool mah ma miti Kalilee. **XXVII** Ta Yéesu naayeniye ta éyuukinoyii ti piteen pa, áyiin ati saatee ya náakey kapaakoolanoo. Ayiín a anjuu kísaalumant kúwuuliyoo, afiyaafiyo awasiyantoo wañ, akinut ti ekumpan fo ti kiyaak. **XXVIII-XXIX** Nkiloomooloom íhinu apihiñ, háati nkacenk sipeesoo niŋ wootoo niŋ ñiseel kati kafaasoo, naacutal ño, kísaalumant ka nkítintinjanoo ti káahaar tes. Ayiín a ta naacuke ta Yéesu naaceek, naanow ti wootoo, náaceekii ti kaawiiluyoo: “Weyme ánlafiye ti inci, Yéesu, Añii ya ati Pútuun pa piti patiila? Inci luumuu timpi kallanam!” Asokaasok eehe, kamma Yéesu naafete ti kísaalumant ka, apusok ko kífulii teyoo.

XXX Yéesu naacakanoo: “Caacawi puume?” Naañahanoo: “Caacawam 'Kayoŋ†,” kamma kísaalumant keemeenŋ nkinakiyoo. **XXXI** Nkiniino Yéesu timpi awant ko ti seemak. **XXXII** Inhemool koolee enfakat eti pícalukun neeyeno kaahoon ti kanaac cítintinŋ. Kísaalumant ka nkiniino Yéesu apikatan ko kipinako ti pícalukun pa, naakatan ko. **XXXIII** Nkífulalii ti áyiin a, nkinakalo ti pícalukun pa, koolee ya néeliinjoonii mpacas patiila cítintinŋ ca, neenow ti han ha néeseem.

XXXIV Ta keeyeniye ka efaas ya nkacuke ta heetaakiye ha nkatey ti saatee ya niŋ ti misaatee ma méekinkoolii ma kakaman pakan paka heetaakiye ha. **XXXV** Fiye, pakan paka nkákey kaasincan heetaakiye ha. Nkácólíi ti Yéesu

* **VIII:XXVI** 8:26 Náasiyaa Kelasen, ekena eyem pakan paka pakati saatee ya eti Kelasa. Pikee pakiiical pa piti Kilek mpusok Kelasa, pale pikee pa lompo mpusok Katala. Katala niŋ Kelasa pisaatee peekufut ti mah emmuu.

† **VIII:XXX** 8:30 Caacaw ence ti kaŋ ya eti Kilek “Lesiyon” cikina ciyem kayoŋ kiti pusooçaali síwuli isak niŋ yoonool.

nkatook áyiin a aña kásaalumant ka nkúfulii ya teyoo náa-sooliye niḡ kunuuwoo cononon naayeno ti woot Yéesu. Ta nkacuke ta eehuu nkameeḡ niḡ ewatate. ^{XXXVI} Keecuke ka heetaakiye ha nkayeno kakaman pakan paka puume áyiin a aña kásaalumant ka nkúfulii ya teyoo fa náaku-uñanee fa. ^{XXXVII} Púful toko, pakan paka púlooḡ pakati mah ma miti Kelasen nkaluum Yéesu akatanii apikaay, kamma ewatate enfakat neeyeniye neyii. Yéesu náayuuko ti piteen pa, áñakum ^{XXXVIII} áyiin a aña kásaalumant ka nkúfulii ya teyoo naaluum kanapanoo, pale Yéesu naayaanoo, naasokoo: ^{XXXIX} “Ñoho ti enuufi nkaakaman eeha púlooḡ Pútuun pa mpíhinuu ha.” Ayiin a naakaay ti saatee ya púlooḡ, naayeno kakaman eeha Yéesu náahinoo ha.

Amáacul eekete niḡ aal éekuuñe

^{XL} Pakan paka púlooḡ nkayeno hítuulu Yéesu ti kikee kaapii ka kiti han ha, ta náañohoonii ta, kayoḡ ka nkiwananoo. ^{XLI} Ehe, intaako áyiin aña nkasok Yayil áhampaatiin ti éluumuma ya. Náakey náakilipo ti Yéesu wootoo, naañiiniyoo apikaay pati enuuf ya eteyoo ^{XLII} kamma añiinoo ámaacul oonool a lamma eetaake máamun sitiil ḡaasuwan niḡ súsupak naayeniye ti putum eket.

Ta Yéesu naayeniye ta pikaayu pateyoo kayoḡ ka nkik-incooloo. ^{XLIII} Intaako toko aal eeyeniye hicuku etaam eefiitantoo fo sitiil ḡaasuwan niḡ súsupak, náapucalool mañoḡ púlooḡ ti púkuuñana pale an ayinaatoo káaku-uñan. ^{XLIV} Náakey puson Yéesu, náalik hileelu hísool ha hiteyoo, tokotoko etaam ya eteyoo neesiḡo. ^{XLV} Yéesu naacakan: “Ayme álikaam?” Pakan paka púlooḡ nkalaaco, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, kayoḡ ka kúconcooliyoo-concool nkikincoolii.” ^{XLVI} Pale Yéesu naasok: “An álikaamlík kaatuko méyimeyi nii sempe sífulaaful ti inci.”

XLVII Aal a náameyi nii eeha náahine ha hiyoliit, náakey niŋ kakikilan, náakilipo ti woot Yéesu. Naakaman hátkin pakan paka púloŋ heewune ha náalik Yéesu niŋ fa náakuuñanee fa tokotoko. **XLVIII** Yéesu naasokoo: “Añi-inam káyanan ka kitii kifakanuu. Kaay niŋ kásuumaay.”

XLIX Yéesu ti káakup, an náafulii pati ekumpan ya eti Yayil áhampaatiin a ati éluumuma ya. Naasok Yayil: “Añiini ámaacul aketaaket, timpi yokan fiye Ahámpaatiin a.” **L** Yéesu niŋ pásiyaloo eteeho naasok Yayil: “Timpi fe, yínan lamma, añiini afaayeno kásuumaayoo.” **LI** Apicol ti enuuf ya eti Yayil acoonut an apinako neyoo fo Piyeer, Saŋ niŋ Saak, niŋ añii ya faafoo niŋ íññaayoo. **LII** Pakan paka púloŋ nkayeno pukooŋ niŋ esampoolo, Yéesu naasok: “Níyekuno pukooŋ pa kaatuko arje aketut, hiŋotu naayaake.” **LIII** Nkayenyoo caalenken kamma nkameya nii añii ya aketaaket. **LIV** Pale Yéesu náasik epees añii ya naayonkaloo, naasokoo: “Añiinam, íyo!” **LV** Yaanoo néeñhoonii naahaŋ ti piyito. Yéesu naasokii kawufanoo apili. **LVI** Pupukayoo ínnimii pale Yéesu naakitii hisoku heetaakiye ha an.

IX

Kúmpona ka kiti pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka

I Yéesu naayonkal nantoonool pupoñapoñ pa pakateyoo ŋaasuwan niŋ pákasupak paka, naawufanii sempe niŋ kayine kiti hiyaanu kisaalumant ka púloŋ niŋ káakuuñan úkuuñu. **II** Púful toko, naapoñii kapikaay káatuunan cawii ca citi Pútuun pa niŋ káakuuñan púkuuña. **III** Naasokii: “Ti pítin pa piti kaakaawool ka timpi niyekan waah: Hikasap tom, epootak tom, hímpuul tom, mañ tom, háati hísool hísupiyenu. **IV** Niŋ kawananaa aluu ti ekumpan, inniyeno toko fo ta éfiniful ti oom

saatee. ^V Niŋ pakan kapookaa aluu kawanana, innihank haafol ha ti woot aluu ínñiful ti oom saatee nípiyisanii nii Pútuun pa efipisapii.” ^{VI} Pupoñapoñ pa pakateyoo nkakaay, nkanako ti misaatee ma kapiyeno káatuunan ekoonjan ya éesuume ya niŋ káakuuñan pakan paka pan óo pan.

Paliima pa piti Helot Antipas

^{VII} Heetaakiye ha púlooj nihicol ti kaanuu Helot, ati hikaw ha hiti Kalilee. Naaliim meemak kamma pakakee paka nkayem ti hisoku nii Saŋ-Patis álitoonii ti keekete ka, ^{VIII} pakakee paka nkasok ayaamakoola ya Elí himuumoo ánohoonii[☆], pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka. ^{IX} Pale Helot naasok: “Saŋ, inci himuumam mukoo ta inci mpoñii ta kapifiit hikawoo. Aŋe akina ayem ayme, aŋa inci iyyem ya ti hísiyu kiteyoo?” Naarjes hicuku Yéesu.

Pákayiin síwuli isak kákuumanee

^X Yéesu, pupoñapoñ pa pakateyoo kápiñothonii nkakamanoo eeha nkáhine ha. Naacoopii kapiñako lamayii ti saatee ya eyya nkasok ya Petesayit. ^{XI} Pale kayoj ka kípipanumoo, nkinapanoo. Yéesu naawananii, naayenyii káakup kiti cáwii ca citi Pútuun pa, náakuuñan keesoolae ka ékuuñano.

^{XII} Cípiiniimo, pupoñapoñ pa pakateyoo ŋaasuwan niŋ pákasupak paka nkaloh Yéesu, nkasokoo: “Unaa úlaarjaalaan, katan kayoj ka kipikaay ti pisaatee pa niŋ misaatee ma meelohe ma le, kati kíyini hitaaku paliyal niŋ káahintuma.” ^{XIII} Yéesu naasokii: “Aluu faŋ aluu niwufanii kapili.” Pupoñapoñ pa nkañahanoo: “Kúm-puul isak niŋ soon súsupak lamma nuutaakaa, fo niŋ unii ukaayaa hinoom paliyal piti pakan paka púlooj.”

[☆] **IX:VIII** 9:8 Malaki 4:5

XIV Kasokaasok eehuu kaatuko máamun pákayiin síwuli isak (5,000) kayeniye toko.

Yéesu naasok pupoñapoñ pa pakateyoo: “Níhinii kapiyeno ti uyoŋ uti máamun pakan áwii ésupak niŋ ŋaasuwan (50).” **XV** Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáhin fo, an óo an naayeno. **XVI** Yéesu naacoop kúmpuul ka isak ya niŋ soon sa súsupak sa náahaafin, naanimpan Pútuun pa, naafiitalool ko, naawufan pupoñapoñ pa pakateyoo kápipaacinool ko kayoŋ ka. **XVII** Pakan paka púlooŋ nkali fo kasiit tuk. Pupoñapoñ pa pakateyoo nkayesal mífiitiin paliyal pa peetowiye pa fo kameeŋan síyya ŋaasuwan niŋ súsupak.

Káyisan ka kiti Piyeer ayme ayem Yéesu

XVIII Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lamayoo, pinapana pa pakateyoo nkayeno toko neyoo. Naacakanii: “Ti pakan paka, inci yem ayme?” **XIX** Nkañahanoo: “Pakakee kasok awe yem Saŋ-Patis, pakakee paka nkasok awe yem Elí ayaamakoola ya, pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka.” **XX** Naacakanii: “Ti aluu, inci yem ayme?” Piyeer naacoop hilim ha naasokoo: “Awe yem Eenucee ya ati Pútuun pa.”

Káakup Yéesu kiti eketoo

XXI Yéesu náakupananii, naakitii hisoku eteeho an. **XXII** Naapenan apisokii: “Inci, Añii An, fo yeno ti kúnuul kenfakat, ñíhampaatiin ña, pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa efikapookam, fa mukée, ti hinoom ha híhaaciyenu ha inci fáñahaniyee ti eloŋ.”

Páciite pa piti kanapan ka kiti Yéesu

XXIII Naasokii poko púlooŋ: “Niŋ an álafiyaam kanapan afaapook himuumoo, naakanto hinak óo hinak kuluwaa

ya eteyoo, ekina eyem kúnuul ka kiteyoo, naanapanam. **XXIV** Kaatuko aña éelafiye kafakan eloj ya eteyoo, áfaapuul teyyo. Pale aña éepuule eloj ya eteyoo kamma inci, afaafakan yo. **XXV** Empeyme panap piyem toko an kati ataak hisaanumate ha hiti púlunta pa náapuul ti eloj ya eteyoo niŋ fotom naatahoolo? **XXVI** Niŋ an asuuwaam niŋ kilim ka kutoom, inci, Añii An, fasuuwoo niŋ inci ñóhooniyoo ti hamake ha hitoom niŋ ti hamake ha hiti Paapaa atoom niŋ pumaleekoo pa peesampanee pa. **XXVII** Inci pusok aluu pánipani ya, pakakee ti aluu keesiinje ka le etikaket peecukut cawii ca citi Pútuun pa.”

Hamake ha hiti Yéesu

XXVIII Ta Yéesu naapaye ta káakup enkuu máamun kunoom isak niŋ káhaaciil, nacoopool Piyeer, Saŋ niŋ Saak nkasilo patiila tíntiŋ ya kaluum. **XXIX** Akina ti kaluum ka pacuk puhooruyoo mpiyesan, wañ wa uteyoo núuhiiniyii fo nuucaŋ catan. **XXX** Fiyiit, pákayiin pákasupak ti piyaamakoola pa keefiyye ka nkayeno neyoo kákupat, poko kayem Móyiis niŋ Elí ayaamakoola ya. **XXXI** Poko káfulii ti ecaŋ enfakat. Nkayeno káakup niŋ Yéesu kiti eket ya eteyoo eyya naakaakaay ya kaahankan Jerusalem. **XXXII** Piyeer niŋ pákawiyoo nkaket niŋ hiŋotu, ta nkáyiyoonii ta nkacuk hamake ha hiti Yéesu niŋ pákayiin paka pákasupak paka keesiinje ka neyoo. **XXXIII** Pákayiin paka payenkuu ta nkayeniye ta píkatinoon niŋ Yéesu, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, napaanap unii upiyeno le. Upisiinjan múkuut máhaaciil, coonool citii, coonool citi Móyiis, coonool citi Elí.” Amíit eeha naayeniye káakup.

XXXIV Ta naayeniye ta káakup káatiŋu nkúfulii nkíkimpitoolii, ewatate neeyeno niŋ pinapana pa pakateyoo ta nkanakiye ta ti káatiŋu ka. **XXXV** Hilim

níhifulii ti káatiŋu ka nihisok: “Arje ayem Añiinam, inci mamaloo. Nísiitanool!” ^{XXXVI} Ta hilim ha nihipaye ta káakup nkacuk Yéesu lamayoo. Piyeer niŋ pákawiyoo nkafatanool neeho, kakamanut an ti oom caanak eeha nkacuke ha.

Káakuuñan añii ati hísaalumant

^{XXXVII} Eti kacom eteyyo, Yéesu niŋ pinapana pa pakateyoo pákahaaciil paka nkáwanoonii ti tíntiŋ ya, kayoŋ kenfakat nkíkey kaapaakoolanoo. ^{XXXVIII} Ayíin náaceekii ti kayoŋ ka: “Ahámpaatiin, inci luumuu, sin-can añiinam akampaani ye, añiinam oonool a kóŋ aŋa inci intaake ya! ^{XXXIX} Hísaalumant nihinakiyoonako, tokotoko níhiihinoo apiceek, níhiyiŋanoo niŋ sempe fo putumoo mpiyohat, nihikallanoo, hífiisantoo kakatan. ^{XL} Inci luumaalum pinapana pa pakatii kati kayaan ho, pale kayinaat.”

^{XLI} Yéesu naasok: “Oo! Aluu ekaay ya eenaput ya apan nitaakut káyinan, fo teyme inci fayeno niŋ aluu immukut niŋ aluu? Cóopii añiini le.”

^{XLII} Añii ya ti ékey ya, hísaalumant ha nihitahoo híp t’etaam, níhiyiŋanoo niŋ sempe. Pale Yéesu naafet ti hísaalumant ha, náakuuñan añii ya, naañahanoo faafoo. ^{XLIII} Pakan paka púloŋ ínnimii ti sempe sa senfakat sa siti Pútuun pa.

Púsupiyenu káakup Yéesu kiti eketoo

Pakan paka oopa ními ti eeha Yéesu náahine ha púloŋ, naasok pinapana pa pakateyoo: ^{XLIV} “Niwas kilim enke ti unuu aluu: Inci, Añii An, éfikaful ti inci, uwwufanee ti sipees pakan.” ^{XLV} Pale kámiit eeha naayenyii hisoku. Putum hilim ha nihiyolee ti poko timpi kámeysi fa nihisoke, nkafe kacakanoo puume nihisoke.

Eemaka ya

XLVI Fiye, Yéesu pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka nkáyaañ pílaacinoool aña eehaṇe pamake teyii. **XLVII** Yéesu náameyi pámiiloolal pa piteyii, naacoop ciñii cenkilis naasiñan co pukoloo. **XLVIII** Naasokii: “An óo an eewanane ciñii ca cenkilis ence ti caacawam, inci naawanane, an óo an eewananaam, aña éepoñiyaam ya lompo naawanane. Kaatuko aña éetinee ya ti aluu púloorj, akina ayem eemaka ya.”

XLIX Sañ naacoop hilim ha, naasok: “Ahámpaatiin, unii ucukaacuk áyiin ti hiyaanu kísaalumant ti caacawi, nuuyoop hikituyoo, kamma naaneetaat ati kayoñ ka kiti unaa.” **L** Yéesu naañahanoo: “Timpi nikitoo, kaatuko an óo an eepookut aluu oopa ti aluu.”

Hipooku ha hiti cisaatee citi Samali

LI Yéesu, hicoopu ha hiteyoo alacana, ta níhilohanii ta, naacok piliit pikaayu pa piti Jerusalem. **LII** Naapoñ pakan niñ kilim kapinowoo hátikin, oom pakan nkakaay, nkanako ti cisaatee citi Samali kapimemanool ékey ya eteyoo. **LIII** Pale pakan paka pakati cisaatee ca kawananutoo, kamma naayem ti himuusu Jerusalem*. **LIV** Pinapana pa pakateyoo, Saak niñ Sañ ta nkacuke ta eehe nkasokoo: “Ahámpaatiin, álafilafi úpuwananii seemak sípufulii patiila sípupucaloolii?” **LV** Pale Yéesu náayesoonii lipe ti poko, naafet teyii. **LVI** Fiye, nkakaay ti cikee cisaatee.

Kéelafiye ka kanapan Yéesu

LVII Ta nkayeniye ta pikaayu ti pítin pa, akee áyiin naasok Yéesu: “Inci fanapani pan óo pan pa ankaakaay.”

* **IX:LIII** 9:53 Pakati Samali kásiyoolut niñ Pusuwif pa, kacoanut nii Jerusalem yem pa Pútuun pa mpiñanee pa hímulu.

LVIII Yéesu naasokoo: “Pupampanjo pa pitaakaataak uy-
een, pusuwa pa mpitaak ñáawuunu, pale inci, Añii An,
taakut la fanañ hikawam.”

LIX Naasok akee áyiin: “Napanam,” pale áyiin a naaña-
hanoo: “Ahámpaatiin, túulam púcaahokii fala paapaa
atoom.” LX Yéesu naasokoo: “Kat keekete ka kapihok
pakateyii keekete ka, pale awe kaay cáatuunan cáwii ca
citi Pútuun pa.”

LXI Akee áyiin nene, naasokoo: “Ahámpaatiin, inci
fanapani, pale túulam fala pikaay upica úkatinoolii niñ
pakanam.” LXII Yéesu naasokoo: “An óo an eecoke
kacantu naawelep puson, átuuniit páhin ti cáwii ca citi
Pútuun pa.”

X

*Kúmpona ka kiti pinapana pa áwii éhaaciil niñ ñaasuwan
niñ pákasupak paka (72)*

I Púful toko, Ateeteyo nene amamal pakakee pina-
pana áwii éhaaciil niñ ñaasuwan niñ pákasupak (72),
naapoñii pákasupak pákasupak kapinowoo hátikin ti
pisaatee pa púlooj niñ pan óo pan pa naañañe pikaayu.
II Naasokii: “Kaamaañ ka kufomaafom pale pumaaña pa
kameeñut. Niluum Ateeteyo ati kaamaañ ka apupoñ
pumaaña kapikaay kaamaañ ka kiteyoo. III Nikaay! Inci
pupoñ aluu nii mísaacii ti pututa piyen elampa. IV Timpi
niyekan mañ, epootak tom, pisamata púsupiyenu tom, ti
pítin pa timpi nikican an.

V “Niñ ninakiyaa ti ekumpan, níyaañ nisok: 'Kásu-
umaay kiyeno ti ekumpan eyye.' VI Niñ an ati kásuumaay
oopa toko, kásuumaay ka kiti aluu efikiyeno teyoo, niñ
ekina tom, éfikiñoohonii ti aluu. VII Niyeno ti ekumpan
eyyuu, innili, innilaan waah ewwa efikawufan wa aluu.

Kaatuko áhina añarjaa hitaaku cooy ya eteyoo. Timpi nitootoosool ti pukumpaam.

VIII “Niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya nkawanan aluu, nili waah óo waah ewwa nkawufane aluu. **IX** Inníkuuñan púkuuña pa keeyem ka ti oom saatee, innisokii: 'Cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.' **X** Pale niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya kawananut aluu, nikaay pati ñítin ña innisok: **XI** 'Háati haafol ha hiti saatee ya hiti aluu heecoke ha ti woot unii, unii uhankaa ho úpiyisan aluu nii Pútuun pa efipisap aluu. Háati ekina, nímeysi nii cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.' **XII** Inci pusok aluu: Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay íhinu kíiti ya, kúnuul ka kiti saatee eyyuu efikihañ kiti saatee ya eti Sotom*.

XIII “Waah weecukantee wa nuucukee Pútuun pa mpíhine ti pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit. Niñ eehe hitaakiye ti pisaatee pa piti Til niñ Siton†, anti kafiyo nkáwunkiye umuuyen wa uteyii, nkayeno niñ kúsool kiti pupootak niñ emaamoolo píiha‡ kápiyisan ewatanoolo ya eteyii. Pale kúnuul efikiyeno ti aluu Kolasin, kúnuul efikiyeno ti aluu Petesayit. **XIV** Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay íhinu kíiti ya, kúnuul ka kiti aluu efikihañ kiti Til niñ Siton. **XV** Aluu pakati saatee ya eti Kafaanawum, fo éfiniseepinee patiila? Haani, efiniwananee pati keekete ka.”

XVI Yéesu naapenan hisoku pinapana pa pakateyoo: “An óo an éesiitane aluu, inci náasiitane; pale an óo

* **X:XII** 10:12 Pakan paka pakati Sotom kakancaakanc hínum meemak, ekina ewune Pútuun pa mpúcalool saatee ya eteyii (Púcook 18:17-19).

† **X:XIII** 10:13 Pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit Pusuwif, pale Til niñ Siton kaneetaat Pusuwif. Nisincan kahoonu mah. ‡ **X:XIII** 10:13 Ti káyisan ewatanoolo enfakat eti umuuyen wa uteyii, pakan paka nkawaso wañ weesañate uti pahan pifil, niñ emaamoolo píiha. (Jonas 3:5-9)

an eepooke aluu inci naapooke; an óo an eepookaam, éepoñiyaam ya lompo naapooke.”

Eñóhoonii ya eti pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72)

XVII Ta pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72) nkáñhoonii ta niñ pásuuma nkasok Yéesu: “Ahámpaatiin, ta núukupe ta ti caacawi háati kisaalumant ka kisiitanaa-síitan unii.” **XVIII** Yéesu naasokii: “Inci cukaa Seetaani ya néefulii patiila néenowii nii pamaliñoolal etiil. **XIX** Nísiitan! Inci ufanaawufan aluu kayine kiti kakakal ti ufepa niñ ti púpuntalo, niñ iheeku sempe sa púlooj siti Seetaani ya, háati waah eti ukuum aluu. **XX** Pale timpi nitaak pásuuma kamma kisaalumant ka nkisiitane aluu, nitaak pásuuma kamma ucaw aluu nuukiicee alacana.”

XXI Ti oom kásiinjuma, Kunuu ka keenape ka nkimeenjan Yéesu niñ pásuuma, naasok: “Inci múluu Paapaa, Ateeteyo ati patiila niñ t’etaam, kamma ayyole eehe keecohatiye ka niñ kéesuume ka kunuu, pale íyyisan ho keewanooliye ka nii epuuk kenkilis. Ee, Paapaa, kaatuko fiye állafiye hipitaako ti pásuum pa pitii.

XXII “Paapaa atoom awufanaamufan waah wa púlooj. An ámiit ayme ayem Añii ya, fo Paapaa ya, an lompo ámiit ayme ayem Paapaa ya fo Añii ya niñ aña Añii ya náalafiye káyisanoo.”

XXIII Púful toko, naayeso pati pinapana pa pakateyoo naasokii poko lamayii: “Nínapiyanee aluu keecuke ka eeha innicuke ha. **XXIV** Inci pusok aluu: Hícump piyaa-makoola niñ pumansa kálafilafi hínum hicuku aña innicuke ya pale kayinaatoo hicuku, nkálafi hísiyu eeha ínnisiye ha pale kayinaat ho hísiyu.”

Hícantiitu ha hiti áyiin eenape ati Samali ati payenka Pusuwif pa nkálafiit ka

XXV Fiye, akalanana hilim ha heesiinane ha hiti Móiis, ápilafi puwinko Yéesu, naasiinjo naacakanoo: “Ahámpaatiin, puume inci iññaje ihinu pitaak eloj ya eepayantoo ya?” **XXVI** Yéesu naasokoo: “Weyme uki-icee ti hilim ha heesiinane ha? Weyme ánsiye toko?” **XXVII** Naañahanoo: “Láfi Ateeteyo Pútuun pa pitii ti himuumi púlooj, ti kunuuwi púlooj, ti yaani púlooj, ti sempeyi púlooj niñ ti echatoyi púlooj[☆]. Lompo láfi akinooli samat nii fa állafiye fa fanji[☆].” **XXVIII** Yéesu naasokoo: “Aañahanaa pinap. Náahinaa fo aafataak eloj ya eepayantoo ya.” **XXIX** Pale akalanana ya náalafi káyisan nii fa naasoke fa fo, naañoho apicakan Yéesu: “Ayme ayem akinoalam?”

XXX Yéesu naasokoo hícantiitu heehe: “Taakaataak akee áyiin éefulii Jerusalem apiyeno éwanoonii Yeliko. Ti pítin pa, naapaakool niñ pikancak. Payenkuu nkawaa-too, nkasapoo fo alamo, nkatahoo toko. **XXXI** Intaak awaaseena ati Pútuun pa eeyeniye énapii oom pítin apiñantanoo la naahintiye la, naacinciliyoo naamuus. **XXXII** Intaak ásisikana puwaaseena pa lompo ápucolii toko naañantanoo, naacinciliyoo naamuus. **XXXIII** Pale intaako áyiin ati Samali eeyeniye pikaayu kaakaawoolo ápucolii lompo teyoo. Naacuk áyiin a añuu naahintiye nketoo teyoo ti hikaw. **XXXIV** Naalohoo naatoot musontuwaay ma miteyoo niñ munucu niñ elaan, naacenk mo niñ mufaál. Naalapanoo ti fáli ya eteyoo, naacoopoo ti ekumpan éwananuma ekaawoola, naamankooloo. **XXXV** Eti ka-com eteyyo náafulanii sitenali súsupak naawufan so ati éwananuma ekaawoola ya, naasokoo: 'Mankoolam arje,

☆ **X:XXVII** 10:27 Kakaman 6:5 ☆ **X:XXVII** 10:27 Lewitik 19:18

nij inci ñóhooniyoo mañ óo mañ emma ampenane toko efiñahani mo.”

^{XXXVI} Yéesu naacakanoo: “Ti pacukali, ayme ti payenke t'éhaaciilii ayem akinool a ati aña eenowe ya ti sipees pikancak pa?” ^{XXXVII} Akalañana ya hilim ha heesiijanee ha naañahanoo: “Akina ayem aña eecukoo ya nketoo teyoo ti hikaw.” Yéesu naasokoo: “Kaay, awe lompo, hín fo.”

Yéesu pati Maarta nij Mari

^{XXXVIII} Yéesu nij pinapana pa pakateyoo, ta nkayeniye ta ti pítinii, naanako ti cisaatee, aal aña nkasok Maarta naawananoo ti ekumpaana ya eteyoo. ^{XXXIX} Naataak atu, aña nkasok Mari, naayeno ti woot Ateeteyo, apiyeno káasiitan eeha naayeniye ha kakalañan. ^{XL} Pale Maarta naayeno eyesoolo nij paliima kaamemanool paliyalii. Náakey ti Yéesu naasokoo: “Ahámpaatiin, cokuti ti inci fa atuwam naakatoolaam fa nij páhin pa? Ooto sokoo ayankananam.” ^{XLI} Ateeteyo naañahanoo: “Maarta, Maarta, aapa ti ewasoolo kúnuul, immeenjanoolo kúnuul ti waah weemeenje. ^{XLII} Pale waah woonool lamma usoolahee. Mari amamale weenape wa, apan étuufulanee teyoo.”

XI

Kakalañan ka kiti kaluum ka

^I Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lakeenaay. Ta naapaye ta, akee ti pinapana pa pakateyoo naasokoo: “Ahámpaatiin, yísanool unii fa nkaluun samat nii fa Sañ náayisanoole fa pinapana pa pakateyoo.” ^{II} Yéesu naasokii: “Nij niyeniya kaluum innisok:
'Paapaa,
álimaati caacawi cisampanee,

álímaati cáwii ca citii cíkey.

III Alímaati aawufan unii hinoom óo hinoom paliyal pa putoonii.

IV Alímaati aaponket unii umuuyen wa utoonii,
kaatuko unii lompo uponketaaponket keemuuyene
ka toonii,
timpi katan unii upunow ti híluurju ha.”

V-VI Yéesu nene asokii: “Usokaa akee ti aluu ataaake áwi éekaawoolii mpisit, ataakut aña aafawufanoo apili. Fiye, ankaay pati akee áwiyi insokoo: 'Awíyam, máakiyam kúmpuul káhaaciil, kaatuko, akee áwiyam ákaawoolii féefiye, taakut waah ewwa inci fawufanoo apili.' VII Eeyem ya páhantuwa náañahaniyi apusok: 'Timpi yokanam! Hunkut ha hikuleekul, inci niñ epuukam uhintaahinto, eti yíni piyito puwufani kúmpuul.' VIII Inci pusok aluu: Háati aña ayitiit apiwufani kúmpuul ka kamma naayem áwiyi, pale afaalito apiwufani aña ansoolahe ya púlooj kamma antaakut ñusuu injiiniyoo.

IX “Inci pusok aluu, niluum efiuwun aluu, niñes efini-lañan, niwenken éfipipankin aluu hunkut ha. X Kaatuko an óo an eeluume afaawunee, an óo an eejese afaalajan, an óo an eewenkene áfaapankinee. XI Ayme faaf ti aluu, niñ añiini aluumuu yoon, awwufanoo kaafepa? XII Niñ fotom naaluumi heeh awwufanoo púntalo? XIII Niñ aluu keenaput ka nimeya kawun waah weenape epuuk aluu, puume Paapaa ti aluu eeyem ya alacana atahañ naawu-fane Kunuu ka keenape ka payenka keelumoo ko ka.”

Hinookuyee ha hiti Yéesu

XIV Hikee hinoom nene, Yéesu naayeno hiyaanu hísaalumant heeyinaat káakup. Ta hísaalumant ha níhifulii ta, áyiin a éekupantoo ya náakupii, kayoj ka

ínnim ko. ^{XV} Pale pakakee paka nkasok: “Ti caacaw Pelesepul*, áhampaatiin a ati kásaalumant ka, inayaan kásaalumant ka.” ^{XVI} Pakakee paka nkálafiyoo puwinko, nkasokoo áyisanii píyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyoo. ^{XVII} Pale, Yéesu náameyi pámiiloolalii, naasokii: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooliye, efcinow; pukumpaan etenco púloon efipuhumaloolo mpinañanoolo ti enow†. ^{XVIII} Nisok nii ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kásaalumant ka. Pale niñ cáwii ca citi Seetaani cíkatinoooliyaa, puume éfciiyini pisiinjo? ^{XIX} Fiye, niñ ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kásaalumant ka, pinapana pa pakati aluu ti pakayme nkayaan ko? Ooto, efikayeno píhina aluu kíiti. ^{XX} Pale niñ ti caacaw ca citi Pútuun pa inci niyyaan kásaalumant ka, ooto, cáwii ca citi Pútuun pa cícoliyoocol ti aluu.

^{XXI} “Niñ áyiin eetaake sempe naataak lombo pucoolañ ayeniyaa efaas ekumpaan ya eteyoo, waah óo waah uteyoo weeyem toko, uwwa ti pamankal peenape. ^{XXII} Pale niñ taakaa áyiin eeñanoo sempe, éekeyii kátaakoolanoo, naaheekoo, naacoo pucoolañ pa piteyoo empa náayinane pa tempo, náapaacinool waah óo waah uteyoo.

^{XXIII} “An eeneetaat niñ inci, apookaampook, an eeyankananutam kaaconcenool, nahancalool-hancalool.

^{XXIV} “Niñ hásaalumant hífulaa ti an, nihimuusoolmuusool ti káahaañ tes ti híñes éyekunooluma. Niñ hílananiyoot, nihisokoolo: 'Túulam inci puñoho pati aña inci ífulii ya.' ^{XXV} Ti éñohonii eteeho, nihitook ékinuma ya neeneeñee neememanoolee pitempo tak. ^{XXVI} Fiye, nihikaay, níhicoopii kikee kásaalumant isak niñ

* **XI:XV** 11:15 Pelesepul, ekina eyem Seetaani. † **XI:XXVII** 11:17 Pakakee paka, fiye nkásiye hilim eehe: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooliye, efcinow; miin óo miin méetaakoolanooliye, efimihancaloolo.”

kúsupak keehañe ho pakanc, nkinako nkikin toko. Kúnuul ka kikelan ka kiti an a añuu nkihanj páciite kíyaañ ka.”

XXVII Yéesu ti hisoku ha eehuu, aal náaceekii ti kayoñ ka: “Iññáa ya eepukuu ya náacuuwani ánapiyaneenápiyan.” **XXVIII** Pale Yéesu naañahanoo: “Payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho kánapiyaneenápiyan.”

Kacakan ka kiti píyisan pa

XXIX Uyoñ wa ta núuconcoolii ta, Yéesu naasok: “Ekaay eyye, ekaay eenaput. Uyya ti kacakan píyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyaam, pale háati poonool étikayisane, fo píyisan pa piti Jonas. †**XXX** Samat nii Jonas fa naayeniye fa píyisan ti pakati Ninew, fo lompo inci, Añii An, fayeno píyisan ti ekaay eyye.

XXXI “Ta infiyee, amansa ya aal a ati Sepa, náafulii ti mah méelaañeelaañ ápikey peti amansa ya Solomon kásiitan ecohato ya eteyoo[§]. Fiye, heeyem ha le hihañaañ amansa ya Solomon. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti íhinu kíiti ya, amansa ya aal a ati Sepa afaasiijo hátikin ekaay eyye náayisan yo nii enowaanow. **XXXII** Fo lompo incuke, Jonas náatuunan hilim ha hiti Pútuun pa pakati Ninew, nkáwunko umuuyen wa uteyii. ✧ Fiye, heeyem ha le hihañaañ Jonas. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti íhinu kíiti ya, pakati Ninew efikasiijo hátikin ekaay eyye nkáyisan yo nii enowaanow.”

Piyeno ti ecaañ

† **XI:XXIX** 11:29 Ta infiyee yoon enfakat neemelan Jonas ayaamakoola ya ati Pútuun pa. Pumuus kunoom káhaaciil yoon ya néenuusiyoo ti kantant ka kalogayoo (Jonas 1:17). ✧ **XI:XXIX** 11:29 Máciya 12:40 § **XI:XXXI** 11:31 Amansa ya aal a ati Sepa, akina ayem amansa aal éefulii ti mah meeyem epees yáli pa caanac ca íncifulii pa (1 Pumansa 10:1-13). ✧ **XI:XXXII** 11:32 Jonas 3:1-10

XXXIII Yéesu naapenanii hisoku: “An acaarjanantoo lampi naayol yo niŋ fotom náawuf teyyo eheem. Pale nawaŋwaŋ yo ti esafu la ammeya nii an óo an éenakoonii naacuk ecaarŋ ya. XXXIV Ñíkini ñíkina ñiyem lampi ya eti eniini. Niŋ ñíkini ñinapaa eniini púloorŋ lombo efeemeerŋ niŋ ecaarŋ. Niŋ ñinaput, eniini lombo neemeerŋ niŋ énimaan. XXXV Ooto, tah kunuu ti ecaarŋ ya eeyem ya ti awe timpi eyeno énimaan. XXXVI Niŋ eniini púloorŋ eemeerŋaa niŋ ecaarŋ, peetaakut la níme, efeeyeno púloorŋ ti ecaarŋ samat nii ecaarŋ lampi eecaarŋ cataarŋ éeyayii ti awe.”

Hinooku ha hiti Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha

XXXVII Yéesu ta naapaye ta káakup, Afalisaay naay-onkaloo hili pa teyoo. Apikaay, naanako naayeno hili. XXXVIII Afalisaay a ta naacuke ta nii Yéesu akuulanut sipeeso apite ali, ínnimoo teyoo. XXXIX Ateeteyo naasokoo: “Aluu Pufalisaay pa, tíkitaarŋ elontorŋ ya niŋ epulaatu ya innikuulan, pale páhantuwa aluu innimeerŋ niŋ pálafí piti káalipu niŋ pakanc. XL Aluu pusorŋ pa! Fo Pútuun pa peememanoole pa tíkitaarŋ pikina tom lombo pimemanoole páhantuwa? XLI Niwufan salaka weyem wa lupó keeleke ka, ancuk aluu niŋ waah óo waah efinikuul.

XLII “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma inniwufan himpaac ha heewase ha ŋaasuwan ti pamaañal pa pitaaluu, samat nii kanca, micempanu niŋ típaapikeen. Pale innifiil nii niñaŋaa piyeno keecoonoole ti pututa aluu niŋ pakan paka, ínnilafi Pútuun pa, ántuŋ hikina inniñaŋe íhinu peefiilut weetowiye wa.

XLIII “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma ínnilafi piyeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa,

ínnilafi pakan paka kapinkakican aluu pinapnap ti kílinj ka.

XLIV “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innicuke nii kiyaak keetaakut lánkamaasi enka pakan nkakak tenko péemiit nii kakakaakak ti waah weekuulut.”

XLV Fiye, akee ti pikalañana hilim ha heesiinane ha naasokoo: “Ahámpaatiin, naasokaa fiyaaw, unii lompo antañale.”

XLVI Yéesu naañahanoo: “Aluu lompo pikalañana hilim ha heesiinane ha, kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innitiyan pakan paka pitiyo peenapa línj, háati niñ cisiik aluu coonool nílikantoo pitiyo pempuu.

XLVII “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innilut kiyaak ka kiti piyaamakoola pa, payenka símaama aluu nkamuke ka. **XLVIII** Inníyisanyisan ti páhinal empuu nii nicoon-aacoon eeha símaama aluu nkáhine ha, poko kamukale piyaamakoola pa, aluu ínniwalliyanoool kiyaak ka kiteyii.

XLIX Ekina ewune Pútuun pa ti ecohato etempo mpusok: 'Inci fápoñiyii piyaamakoola niñ pupoñapoñ, efikamuk ti poko pakakee, pakakee paka nkakallanii.'

L “Ancuk hísim ha hiti piyaamakoola pa púlooj heeni-isiye ha kápiliñ ti púcook púlunta pa, efihinañee ti hikaw ekaay eyye. **LI** Písikii ti hísim ha hiti Abel fo ti hísim ha hiti Sakaliya*, eemukee ya ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, ti pututa kaaciin ka niñ la harjee la kaasampan. Ee, inci pusok aluu, eehe fiye púlooj efihinañee ti hikaw ekaay eyye.

LII “Kúnuul efikiyeno ti aluu pikalañana hilim ha heesiinane ha, kamma innicoope ékululuma ya eti káapankin hunkut ha hiti kameye ka. Aluu fanj aluu ninakiit lupó, innikit kéelafiye ka pinako.”

* **XI:LI** 11:51 Anja ayem ayaamakoola ya (2 Heetaakiye 24:20-22) pale neetaat paapaa ti Sañ-Patis.

LIII Yéesu apiyeno hífulu ti ekumpaan ya, pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ Pufalisaay pa kiiñii nkili meemak, nkayeniyoo kaakilincanool ti hícump pacakanoolal. **LIV** Kápilafiyoo hikuucu ti eeha afaasok kati káyiniyoo hinooku teehe.

XII

Káwasum écuŋato

I Ti oom caanak, pakan púwuli peemeerje nkaconcoolo fo nkakakalool. Yéesu náayaañ ápukup niŋ pinapana pa pakateyoo, naasok: “Níwasum leweño ya eti Pufalisaay pa, kamma neeyem écuŋato eyya nétif. **II** Waah óo waah weeyolee éfuuyisane, waah óo waah weeyem ti énim éfuumeeyee. **III** Ekina ewune eeha innisoke ha ti énimaan éfihisiyee niŋ hanakan palaw, eeha innipuusanoole ti kaanuu páhantuwa ékaap éfihituunanee ti kíliŋ ka.”

Eeñañe ya hifeyu

IV Yéesu nene asok: “Aluu pákawiyam, inci pusok aluu: Timpi nife payenka nkamuk ka ífulaa toko étinekayini waah ti aluu. **V** Pale inci fáyisan aluu aŋa inniñañe ya hifeyu: Nife Pútuun pa, peeyem pa niŋ pupayaa himuku enii ya, pitaakaataak kayine kiti hiwantu aluu ti seemak. Ee, inci pusok ho aluu, pikina inniñañe hifeyu. **VI** Fo ninoomanantoo múculuculu isak, uhít úsupak? Háati coonool temmo Pútuun pa pifiilut. **VII** Háati wan aluu fiye púloorj ufineefin. Timpi nife, nihaŋaahaŋ panap meemak múculuculu meemeerje.”

Kasayan niŋ fotom hipooku Yéesu hátikin pakan paka

VIII Yéesu nene asok: “Inci pusok aluu: An óo an eesayanaam hátikin pakan paka, inci, Añii An, lompo fasayanoo hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. **IX** Pale an óo an eepookaam hátikin pakan paka, inci, Añii An,

lompo fapookoo hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. ^X An óo an eesoke heenaput t'inci, Añii An, afaaponketee, pale an óo an éehaaniye kateñal Kunuu ka keenape ka ataponketee.

^{XI} “Niŋ kacoopaa aluu ti sempe ti púluumuma pa íhinu aluu kíiti, niŋ fotom nkacooop aluu hátikin ñíhampaatiin ña niŋ ti pakati kayine ka, timpi niwasoolo kúnuul fa in-nikaakaay káakup kati nifak niŋ fotom eeha innikaakaay hisoku, ^{XII} kaatuko Kunuu ka keenape ka efikikalaŋan aluu ti oom caanak eeha inniñanŋe hisoku.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a

^{XIII} Yéesu ti káakup ka, akee ti kayoŋ ka naasokoo: “Ahámpaatiin, sok atoom a úpaacinool hitaaku ha eeha paapaa atoonii naakate ha unii.” ^{XIV} Yéesu naañahanoo: “Awíyam, ayme asiinanaam áhina kíiti niŋ fotom aŋa akaakaay aluu káapaacinool hitaaku ha hitaaluu?” ^{XV} Púful toko, naasokii: “Nisiinjo púsooni! Nitah kunuu, timpi niŋes kaaconcenool hitaaku, kaatuko eloŋ an enee-taat ti hitaaku ha hiteyoo, háati nihifom.”

^{XVI} Naasokii hícantiiitu eehe: “Taakaataak usaanum áyiin eetaake etaam eepuke meemak. ^{XVII} Naacakanoolo: 'Puume inci iññanŋe íhinu? Kaatuko taakut la famank aŋa inci nkaakaay ya émaañii.' ^{XVIII} Naasok: 'Fiye inci nkaakaay íhinu. Fahancalool mileefaan ma mutoom, illut ñenfakat, la faconcenool púlooŋ aŋa inci nkaakaay ya émaañii niŋ hitaaku ha hitoom. ^{XIX} Inci fasokoolo: "Awíyam, yékunoolo, hitaaku ha hitii hiti sitiil seemeeŋe, li, illaan, iyyeno ti eloŋ éesuume meemak." ^{XX} Pale Pútuun pa mpusokoo: 'Awe esoŋ eyyuul! Hánant eehe aafaket. Fiye, ayme afaacooop aŋa anconcenoole ya púlooŋ?'” ^{XXI} Yéesu naapenan apisokii: “Eehe efihitaako an aŋa naconcenool hitaaku hiti faŋoo apan ataakut waah hátikin Pútuun pa.”

Kat káamiilool yínan Pútuun

XXII Púful toko, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Eehe hiwune inci insok aluu, timpi niwasoolo kúnuul ti elon̄ ya etaaluu, ti waah ewwa efinili, niñ fotom ti sinii aluu, waah ewwa éfinisoolo. **XXIII** Kaatuko elon̄ ya ehañaa-hañ paliyal, enii ya neehañ pásooliyal. **XXIV** Nisincan pusuwa pa: pusukantoo, pumaañantoo, pitaakut káamankuma niñ ekina tom pileefaan, pale Pútuun pa mpúkuuman-kúuman po. Ñiyema puume innihañe panap pusuwa pa? **XXV** Ayme ti aluu, ti ewasoolo kúnuul, ayina kapenan caanak ti elon̄ ya eteyoo? **XXVI** Páawoo niyinaat fala íhinu waah wa wenkilis wa ewwe, weyme efiniwasoolo kúnuul ti ukee wa?

XXVII “Nisincan fa híliili ha nihiñant fa. Híhinantoo piseeñ niñ ekina tom hiliilantoo. Pale inci pusok aluu, háati amansa ya Solomon niñ hisaanumate ha hiteyoo fiye púloon̄ ayinaat púsoolo samat nii hikina. **XXVIII** Niñ Pútuun pa púsoolaa fiyuu káaheeni kiti kaakit, keeyem ka le fiyooy, kacom nkiwantee ti seemak, faala aluu, puume conko étipusool aluu? Aluu keetaakut ka káyinan ken-fakat! **XXIX** Timpi niñes waah ewwa efinili, innilaan; timpi niwasoolo kúnuul. **XXX** Kaatuko keeneetaat ka Pusuwif, poko nkañes waah ewwu. Pale Pútuun pa Paapaa ti aluu, pímeyimeyi nii nisoolahaa-soolah wo. **XXXI** Hañ panap niñes cáwii etempo, waah ewwe púloon̄ efuuwufanee aluu.

XXXII “Aluu cikoolee ca citoom, timpi nife, kaatuko Paapaa ti aluu súumoosuum kati awufan aluu cáwii etempo. **XXXIII** Ninooman hitaaku ha hitaaluu, ínñifulan ho salaka ti keeleke ka. Nimemanoolo émankuma mañ éepuciyantoo. Inniconcenoool hitaaku ha hitaaluu alacana la éthíicim, pa innimeya pa nii pílipa étikayini hikolu,

cemmek lombo etecok. **XXXIV** Kaatuko la pamankal pa pitaaluu mpiyem, toko lombo saan aluu insiyem.”

Pimiikan keeyem kaasincan

XXXV Yéesu nene asok pinapana pa pakateyoo: “Niyeno niŋ wañ uti páhin, innikat pilampi pa pitaaluu pipicaañ. **XXXVI** Níhin samat nii pakan keeyem ti hítuulu éñoohonii ya eti áhampaatiin a ateyii, loho akaayaa pahaaño piti pinimo. Niŋ pácolaliyoo naawenken, nkápankinoo putum pa. **XXXVII** Pimiikan pa payenka áhampaatiin a naakaakaay ka étookii kaasincan niŋ ácoliyoo éfikanapiyanee. Páni-pani, inci pusok aluu: Afáawasonii wañ uti páhin naayenani nantoonool naawufanii kapili. **XXXVIII** Iyyema ákeyyoo mpisit niŋ fotom nuulap, náatookiyii kaasincan, éfikanapiyanee.

XXXIX “Pale nímeysi eehe, niŋ áhampaatiin a ati ekumpaan ya ameya álipa ya ta naakaakaay ékey, atakatoó ápinakoonii ápilipoo. **XL** Aluu lombo nisiŋo púsooni kaatuko inci, Añii An, éfikey ti caanak enca étinunkoolam.”

XLI Fiye, Piyeer naacakan Yéesu: “Ahámpaatiin, unii uwune asok hícantiiitu eehe fo hiti pakan paka púlooj?” **XLII** Ateeteyo naañahanoo: “Ayme ayem amiikan a eehintiyee ya, naacohato, aña áhampaatiin a naakaakaay kañoman páhin pa piti ekumpaan ya kati ápaacinool paliyal pa pakakee pimiikan pa niŋ caanak ca cítuuniyaa? **XLIII** Amiikan a aŋuu, niŋ áhampaatiin a áñoohoniyoo náatookiyoo ti oom páhin, áfaanapiyanee. **XLIV** Inci pusok aluu pániapani ya, afaañomanoo hitaaku ha hiteyoo púlooj. **XLV** Pale usokaa amiikan a naasokoolo: ‘Ahámpaatiin a atoom áfiisut éñoohonii,’ náayaañ hisapu pimiikan pa pákayiin paka niŋ pakaal paka, naayeno hili, pálaani fo ákuman. **XLVI** Ahámpaatiin a ati amiikan a aŋuu

áfaañohoonii ti hinoom eeha náanunkoolut niŋ ti caanak enca náamiit. Afaakallanoo meemak, áfaahinoo samat nii fa nkáhin fa keehintiitee ka.

XLVII “Amiikan a aŋa eemeya ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha amemanooliit, áhinut ho afaasapee meemak. **XLVIII** Pale amiikan a aŋa éemiit ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha, náahin heewune kati asapee, afaasapee caahinkinŋ. An óo an aŋa nkawufane meemak afaañaakee meemak, an óo an aŋa nkañomane meemak afaaharjee hiñaaku.”

Kásuumaay tom pale píkatinool

XLIX Yéesu nene asok: “Inci kéyyookey écoopii seemak ti púlunta pa, íllafi sipince sucok. **L** Pale taakaataak pátise eyya inci íññaŋe hisayu, kúnuul unka ti inci taamanta epayut. **LI** Cukaacuk aluu nii kásuumaay inci íncoopii t’etaam? Haani, inci pusok aluu, pale píkatinool. **LII** Písik fíyooy, miin miti pakan isak éfimikatinool, pákahaaciil efikapook pákasupak, pákasupak efikapook pákahaaciil. **LIII** Efkakatinool, paapaa afaapook añiinoo akampaani, akampaani afaapook paapaa ateyoo; íñña afaapook añiinoo ámaacul, ámaacul afaapook íñña ateyoo; íñña afaapook añiinoo aaloo, añiinoo aaloo afaapook aasonoo aal.”

Kameye heeñañe pitaako

LIV Yéesu naasok lompo kayorŋ ka: “Niŋ nicukaa káatiŋu nkúfulii pa caanak ca incinow pa, innihaaŋ ti hisoku 'éfeenupii', apan nihitaako. **LV** Fo lompo incuke, niŋ eyam ésapiyoo ti kikee kaapii, innisok 'éfisowi', nihitaako. **LVI** Aluu ñícuf! Níyiniyini kameye heekaakaay pitaako niŋ nisincanaa patiila niŋ t’etaam. Weyme uwune niyinaat hicuku heeyem ha aluu ti kaaposool ti caanak ence, kati nímeysi heekaakaay ha pitaako?

LVII “Fiye, weyme uwune aluu farj aluu nikiiwantoo heenape ha? LVIII Niñ akamooli ayeniyuu hicoopu ti áhina kíiti, ti pítin pa hín kata nipiteñenool kati nísiyool, niñ ekina tom afaacoopi ti sempe ti áhina kíiti ya, áhina kíiti ya naawufani pakati púwuulu pa, pakati púwuulu pa nkakuli. LIX Inci pusoki: Aátifulii ti ékuluma eyyuu awe peecooyut kaahit ka kikelan ka.”

XIII

Púwunko umuuyen niñ ekina tom eket

I Ti oom caanak, pakan nkákey kakaman Yéesu fa Pilaat náahine kapumuk pakakee pakan pakati Kalilee, ta nkayeniye ta kaawaaseen kiti Pútuun. II Yéesu naañahani: “Pakati Kalilee payenkuu, fo cukaacuk aluu nii poko kahaña kaamuuyen pakakee pakati Kalilee kamma nka-mukee fiyuu? III Haani, inci pusok aluu, pale niñ níwunkiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooj efiniket. IV Niñ fotom pakan paka kaat ya niñ pákahaaciil paka payenka ekumpan ya eehaane ya eti Silowam neenowe ya teyii neemukalii, cukaacuk aluu nii kahaña kaamuuyen pakati Jerusalem? V Haani, inci pusok aluu, pale niñ níwunkiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooj efiniket.”

VI Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: “Akee áyiin ataake kaakit naasuk tenko sootoo. Naakaay hiñes papukal eteyyo ataakut. VII Naasok áhina ya ateyoo: 'Sincan, sitiil síhaaciil unse nii inci kéyyoo hiñes papukal ti enuun eyye taakantoo. Fiit yo! Etaakut nafaa weyme efeesiñjo ti etaam eyye kenseñ?’ VIII Pale áhina ya naañahano: 'Ahámpaatiin, túul yo etiil eyye, inci pícikisool ti sipat eteyyo uwwas yo campanti, IX manti epuk niñ ekina tom pulay mpoñ kapifiit yo.’”

Aal éehute éekuñanee ti hinoom ha hiti kayeno ka

^X Ti hinoom hiti kayeno hiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kakalañan ti ekee éluumuma. ^{XI} Intaako toko aal aña hísaalumant níhíhutane fo sitiil kaat niñ síhaaciil (18). Náañuho ayinantoo ésaalino fo acoonool ciit. ^{XII} Yéesu ta naacukoo ta náayonkaliyoo hátikinoo naasokoo: “Aal, aayihaa ti káakuuñu ka kitii.” ^{XIII} Naalemp sipeesoo teyoo, tokotoko aal a náasaalino apucoonool ciit, naayeno hímulu Pútuun pa.

^{XIV} Pale, áhampaatiin a ati éluumuma ya, apucuk eehuu inseeño ti Yéesu kamma náakuuñane ti hinoom ha hiti kayeno ka. Naacoo hilim ha, naasok kayoñ ka: “Kunoom isak niñ hoonool kiñarjee páhin tenko. Ooto níkey ti oom kunoom nípikuuñanee, pale ti hinoom ha tom hiti kayeno ka.”

^{XV} Ateeteyo naañahanoo: “Aluu ñícuf! Fo an óo an ti aluu, ákopinantoo híciinoo niñ ekina tom fáliyoo ti káahoonanuma apicoop yo kaalaanan ti hinoom ha hiti kayeno ka? ^{XVI} Fiye, aal arje ati miin ma miti Abraham, aña Seetaani neenakiye fo sitiil kaat niñ síhaaciil (18) púmpuluñ, fo añajutee kafakan ti káakuuñu enke ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{XVII} Ta naasoke ta enke, keepookoo ka nkameerñ niñ ñusuu, pale kayoñ ka nkiyeno ti pásuuma kamma heenape ha henfakat ha púloorñ eeha Yéesu náahine ha.

Hícantiitu hiti ekoon sootoo

^{XVIII} Púful toko, Yéesu naasok: “Cáwii ca citi Pútuun pa niñ weyme incinakooole? Niñ weyme inci fakufumool co? ^{XIX} Cicukaacuk nii ekoon sootoo eyya an naacoope naasuk yo ti kaakit ka kiteyoo. Néenántii fo éyenoonii enuun, pusuwa pa mpúwuun ti unaay eteyyo.”

^{XX} Yéesu nene asok: “Niñ weyme inci fakufumool cáwii ca citi Pútuun pa? ^{XXI} Cicukaacuk nii leweño eyya aal

naacoope naanakanool yo niŋ efol eemeeŋe, fo hímaaf ha púlooj híkuntii.”

Putum pa peekoke pa

XXII Yéesu ti pikaayu pa Jerusalem naasiingo ti pisaa-tee pa niŋ misaatee ma apiyeno kakalaŋan. XXIII Akee naacakanoo: “Ahámpaatiin, fo pakan caahinkilis lamma efikafakanee?”

Yéesu naaňahanii: XXIV “Níhin kata nipinako ti putum pa peekoke pa kaatuko inci pusok aluu, pakan keemeeŋe efikaŋes pinako étikayini. XXV Niŋ ati ekumpaan ya ayitiyaa naapank putum pa, aluu tíkitaŋ, éfinicook kaawenken hunkut ha innisok: 'Ahámpaatiin, pánkin unii,' pale náaňahanii: 'Inci míit peyme ínnifulii!'

XXVI “Fiye, efinisokoo: 'Unaa uyeniyaa hili niŋ pálaani nantoonool, ayyeno kakalaŋan ti kíliŋ ka kutoonii.' XXVII Pale afaasok aluu: 'Inci míit peyme ínnifulii! Nílaaŋam aluu payenka ínnihin ka heenaput ha!'

XXVIII “Niŋ nicukaa Abraham, Isaak, Jakob niŋ piyaamakoola pa púlooj ti cáwii ca citi Pútuun pa, efinikooj innifincal újiiŋ aluu kamma inniwantee tíkitaŋ. XXIX Pakan éfikafulii pa caanak ca íncifulii pa niŋ pa incinow pa, epees yaamay niŋ epees yáali, kápikey hili ha henfakat ha hiti cáwii ca citi Pútuun pa. XXX Nísiitan, pakakee paka kéekelanii ka efikayeno hátikin, pakakee paka keeyem ka hátikin éfikakelanii.”

Pálafi empa Yéesu náalafiye pa Jerusalem

XXXI Ti oom caanak, pakakee Pufalisaay nkákey ti Yéesu nkasokoo: “Fúl le aapikaay lakeenaay kaatuko Helot Antipas álafiyuulafi himuku.”

XXXII Yéesu naaňahanii: “Nikaay canisok cipampaŋo ceekance encuu nii: 'Inci oopa ti hiyaanu kásaalumant, ínkuuňan pakan paka kéekuuňe ka fíyooy niŋ kacom,

hinoom ha híhaacyenu ha inci fapa páhin pa putoom.'
 XXXIII Fan óo fan incuke fo inci muus pítinam fíyooy,
 kacom niñ tanta, kaatuko ayaamakoola ayinaatee himuku
 pikee niñ neetaat Jerusalem.

XXXIV “Oo Jerusalem, Jerusalem aluu keemukale
 ka piyaamakoola pa inninunkal payenka Pútuun
 pa mpúpoñii ka ti aluu, ñiyema puume innonkaam
 kati concenool epuuk aluu nantoonool samat nii fa
 ekutoon neconcenool fa mufuun eteyyo ti úpitu eteyyo.
 Pale nicoonut! XXXV Nísiitan, ekumpaan ya etaaluu
 efeekatanee, ee inci pusok aluu: Etinene nicukam fo
 hinak ta efinisok ta: 'Amúlee aña éekeyii ya ti caacaw ca
 citi Ateeteyo.'”

XIV

*Ayiin ati káakuuñu kiti hanaay éekuuñanee ti hinoom ha
 hiti kayeno ka*

^I Ti hinoom hiti kayeno, Yéesu naanako ti ekumpaan
 eti akee ti ñíhampaatiin Pufalisaay pa hili. Keeyeniye ka
 toko nkasincan teyoo. ^{II} Fiye, áyiin eetaake káakuuñu kiti
 hanaay sipees niñ woot naayeno hátikinoo. ^{III} Yéesu naa-
 cakan Pufalisaay pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee
 ha: “Cooneecoon fo kiteekit káakuuñan ti hinoom ha hiti
 kayeno ka?” ^{IV} Pale kañahanutoo. Náalik áyiin a aña
 éekuuñe ya náakuuñanoo, apipa, naasokoo ayet.

^V Fiye, naasokii: “Aluu ti aluu, ayme añiinoo niñ
 fotom híciinoo efihinow ti ésaapun átafulanii ho mpacas
 ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{VI} Kayinaatoo kañahan
 teehe.

Esilanoolo niñ ewananoolo

^{VII} Púful toko, Yéesu naacuk kéeyonkaliyee ka hili
 ti kamamal kúkon ka kiti hátikin, naasokii hilim eehe:
^{VIII} “Niñ kayonkaluu pahaaño piti pinimo timpi yeno

ti híkon ha hiti hátikin ti kafeyatan an eeharjuu nafaa náayonkaliyee, ^{IX} niñ eehuu hitaakiyaa, aña éeyonkalii ya aluu púlooj, áfaakey ti awe, naasoki: 'Ufan híkon ha hitii áyiin a aje.' Fiye, niñ ñísuuwi aafakaay iyyeno ti híkon ha hiti puson. ^X Pale niñ kayonkaluu, yeno ti híkon ha hiti puson, ancuk niñ aña éeyonkaliyuu ya hili acukuu, naasoki: 'Awíyam, káy yeno hátikin.' Fiye, áafanapiyanee hátikin kéeyonkaliyee ka púlooj. ^{XI} Kaatuko an óo an eesilanooliye áfaawananiyee, an óo an eewananooliye afaasilanee.”

^{XII} Yéesu naasok eeyonkaloo ya: “Naayikaa kawaay niñ fotom káciim, timpi yónkalii pákawiyi, pakatuwi tom, miin ma mitii tom niñ ekina tom pikinooli tom keetaake ka. Náahinaa fo efi lombo kayonkali hili nkánukani. ^{XIII} Pale naayenyaa kawufan hili henfakat yónkalii keeleke ka, kéehute ka, payenka nkanow ka niñ efank, kéefuume ka. ^{XIV} Etíkayiniyi ho kañahan, pale Pútuun pa éfipinapiyani, mpiñahani ho ta keecoonoole ka nkakaakaay ta élitoonii ti eket ya.”

Hícantiitu hiti hili henfakat

^{XV} Ti hili eehuu, akee ti keeyeniye ka toko, ápisi eeha Yéesu naayeniye ha hisoku, naasokoo: “Pásuuma efipiyeno ti aña eekaakaay ya hili pati cáwii ca citi Pútuun pa!”

^{XVI} Yéesu naañahanoo niñ hícantiiitu eehe: “Taakaataak akee áyiin eememanoole hili henfakat naayonkal hícamp pakan. ^{XVII} Ta hili ha níhituuniye ta naapoñ amiikan a ateyoo, ápikaakupii niñ keeyonkalee ka hili nii: 'Níkey, hiik ha hipayaa.' ^{XVIII} Pale poko púlooj nkáyaañ kaluum kaaponket. Ayáañ a naasokoo: 'Féefiye inci innoome kaakit, fo inci kaay hicuku etenko, sokoo aponketam.' ^{XIX} Akee ya naasokoo: 'Féefiye inci innoome

kíciin ɲaasuwan kiti piya, kikina inci iyyem fiye ti pikaayu hiyoopu, sokoo aponketam.' **XX** Akee lombo naasokoo: 'Féefiye inci insaye aal, ekina ewune étiyini ékey.'

XXI “Amiikan a apuñoho, naakaman áhampaatiin a ateyoo eeha pakan paka nkásokiyoo ha. Fiye, ati ekumpan ya, ta náasiye ho ta, náañiken, naasokoo: 'Kaay mpacas ti kíliɲ ka niɲ ñítin ña ñiti saatee ya cóopii keeleke ka, kéehute ka, kéefuume ka niɲ payenka nkanow ka niɲ efank.' **XXII** Amiikan a apipa ho íhinu, naasokoo: 'Ahámpaatiin, eeha ansoke ha híhineehin pale fo fiye ekumpan ya emeerɲut.' **XXIII** Ahámpaatiin a naasok amiikan a ateyoo: 'Kaay ti mítin ma niɲ kanaac kíkinku ka cóopiyii kápinakoonii, eeha efihiwun ha ekumpan ya etoom neemeerɲ. **XXIV** Inci pusok aluu: Háati akee ti kéeyonkaliyee ka hínum, atasiikan ti hili ha henfakat ha hitoom.'”

Páciite piyeno anapana

XXV Fiye, kayorɲ kenfakat nkiyeno pinapool niɲ Yéesu. Náayesoonii lipe teyii, naasokii: **XXVI** “Niɲ an ákeyyoo ti inci, ayinaat piyeno anapanayam taamanta álafiiitam piharɲ faafoo niɲ íñña a ateyoo, piharɲ aaloo niɲ epuukoo, piharɲ ñúnuwoo niɲ pakatuwoo niɲ pakahoopoo, niɲ lombo eloɲ ya eteyoo. **XXVII** Anja lombo eekantiit kuluwaa ya eteyoo, eeyem ya kúnuul ka kiteyoo, naanapanam, ayinaat piyeno anapanayam.

XXVIII “Fo niɲ akee ti aluu álafiyaa kulut ekumpan eehaane, átayaañ ayeno apifin mañ emma naakaakaay káfulan manti míyini hipayu oom páhin? **XXIX** Niɲ ekina tom afaatah yo átayini yo hipayu, pakan paka keekaakaay ka hicuku eteyoo nkalenkenoo, **XXX** nkasok: 'Sincan, aɲe áyaañe kulut ekumpan, ayinaat yo hipayu.'

XXXI “Fo lombo incuke, niɲ amansa ayeniyaa pikaayu hikam niɲ akee amansa, fo átayaañ ayeno apisincan man

niņ sÍwuli ŋaasuwan (10,000) áfaayini kátaakoolan eeyem ya ti ékey niņ sÍwuli áwii (20,000)? **XXXII** Niņ ameya nii átayini, aña naaloņ náalaaje afaapoñ pakan kaluum púsumool. **XXXIII** Ti páhinal pa poonool puu, an óo an ti aluu ayinaat piyeno anapanayam taamanta akatanut waahoo púlooņ.

XXXIV “Micempanu anapaanap, pale niņ múfulaa ti pasampe etemmo puume éfimiyniyee éñahanii ti pasampe? **XXXV** Minaput ti etaam ya, minaput lombo campanti, efimiwantee. An óo an eetaake kaanuu kiti kásiitan, ásiitan.”

XV

Hícantiitu ha hiti sáacii ya éecime ya

I Hikee hinoom, hícump pisayoola kúncoo niņ pumuuyena nkálohii Yéesu kásiitanoo. **II** Pufalisaay pa niņ pikalaņana hilim ha heesiņanee ha nkayeno káakumutool kapisok: “Ayín aje nawananwanan pumuuyena pa naali neyii.”

III Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: **IV** “Niņ akee ti aluu ataakaa sísaacii keme, yoonool néecim, fo atakat áwii epaakiil niņ kaat niņ sipaakiil sa (99) ti káahoonanuma, apikaay hiņes yoonool ya éecime ya fo álaņanii yo? **V** Niņ álaņaniyoo yo, niņ pásuuma áfaakantoonii yo **VI** naayet t’enuuf. Púful toko naayonkal pákawiyoo niņ pikinooloo nantoonool naasokii: ‘Níkey, ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci ílaņanii sáacii ya etoom yoonool ya éecime ya.’ **VII** Inci pusok aluu: Fo lombo incuke, pásuuma efipiyeno ti keeyem ka alacana niņ amuuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, pihaj áwii epaakiil niņ kaat niņ pakapaakiil paka keecoonoole ka kasoolahut kayesan eloņ ya eteyii.”

Hícantiitu hiti koofali éecime

VIII Yéesu naapenan hisoku: “Moonool muu, niŋ aal ataakaa sikoofali ŋaasuwan, yoonool néecim, fo atacaanjan lampi, naaneen ekumpaana ya naanjes yo niŋ kunuu fo alajan yo? IX Niŋ alajanaa yo áfaayonkalii pákawiyo niŋ pikinooloo nantoonool naasokii: 'Ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci ílajanii koofali ya etoom éecime ya.' X Inci pusok aluu: Fo lompo incuke, niŋ amuuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, pásuuma efipiyeno ti pumaleekoo pa piti Pútuun pa.”

Hícantiitu ha hiti añii ya éecime ya

XI Yéesu nene asok: “Taakaataak áyiin eetaake epuuk pákasupak. XII Kahiineen ka nkusok faafoo: 'Paapaa, ufanam putumam ti hisaanumate ha eeha inci iññaŋe ha hitaaku nampi ketaa.' Fiye, paapaa ya náapaacinool hitaaku ha hiteyoo epuukoo. XIII Fiyiit kahiineen ka naanooman putum pa piteyoo púloon naakaay ti mah méelaŋe. Náapucalool po mañ ma miteyoo ti elon eenaput. XIV Apipa káapucalool aña naataake ya púloon, épankul enfakat néenakoonii ti mah ma púloon, náayaañ palek. XV Naakaay hiŋes páhin, akee áyiin ati oom mah naacoopoo, naapoño káakuuman pícalukun ti etaam ya eteyoo. XVI Náalafi kaasiitan fajoo niŋ paliyal empa pícalukun pa mpiyeniye pa hili pale an awunutoo waah.

XVII “Fiye, ápuñoohonii ti kunuuwoo, naasokoolo: 'Píhina kayema puume pakati paapaa atoom payenka nkali fo nkatowan, inci íyyemi le ti eket niŋ peep. XVIII Ooto, inci fañoŋo pati paapaa atoom nkaasokoo: "Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niŋ ti awe. XIX Fiye, inci túuniit piyonkalee añiini, cokam samat nii akee ti píhina pa pakatii.”

XX “Púful toko, añii ya naalito, naaño ho pati faafoo. Mpálempaliyoo, faafoo naanjantanoo nketoo teyoo ti hikaw meemak. Naatey apipaakoolanoo naajoonoo, naasumpooloo. XXI Añii ya naasokoo: 'Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niḡ ti awe. Fiye, inci túuniit piyonkalee añiini.' XXII Pale faafoo naasok pimiikan pa pakateyoo: 'Nihiliikan! Nícoopii hísool ha heehaje ha pawalle ínnisooloo ho, inniḡaamoo ekop ti hisiik, inniwasoo pisamata. XXIII Innícoopii cíciin ca ceehaje ca pafom nipumuk upuliyaa nuuhaañiyaa. XXIV Kamma añiinam aḡe naakete, náaño hoonii ti eloḡ; náacim, naalaḡanee.' Nkáyaañ pahaaño.

XXV “Ta eehe nihitaakiye ta añiinoo áhampaatiin a náaloḡii ti kaakit. Ti éño hooniyoo ápulohanii ekumpan ya náasi páyifal niḡ pakiiyal. XXVI Naayonkal akee ti pimiikan pa, naacakanoo: 'Weyme utaakiye le?' XXVII Amiikan a naañahanoo: 'Atuwi áño hoonii, paapaa atii naamuk cíciin ca ceehaje ca pafom kamma náaño hoonii kásu-umaayoo.'

XXVIII “Fiye, añii ya áhampaatiin a hiiño nihili, naapook pinako ti ekumpan ya. Paapaa ateyoo náafulii, naamaaneenakoo apinako ti ekumpan ya. XXIX Pale naasok paapaa ateyoo: 'Sítan! Sitiil ense púloḡ inci yemuu ti páhin péelaacinut hilimi. Pale háati cifil aataapala wunam pahaaño niḡ pákawiyam. XXX Pale añiini aḡe, ápuño hoonii, akina aḡa éepucaloole ya hitaaku ha hitii ti púmaacul keenaput, ammukoo cíciin ca ceehaje ca pafom!'

XXXI “Paapaa ateyoo naasokoo: 'Añiinam, hinak óo hinak awe oopa le niḡ inci, waah óo waah utoom, utii. XXXII Pale atuwi aḡe aketaaket, náaño hoonii ti eloḡ; náacim, naalaḡanee. Ekina ewune uñaḡaa pahaaño niḡ hitaaku pásuuma.'”

XVI

Hícantiitu ha hiti áhina ya eesuusa ya

^I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ayíin usaanum ataake áhina eeyeniye ati hikaw ha hiti páhin pa piteyoo. Pakan nkákey kapisok usaanum a nii áhina ya ateyoo, pahaaño niñ hisaanumate ha hiteyoo naayaake. ^{II} Naayonkaloo naasokoo: 'Eeheyime inci ínsi nkákup kitii? Finam waah wa wéenakoonii wa niñ wéefule wa, kaatuko áatineeyini piyeno ati hikaw ha hiti páhin pa putoom.'

^{III} “Ahína ya naasokoolo: 'Páawoo áhampaatiin a atoom áfaafulanam ti páhin pa putoom, puume inci iññaje íhinu? Taakut sempe siti piya, suuwaasuu lompo kaalu-umatool. ^{IV} Méyimeyi fa inci nkaakaay íhinu, ancuk niñ inci púulaa páhin pa putoom pakan paka nkawananam lateyii.'

^V “Naayonkal oonool oonool ti keetaake ka nikopu ti áhampaatiin a ateyoo. Naacakan áyaañ a: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' ^{VI} Naañahanoo: 'Kilampasaan keme kiti lúuliin.' Ahína ya naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno mpacas nkiic áwii ésupak niñ ñaasuwan (50).'

^{VII} “Apipa, naacakan akee: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' Naañahanoo: 'Sipootak keme siti uli.' Naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno nkiic áwii epaakiil (80).' Fiye, náahin fo ti an óo an eeyekane áhampaatiin a ateyoo nikopu.

^{VIII} “Púful toko, áhampaatiin a náamul áhina ya eecoonoolut a kamma náahine ho niñ pasuuse. Kaatuko payenka nkanapan ka énimaan ya eti púlunta empe kahaña pasuuse pakati ecaañ ya eti Pútuun pa ti waah ewwa nkáhin wa ti pututayii.” ^{IX} Yéesu nene asokii: “Inci pusok aluu: Hisaanumate ha hitaalu hiti púlunta empe, nicoop

ho kati nitaak pákawi, ancuk niŋ hipayaa, innisayanee ti úyenuma wa uti eket maamaa.

^X “An eehintiye niŋ waah wenkilis afaahintiye lombo niŋ waah wenfakat, an eecoonoolut niŋ waah wenkilis, atacoonool niŋ waah wenfakat. ^{XI} Niŋ nicoonoolut niŋ hisaanumate ha hiti púlunta empe, ayme afaañoman aluu hisaanumate ha hiti pánipani ya? ^{XII} Niŋ nicoonoolut niŋ hisaanumate hiti an, ayme afaawufan aluu hisaanumate ha hitaalu? ^{XIII} Amiikan oonool ayinaat páhin ti ñíham-paatiin pákasupak. Afaanat oonool a náalafi akee ya, niŋ ekina tom áfaalafi oonool a naapook akee ya. Niyinaat kaalehanool káyinan Pútuun niŋ pálafi mañ.”

^{XIV} Ta Pufalisaay pa nkásiye ta enke púlooj nkalenken Yéesu kamma nkálafiye mañ. ^{XV} Yéesu naasokii: “Aluu ínniyisanyisan pucoonool pa pitaalu ti ñíkin pakan paka, pale Pútuun pa pímeyimeyi heeyem ha ti saan aluu. Kaatuko eeha pakan paka nkacoke ha nii hiharja hitaaku nafaa, Pútuun pa pinataanat ho.”

Hilim ha heesiŋanee ha niŋ cáwii ca citi Pútuun pa

^{XVI} Yéesu nene asok: “Kilim ka kiti Móyiis niŋ kiti piyaamakoola pa kisiŋanee-siŋan fo ti caanak ca citi Saŋ-Patis. Písik ti oom caanak ekoonjan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa neeyeniye ti káatuunan. Fiye, an óo an oopa ti íhinu kata kati anako. ^{XVII} Alacana niŋ t’etaam efikahaj pacas épucaloolo cilim ca ceehaje ca káafomaati ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Móyiis.

^{XVIII} “Ayíin óo áyiin éefulane aaloo naasa akee aal, ti kaamuuyen naayem, aŋa lombo eesaye aal aŋa áyiinoo náafulane ti pinimo, ti kaamuuyen naayem.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a niŋ Lasaar

XIX Fiye, Yéesu naasok Pufalisaay pa hícantiitu eehe: “Taakaataak usaanum áyiin, nawaso wañ weewalla núuci-iti hinoom. Hinak óo hinak la teyoo pahaañ, naayeno ti elonj eenape. **XX** Intaak lompo áyiin eeleke, caacawoo Lasaar, aja nahinto hátikin putum ekumpaayan ya eteyoo, eniinoo púloonj kaameerj musontuwaay. **XXI** Náalafi kahe-sal aja nánowalii ya ti púus pa piti usaanum a apili, piyen pa conko mpíkey mpiyeno kaaneewan musontuwaay ma miteyoo.

XXII “Eleke ya naaket, pumaleekoo pa mpicoopoo mpiyenanoo pukol Abraham. Usaanum a lompo, naaket naahokee. **XXIII** Pati keekete ka naayeno ti kúnuul ken-fakat, ápihaafin naañantan pállaaje Abraham, Lasaar naayeno pukoloo. **XXIV** Naaceek apusok: 'Paapaa Abraham, inci ti ñíseeña ñenfakat iyyem le ti uleew ewwe. Keti ti inci ti hikaw, mpoñ Lasaar ápikaapuucii pikelan hisi-ikoo ti man, apumonanam híleeluufam.' **XXV** Pale Abraham naañahanoo: 'Añiinam, náwuno nii aayenaayeno ti elonj éesuume, tempo Lasaar naayeno ti kúnuul. Fiye, Lasaar oopa le, ti kaapuñanoolee, awe oopa ti ñíseeña. **XXVI** Apan niñ fúlaa toko, kaayeen kenfakat unka ti pututa unaa, eeha efihiwun ha kéelafiye éfulii petoonii kápifitanií lupuu ti aluu étikayini, fo lompo incuke ti kéelafiye éfulii lupuu ti aluu nkáfíitanií petoonii.'

XXVII “Usaanum a naasokoo: 'Paapaa Abraham, ooto inci luumuu, poñ Lasaar pati ekumpaayan ya eti paapaa atoom, **XXVIII** kaatuko inci taakaataak po pakatu isak. Akaay, apicaakamanii heeyem ha pe, poko lompo timpi kákey peti kúnuul enke.' **XXIX** Abraham naañahanoo: 'Pakatuwi kataakaataak pakiical pa piti Móyiis niñ piti piyaamakoola pa, kásiitan po.' **XXX** Usaanum a naasokoo: 'Paapaa Abraham, eehuu hifomut, pale niñ an áfuliyoo ti keekete ka naakaay teyii, éfikawunko umuuyen wa

uteyii.' ^{XXXI} Abraham naasokoo: 'Niŋ kásiitanut Móyiis niŋ piyaamakoola pa, háati an náañohoonii pati keekete ka, étikayinanoo.'"

XVII

Kaamuuyen niŋ kaaponket

^I Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: "Fan óo fan incuke, efitaaŋ waah weekaakaay kanakan an ti kaamuuyen, pale kúnuul efikiyeno ti aŋa éfuunapíi ya teyoo. ^{II} Fisaka apicenkee ti ekun énanŋkiin enfakat naawantee ti musuu le niŋ afaanakan akee ti kenkilis ka payenke ti kaamuuyen. ^{III} Nisiinjo púsooni!

"Niŋ atii ya amuuyenaa, watanoo, niŋ awatanooliyaa mponketoo. ^{IV} Niŋ amuuyenaa ti awe ñiyema isak niŋ ñésupak ti hinoom ha hoonool ha, náañohoonii ti awe ñiyema isak niŋ ñésupak kaalum kaaponket, aañanjo kaaponket."

^V Pupoñapoñ pa nkasok Ateeteyo: "Penan unii káyinan." ^{VI} Ateeteyo naañahanii: "Niŋ nitaakaa káyinan keefomut nii ekoon sootoo, níyiniyini hisoku enuun eyyuu: 'Lúpinoolo nkaasiinanoolo ti musuu,' éfeehin eeha innisoke ha.

^{VII} "Usokaa akee ti aluu ataake amiikan ayaya niŋ fotom afaasa púlukuleen pa piteyoo. Mpáyetaliiyoo ti kaakit, fo aafasokoo: 'Hiliikan káy yeno aapili?' ^{VIII} Haani, aafasokoo: 'Káy yikam waah ewwa inci fali káciim, naapayaa hiik, immemanoolo uwwufanam pili illaan, niŋ inci payaa, awe conko, illi illaan.' ^{IX} Fo aafasok amiikan a apalaka kamma náahine eeha ansokoo ha áhin? ^X Fo lompo incuke ti aluu, niŋ níhinaa waah ewwa nkasoke wa aluu níhin, nisok: 'Unii pimiikan kenseŋ, páhin pa putoonii lamma núuhine.'"

Káakuuñan pakan ñaasuwan pakati kanuk

^{XI} Yéesu ti pikaayu Jerusalem, naanap ti pututa mah ma miti Samali niñ Kalilee. ^{XII} Akina ti pinako ti cikee cisaa-tee, pakan ñaasuwan keekuulut kamma kanuk nkákey kapipaakoolanoo. Nkasiño kápilaanoo ^{XIII} nkaceekoo niñ uwiiluyii: “Yéesu, Ahámpaatiin, keti hikaw ti unii!” ^{XIV} Yéesu apicukii, naasokii: “Nikaay cániyisanoolo pati puwaaseena pa pakati Pútuun pa.” Poko ti pítin pa nkakuulane.

^{XV} Akee ti poko, ápipanum nii ákuuñaneekuuñan, náañohonii ti wootoo, naayeno hímulu Pútuun pa niñ kaawiiluyoo. ^{XVI} Naanow ti woot Yéesu, puhoonuyoo t’etaam, naasokoo apalaka. Antuñ ati Samali. ^{XVII} Yéesu naacakan: “Fo ñaasuwan ya púloñ tom ekuulane? Isak ya niñ pakapaakiil paka peyme nkayem? ^{XVIII} Háati akee ti poko ayinaat éñohonii ápumul Pútuun pa fo niñ neetaat ati Samali ya aje, eeneetaat a ati Israyel?” ^{XIX} Naasokoo: “Lito, kaay, káyinan ka kitii kúkuuñanuu.”

Ekéy ya eti cáwii ca citi Pútuun pa

^{XX} Hikee hinoom, pakakee Pufalisaay nkacakan Yéesu: “Teyme cáwii ca citi Pútuun pa éfícikey?” Yéesu naañahanii: “Cáwii ca citi Pútuun pa éticikey samat nii waah ewwa nuucukee. ^{XXI} An atasok: 'Nisincan! Ehe co!' niñ fotom 'Aha co!' kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa unca ti aluu.”

^{XXII} Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Caanak unca ti ékey, éfinilafi fanfan hicuku hinoom hoonool ti kunoom ka kiti inci, Añii An, pale etinicuk ho. ^{XXIII} Pakan efikasok aluu: 'Nisincan! Eheeyoo le!' niñ ekina tom: 'Ahaayoo pa!' Pale timpi nikaay, timpi ninapanii. ^{XXIV} Samat nii pamaliñoolal etil fa mpicaañan fa patiila púloñ písik ti púcook fo ti pikelan, fo lompo pakan paka nkakaakaay hicuku inci, Añii An, ti hinoom ha

eeha fáñoohonii ha. **XXV** Pale fo inci yáañ yeno ti kúnuul kenfakat, mpookee ti ekaay eyye.

XXVI “Samat nii fa intaakiye fa ti caanak ca citi Nowe, **XXVII** fo lompo nkaakaay pitaako ti kunoom ka kiti inci, Añii An. **XXVII** Pakan paka nkayeno hili, pálaani, esa niñ pinimo fo ti hinoom eeha Nowe náayuukiye ha ti piteen pa penfakat pa. Fiye, etiiil ya néenupii man menfakat fo mumukalii púlooj cew. **XXVIII** Fo lompo incuke ti kunoom ka kiti Lot: **XXIX** Pakan paka nkayeno hili niñ pálaani, hinoom niñ kaanooman, pusuk niñ kulut. **XXIX** Pale hinoom eeha Lot náafule ha Sotom, seemak niñ kíceek ínsifulii patiila, insimukalii púlooj cew.

XXX “Fo lompo facuk ti hinoom eeha inci, Añii An, nkaakaay ha éyisanoolo. **XXXI** Ti oom hinoom aña eeyem patiila ti kankalañ ekumpan ya eteyoo naataak waahoo páhantuwa, añañut éwanoonii apicoop wo. Fo lompo incuke aña eekaaye piya, añañut éñoohonii pati ekumpan ya eteyoo. **XXXII** Nínawuno heetaakiye ha Lot aaloo! **XXXIII** Aña éelafiye kafakan eloj ya eteyoo, áfaapuul teyyo, aña éepuule ti eloj ya eteyoo afaafakan yo. **XXXIV** Inci pusok aluu: Oom hánant pakan pákasupak efikahinto nantoonool, oonool áfaaseepinee akee ya naakatee toko. **XXXV** Pakaal pákasupak efikayeno pútuum ti ésiken yoonool, oonool áfaaseepinee, akee ya naakatee toko.” [**XXXVI**]

XXXVII Pinapana pa pakateyoo nkacakanoo: “Ahám-paatiin, peyme eehuu nihikaakaay pitaako?” Naañahanii: “La ehunuj neeyem, toko píketul pa mpuconcool.”

☆ **XVII:XXVI** 17:26 Púcook 6-9 ☆ **XVII:XXVIII** 17:28 Púcook 18:16-19:29 ☆ **XVII:XXXII** 17:32 Púcook 19:26

XVIII

Hícantiitu piñino ti kaluum

^I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo hícantiiitu eehe ápiyisanii nii kañañaa kaluum tan óo tan timpí káwusen. ^{II} Naasokii: “Taakaataak ti ekee saatee áyiin áhina kíiti eefeyut Pútuun apaaliit an. ^{III} Ti saatee eyyuu lompo, intaako eyaañat aña áyiinoo eekete, apínakaay pateyoo kati afiitoo kilim ti pututayoo niñ akamooloo.

^{IV} “Fo ta infiyee innapook, pale ti pikélan naasokoolo: 'Háati inci feyut Pútuun niñ ekina tom paaliit an ^V pale, páawoo aal aña oopa ti ihampuyam meemak, inci fasiñiyoo. Niñ inci hínut fo átayekuno ékey hinak óo hinak kayokanam.”

^{VI} Fiye, Ateeteyo nene asok: “Nísiitan áhina kíiti ya eenaput a aña eeha naasoke ha. ^{VII} Fo Pútuun pa efipukuut ti pisiinjo pakan paka payenka mpimamale ka, keeyem ka ti kaayonkal etempo hánant hanakan kati piyankananii? ^{VIII} Inci pusok ho aluu, efipisiñiyii mpacas. Pale inci, Añii An, niñ inci ñóhooniyoo fo éfitookii t'etaam keetaake káyanan?”

Hícantiitu ha hiti Afalisaay niñ asayoola kúncoo

^{IX} Fiye, intaako toko keecokooliye nii keecoonoole, nkátinan ti pakakee paka. Tempo, Yéesu naasokii hícantiiitu eehe: ^X “Taakaataak pakan pákasupak keekaaye ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa kaluum: akee ya Afalisaay, akee ya asayoola kúncoo. ^{XI} Afalisaay a naasiinjo citeeteyoo naalum: 'Inci sokuu apalaka Pútuun kamma inci incukut nii pakakee paka, keeyem ka pílipa, keecooolut, pihaañiya niñ pakaal niñ fptom samat nii asayoola kúncoo ya aña. ^{XII} Insuñsuñ kunoom kúsupak ti lóokuñ ya, uwwufani himpaac ha heewase ha ñaasuwan ti waah óo waah púlooj ewwa inci intaake tewwo cooy.'

XIII “Pale asayoola kúncoo ya naasiño pílanaŋ, álafiiit fala káahaafin, pale náasitan, naasok: 'Pútuun, taak paket hikaw t'inci, amuuyena ya.'”

XIV Yéesu naasokii: “Inci pusok aluu, áyiin a aŋuu, ta naayeniye ta piyetu, akina Pútuun pa mpucoke nii eecoonoole pale Afalisaay a tom. Kaatuko an óo an ée-makiyanooliye áfaawiiniyanee, an óo an éewiiniyanooliye áfaamakiyanee.”

Yéesu niŋ epuuk ya

XV Fiye, pakan nkácoopii epuuk ti Yéesu kati álikii. Pinapana pa pakateyoo kapucuk eehuu nkafet teyii.

XVI Pale Yéesu naayonkal epuuk ya naasok: “Nikat epuuk ya kápikey ti inci, timpi nikitii. Kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa ti payenka keecuke ka nii payenkuu inciyem.

XVII Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eesayanut cáwii ca citi Pútuun pa samat nii añii, atanako tenco.”

Ayiin usaanum niŋ eloŋ ya eepayantoo ya

XVIII Ati hikaw ati Pusuwif naacakan Yéesu: “Ahám-paatiin eenape yuu, puume inci iññaŋe íhinu pitaak eloŋ ya eepayantoo ya?”

XIX Yéesu naañahanoo: “Weyme uwune ayyonkalam eenape? Taakut an eenape fo Pútuun pa lamma. XX Fo áamiit hilim ha heesiinane ha? 'Timpi haaño niŋ aal ati an, timpi coonool aapumuk an, timpi líp, timpi caam aapinook an, túul paapaa atii niŋ íñña aatii.’”

XXI Naañahan Yéesu: “Eehuu púlooŋ inci immanke kápiliŋ maañiiaayam.” XXII Ta Yéesu náasiye ta eehe, naasokoo: “Waah woonool uwwa toko ewwa ánhinut: Nooman hitaaku ha hitii púlooŋ uwwufan mañ ma keeleke ka, aafataak hisaanumate alacana, náafulaa toko ínkey innapanam.”

XXIII Pale áyiin a ta náasiye ta eehe ínciitiyoo meemak, kamma naataake fo muus. **XXIV** Yéesu apisincanoo, naasok: “Cíticiiti kusaanum ka kapinako ti cáwii ca citi Pútuun pa! **XXV** Fo ñonkomoo éfeeyini pinako ti káfuun saakilar? Haani! Pale pinako pa piti usaanum ti cáwii ca citi Pútuun pa efipihar páciite.” **XXVI** Keeyeniyoo ka káasiitan, nkacakan: “Fiye, ayme áfaayiniyee kafakan?” **XXVII** Yéesu naañahanii: “Waah wa weeheeke wa an, uheekut Pútuun pa.”

XXVIII Piyeer naasok Yéesu: “Sincan, unii ukatanaakatan waah wa utoonii púlooj nuunapani.” **XXIX** Yéesu naañahanii: “Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eekatane enuuf, aal, pakatu nij ñúnu, pupuka, epuuk kamma cáwii ca citi Pútuun pa, **XXX** afaahañ hitaaku meemak ti caanak ca citi fiyooy, nij ti púlunta pa peeyem pa ti ékey, eloj eepayantoo.”

Káakup Yéesu káhaaciyenu kiti eket ya nij pilito pa piteyoo

XXXI Púful toko, Yéesu naacoop pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan nij pákasupak paka ti kaapii, naasokii: “Nísiitan, unaa unka ti pisilo Jerusalem, waah wa púlooj ewwa piyaamakoola pa nkakiice wa kiti inci, Añii An, efuutaako. **XXXII** Efikawufanam keeneetaat ka Pusuwif. Efikapalahoolam nkalenkenam, nkakallanam, nkafaacal t’inci. **XXXIII** Efikasapam nij kisawut, nkamukam. Ti hinoom ha híhaaciyenu ha éfilitoonii ti eket ya.”

XXXIV Pupoñapoñ pa kásiit eeha naayemii ti hisoku. Puum hilim ha nihiyolee teyii, kámiit eeha Yéesu náalafiyii hisoku.

Káakuuñan káafuumafuum pukol Yeliko

XXXV Yéesu ta naalohane ta Yeliko, káafuumafuum nkiyeno ti kanaac pítin pa, kipiyo kaaluumatool.

XXXVI Kípisi kayoŋ ka ti himuusu, nkicakanii heetaakiye.
 XXXVII Nkasokoo: “Yéesu ati Naasalet ayem ti himuusu.”
 XXXVIII Ta káafuufuufu ka nkísiye ta eehe nkíceekii niŋ
 kaawiilu etenko: “Yéesu añii ya ati Dawid, taak paket
 hikaw ti inci!” XXXIX Keeyeniye ka hátikin nkafet teyoo
 nkasokoo afatan, pale naahaŋ toko náaceekii: “Añii ya ati
 Dawid taak paket hikaw ti inci!”

XL Yéesu naasiŋo naasokii: “Nícoopiyamoo.” Ta
 náalohaniyoo ta, Yéesu naacakanoo: XLI “Weyme állafiye
 inci píhini?” Naasokoo: “Ateeteyo, hínam pinee cuk.”
 XLII Yéesu naasokoo: “Ñoho ti hicuku, káyinan ka ki-
 tii kúkuuñanuu.” XLIII Tokotoko ñíkinoo íññipankino,
 naanapan Yéesu, naayeno hímulu Pútuun pa. Kayoŋ ka
 púloorŋ kipicuk eehuu lompo, nkiyeno hímulu Pútuun pa.

XIX

Yéesu niŋ Sakaay

I Púful toko, Yéesu naanako ti saatee ya eti Yeliko.
 Apiyeno himuusu saatee ya, II intaako toko áyiin aŋa
 nkasok Sakaay, akee ti ñíhampaatiin pisayoola kúncoo
 ya, naayeno usaanum. III Náalafi hicuku ayeme ayem
 Yéesu, pale patameyoo mpiwun ayinaat kamma kayoŋ
 ka. IV Fiye, naatey hátikin pa Yéesu naañaje pa himuusu,
 naasilo ti enuun kati acukoo.

V Yéesu ápucolii toko náahaafin naasokoo: “Sakaay,
 wánoonii mpacas, kaatuko fíyooy, fo inci wanan pati
 awe.” VI Sakaay náawanoonii mpacas, naawanan Yéesu
 niŋ pásuuma.

VII Pakan paka púloorŋ kapucuk eehuu nkáyaañ káaku-
 mutool kapisok: “Pati amuuyena naakaaye apiwanan.”
 VIII Pale Sakaay naasiŋo, naasok Ateeteyo: “Sincan,

Ahámpaatiin! Inci fawufan kancanɗ hisaanumate ha hi-toom keeleke ka, an óo an aña ammeya nii inci lípoolip, fañahanoo fo ñapaakiil aña inci incoope ya teyoo.”

IX Yéesu naasokoo: “Fíyooy kafakan ka kúcoliyoo ti ekumpan eyye, kamma aɗe lombo naayem ati miin ma miti Abraham. **X** Kaatuko inci, Añii An, kéyyokey hiɗes niɗ kafakan keelinciye ka.”

Hícantiitu hiti sisanoo ɗaasuwan

XI Yéesu fa naalohane fa Jerusalem, pakan paka incukii nii etikamp Pútuun pa efipisiinɗan cáwii etempo. Ekina ewune, poko ti káasiitanoo ka, Yéesu naapenanií hícantiiitu eehe. **XII** Naasokii: “Taakaataak áyiin eemaka eeyeniye pikaayu ti mah méelaaɗe, pa naakaakaayee hicoku amansa ya ati mah ma miteyoo, niɗ apayaa náañhoonii. **XIII** Akáayum, náayonkalii ɗaasuwan ti pimiikan pa pakateyoo naawufan an óo an sanoo yoonool naasokii: 'Niyesanool nempo fo ta inci fáñoohonii.' **XIV** Pale, pakan paka pakati saatee ya kanatoonat, nkapoñ pusonoo pakan kapica kasok nii: 'Unii úlafiit áyiin a aɗe apiyeno amansa ya atoonii.'

XV “Pale toko fiyaaw, náayenoonii amansa ya, náañhoonii ti mah ma miteyoo. Naayonkal pimiikan pa payenka naawufane ka pisanoo kati ámeɗi puume nkataakale. **XVI** Ayáañ a náakeɗ naasokoo: 'Ahámpaatiin, sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo ɗaasuwan.' **XVII** Amansa ya naasokoo: 'Napaanap, amiikan eenape! Páawoo acoonoolaa-coonool niɗ waah wa wenkilis ewwe, inci fáhini ati hikaw ati sisaatee ɗaasuwan.' **XVIII** Asúpiyenu ya náakeɗ, naasokoo: 'Ahámpaatiin, sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo isak.' **XIX** Amansa ya naasokoo: 'Awe lombo inci fáhini ati hikaw ati sisaatee isak.'

XX “Akee amiikan náakey, naasokoo: 'Ahámpaatiin, ehe sanoo ya eyya awwufanaam ya, inci túkaatuk yo ti cifaal immank yo. **XXI** Inci feyuufe, kamma ayyem áyiin eefete. Ansasa waah ewwa ayyenanut, immaań waah ewwa ansukut.' **XXII** Amansa ya naańahanoo: 'Ti pákupali inci nkaakaay íhinuyi kíiti, awe amiikan a eenaput a! Aámeyimeyi nii inci áyiin eefete, insasa waah ewwa inci iyyenanut, immaań waah ewwa inci insukut. **XXIII** Weyme uwune aanakanut sanoo ya etoom ti émankuma mań eeha efihiwun ha niń inci ñóhooniyoo íntookii yo neepukoole?'

XXIV “Fiye, naasok keeyeniye ka toko: 'Nisa sanoo ya eteyoo niwufan yo ańa eetaake ya sisanoo ńaasuwan.' **XXV** Nkasokoo: 'Ahámpaatiin, ańuu apayaapa hitaaku sisanoo ńaasuwan!' **XXVI** Naańahanii: 'Inci pusok aluu: An óo an eetaake, afaapenanee, pale an óo an eetaakut, háati caahinkilis ya eyya naataake ya efeesayee teyoo. **XXVII** Pale pikamoolam keesoke ka kálafiit inci kati yeno amansa ya ateyii, nikaay nípicopiyyi le hátikinam in-nimukii.'”

Pinako pa piti Yéesu Jerusalem

XXVIII Yéesu ta naapaye ta hisoku eehuu, naanow kayoń ka hátikin, apiyeno pisilo Jerusalem. **XXIX** Ta nkalohane ta Petifake niń Petani, la nkasok la “cítintinń ca citi Olif”, naapoń pákasupak ti pinapana pa pakateyoo, **XXX** naasokii: “Nikaay ti cisaatee ca ceeyem ca hátikin aluu, niń ninakiyaa tenco efinitook nkacenske toko cífalinń enca an ataapala alapo tenco, níkopinii co, ínnicopiyyam co. **XXXI** Niń an acakanaa aluu: 'Weyme uwune ínniyemi co ti kákopin?' Innińahanoo: 'Ateeteyo asoolahe co.'”

XXXII Keeponée ka nkakaay incakatook samat nii fa Yéesu naasokii fa. **XXXIII** Kapiyeno kákopin cífalinń ca, pakateete co nkacakanii: “Weyme uwune ínniyemi co

ti kákopin?” **XXXIV** Nkañahanii: “Ateeteyo asoolahe co.” **XXXV** Nkácoopii co Yéesu, nkalemp kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti cífaliñ ca, nkalapanoo tenco. **XXXVI** Akina ti pikaayu pa, pakan paka nkatanaloo kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti pítin pa.

XXXVII Apilohan Jerusalem, ti pítin pa piti eliijoon ya eti cítintiñ ca citi Olif, kayoñ ka púlooñ kiti pinapana pa pakateyoo nkimeeñ niñ pásuuma, nkíyaañ kaanimpan Pútuun pa niñ kilim keeceeke kamma nkacuke waah weecukantee. **XXXVIII** Nkasok:

“Pútuun pa pínapiyan amansa ya éekeyii ya ti caacaw etempo! Kásuumaay kiyeno alacana, núumulaa Pútuun pa piti pati-ila.✠”

XXXIX Pakakee Pufalisaay pa keeyeniye ka ti kayoñ ka nkasok Yéesu: “Ahámpaatiin, fet ti pinapana pa pakatii kapifatan!” **XL** Yéesu naañahanii: “Inci pusok aluu, niñ kafatanaa, pínankiin pa éfipiceekii!”

XLI Yéesu apihañ naalohane Jerusalem, naacuk saatee ya, naakoñ kiteeteyyo. **XLII** Naasok: “Niñ awe lompo Jerusalem aameya ti hinoom eehe waah ewwa éfuucopiyi kásuumaay ka! Pale fiye eehuu hiyoleeyol ti ñíkini. **XLIII** Hileeñi kamma ámmiit, kaatuko caanak unca ti ékey ta pikamooli éfikakiiti púlooñ, nkákinkooli, nkakincooli ti upii wa púlooñ. **XLIV** Efikatuncalooli niñ epuuki; etikakat sínankiin súsopak seenañanooliye, kamma anki-iwut ta Pútuun pa mpíkeyii ta kafakani.”

Yéesu la ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa

XLV Ta Yéesu naacole ta Jerusalem, naanako ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náayaañ hiyaanu punoomana pa. **XLVI** Naasokii: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti

✠ **XIX:XXXVIII** 19:38 Kícimu 118:26

Pútuun pa nii: 'Ekumpaan ya etoom ekumpaan éluumuma,[☆] pale aluu inniyesan yo 'éyolowuma pílipa[☆]."

^{XLVII} Naayeno kakalaŋan hinak óo hinak ti ekumpaan ya enfakat ya. Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ pakakee ñíhampaatiin ti pakan paka, nkílafiyoo himuku. ^{XLVIII} Pale, kámiit fa nkakaakaay íhinu, kamma pakan paka púloŋ nkayemoo ti káasiitan meemak.

XX

Kacakan ka kiti kayine ka kiti Yéesu

^I Hikee hinoom, Yéesu naayeno kakalaŋan pakan paka ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa niŋ káatuunanii ekoŋan ya éesuume ya. Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ pakakee ñíhampaatiin nkácolii. ^{II} Nkasokoo: "Sok unii ti enkeyme kayine ayyem ti íhinu enkuu, ayme awwufanuu kayine enkuu?"

^{III} Yéesu naaňahanii: "Inci lompo taakaataak kacakan. Nisokam: ^{IV} Ayme ápoňii Saŋ-Patis pátise, Pútuun pa fo pakan paka?"

^V Nkayeno piteŋenool, nkasokoolo: "Niŋ unaa usokaa Pútuun pa púpoňiyoo, afaasok unaa: 'Weyme uwune níyinanutoo?' ^{VI} Pale nuusokaa pakan paka kápoňiyoo, kayoŋ ka púloŋ efikimuk unaa niŋ pukumpa, kamma nkíyinine nii Saŋ ayaamakoola." ^{VII} Fiye, nkaňahanoo: "Umíit ayme ápoňii Saŋ íhinu pátise."

^{VIII} Yéesu naaňahanii: "Inci lompo etisok aluu ti enkeyme kayine inci iyyem ti íhinu enke fiye."

Hícantiitu hiti píhina keekance

IX Fiye, Yéesu naasok hícantiitu eehe pakan paka: “Taakaataak akee áyiin eesuke kaakitoo, náaluwaas ko pakakee pihina, naakaay kaakaawool keefiyye. **X** Ta hisaatu ha níhítuuniye ta, naapoñ akee ti pimiikan pa pakateyoo pati pihina pa kati kawufanoo putum pa piteyoo ti pasaatal pa. Pale pihina pa nkasap amiikan a nkyaanoo sipeesoo ñaanii. **XI** Ati kaakit ka nene apoñ akee amiikan, pale ajuu lompo pihina pa nkasapoo, nkateñaloo, nkyaanoo sipeesoo ñaanii. **XII** Nene apoñ amiikan áhaaciyenu, pihina pa nkasapoo, nkakuumoo, nkyaanoo. **XIII** Fiye, ati kaakit ka naasok: 'Puume inci nkaakaay íhinu? Inci fapoñ añiinam aña inci íllafiye ya manti kátuuloo.' **XIV** Pale ta pihina pa nkañantanoo ta nkateñenool nkasok: 'Aha aña akaakaay ya hitoonu kaakit ka, umukoo ancuk kaakit ka kiyeniyaa kutuunaa.' **XV** Nkáfulanoo ti kaakit ka, nkamukoo.”

Fiye, Yéesu naasok: “Puume ati kaakit ka naakaakaayii íhinu? **XVI** Afáakey naamuk pihina pa, naawufan kaakit ka pakakee.” Ta pakan paka nkásiye ta eehe nkasok: “Alímaati eehuu timpi hitaako!” **XVII** Yéesu naasincanii naasok: “Ti hilim ha hiti Pútuun pa, eeheyme pakiical empe mpusoke:

'Enánkiin ya eyya puluta pa nkawante ya

éyenoonii énankiin ya eehaje ya hitaaku nafaa[☆]?

XVIII “An óo an éenowii tí énankiin eyyuu áfaapucaloolo, an óo an aña néenowii teyoo afaatuncaloolo.”

XIX Pikalañana hilim ha heesiñanee ha niñ ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa, nkámeyi nii poko kawune Yéesu naasok hícantiitu eehe. Nkálafiyoo hicoku tokotoko pale nkafe kayoñ ka.

Kacakan kiti cooy kúncoo

XX Pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ ñíham-paatiin ña nkatah kunuwii meemak ti Yéesu, nkapoñ mikelecoola teyoo kéehine fañji nii pakan keecoonoole. Nkálafi hikuucuyoo ti pákupaloo, kati kacokoo nkawu-fanoo ati hikaw ha hiti mah ma. **XXI** Nkacakanoo eehe: “Ahámpaatiin, unii úmeyimeyi nii ánkupkup nkalaŋan pucoonool ciit, niŋ fúlaa toko aasincanantoo ti sicaw, pale ti pánipani ya ankalaŋan pakan paka pítin pa piti Pútuun pa. **XXII** Sok unii: Cooneecoon fo kiteekit upucooy kúncoo ya Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room?”

XXIII Pale Yéesu náameyi nii hikuucuyoo nkayaake, naasokii: **XXIV** “Níyisanam kaahit kiti mañ, puhoorŋu niŋ caacaw ayme kayem toko?” Nkañahanoo: “Sesaal.” **XXV** Yéesu naasokii: “Ooto, niwufan Sesaal waah wa uteyoo, inniwufan Pútuun pa waah etempo.” **XXVI** Fiye, hátikin pakan paka kayinaatoo hicoku ti pákupaloo, nkaŋaŋo ti pañahanaloo nkakemanool kem.

Kacakan ka kiti pilito pa ti eket ya

XXVII Pakakee Pusatusaay nkákey ti Yéesu (poko nkasok nii keekete ka étikalitoonii). Nkacakanoo: **XXVIII** “Ahámpaatiin, Móyiis akiicaakiic ti hilim ha heesi-ŋanee ha nii: 'Niŋ áyiin asayaa naaket peetaakut añii, atuwoo añaŋaa hitoonu aal a, naataak neyoo epuuk keekaakaay piyeno pakati púnuwoo eekete ya.' **XXIX** Fiye, intaako ti miin moonool pákayiin isak niŋ pákasu-pak, áhampaatiin a naasa aal, ataakut añii, naaket. **XXX** Asúpiyenu ya naatoon aal a, ataakut añii, naaket. **XXXI** Aháacyenu ya lombo naatoonoo. Fo lombo incuke, ti isak ya niŋ pákasupak paka nkatoonoo, nkaket pee-taakut neyoo añii. **XXXII** Ti pikelan aal a lombo naaket. **XXXIII** Fiye, hinak ti pilito pa ti eket ya, aal a aŋuu ati ayme, páawoo isak ya niŋ pákasupak paka púloorŋ kasayoo?”

XXXIV Yéesu naañahani: “Ti púlunta pa piti fíyooy, pakan paka nkasasa nkanimo. **XXXV** Payenka Pútuun pa mpusoke ka nii poko kanape kati kalitane ti eket ya nkakin ti púlunta pa peeyem pa ti ékey etikasa, etikanim. **XXXVI** Etínekayini eket, kaatuko kacukaacuk nii pumaleekoo pa, ekina ewune etikasa etikanim. Poko epuuk Pútuun kamma nkalitane ti eket ya. **XXXVII** Móyiis náayisan picaañ catañ nii keekete ka éfikalitoonii. La sokee la ti hilim ha hiti Pútuun pa kiti cífita ca ceecoke ca apan cisowiit, naayonkal Ateeteyo 'Pútuun pa piti Abraham, Pútuun pa piti Isaak, Pútuun pa piti Jakob.'[☆] **XXXVIII** Pútuun pa pineetaat piti keekete ka pale piti keeloñe ka, kaatuko ti Pútuun pa an óo an oopa kaloña.”

XXXIX Pakakee ti pikalañana hilim ha heesiñanee ha nkasokoo: “Ahámpaatiin, áakupaa pitempo tak!” **XL** Kaatuko nene káhaañiitoo kacakan hikee hilim.

Eenucee ya ati Pútuun pa, añii ati ayme?

XLI Yéesu naasokii: “Weyme uwune pakan paka nkasok Eenucee ya ati Pútuun pa, añii ati Dawid? **XLII** Dawid himuumoo asokaasok ti pakiical pa piti kícimu ka: 'Ateeteyo Pútuun pa púkupaakup nij Ateeteyo atoom ti hisoku: Kéy yenyiam epees yáali,

XLIII fo ta inci fatah ta pikamooli ti wooti ayyeno amansa ya ateyii.’[☆]

XLIV “Dawid himuumoo nayonkaloo 'Ateeteyo', puume Eenucee ya áfaayini piyeno añii ati Dawid?”

Káwasum pikalañana hilim ha heesiñanee ha

XLV Ta pakan paka púloñ nkayenyoo ta kásiitan, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: **XLVI** “Níwasum pikalañana hilim ha heesiñanee ha. Poko, nkálafilafi

☆ **XX:XXXVII** 20:37 Efúlii 3:6,15-16 ☆ **XX:XLIII** 20:43 Kícimu 110:1

kaamuusool niŋ kúsool kenfakat, nkálafi lompo kapinkakicaneer pinapnap ti kíliŋ ka. Poko nkayeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa niŋ ti hili ha henfakat ha. ^{XLVII} Poko lompo nkacaakool piyaanjat pa payenka pákayiniini keekete ka, kapicoop waah wa uteyii púloonj. Apan niŋ kayeniyaa kaluum nkafiyo kati kacokee nii pakan keenape. Pútuun pa efipisapii pihanj pakakee paka.”

XXI

Kawun kiti eyaanjat eeleke aŋa áyiinoo eekete

^I Ti oom káasiinjuma, Yéesu naayeno kaasincanool pakan paka ti ekumpan pa enfakat ya eti Pútuun pa, naacuk kusaanum ka ti hiwasu mañ ti éwasuma mañ ma, emma nkácoopii ma kati kawufan mo Pútuun pa. ^{II} Naacuk lompo eyaanjat eeleke, aŋa áyiinoo eekete, naawase toko uhit úsupak weetaakut nafaa. ^{III} Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Inci pusok aluu pánipani ya: Aal a arjuu eeleke ya ahaŋa kawufan pakan paka púloonj. ^{IV} Kaatuko pakan paka, mañ ma emma nkasolahut ma nkawase lupoo, pale akina ti palekoo naawufan púloonj aŋa naataake ya kati alonj.”

Pýisan pa piti enow Jerusalem, niŋ éñhoonii ya eti Añii An

^V Fiye, pakakee ti pinapana pa nkayeno himulu ekumpan pa enfakat ya eti Pútuun pa, niŋ pawalle pínankiin pa péewalliyanooole yo pa, niŋ pawalle pa lompo piti waah wa weewufanee wa Pútuun pa. Yéesu naasokii: ^{VI} “Nicukaacuk eehe púloonj? Caanak unca ti ékey an atacuk énankiin eenanjiye ti ekee, efipitahalee púloonj.”

^{VII} Pinapana pa nkacakan Yéesu: “Ahámpaatiin, eehuu, teyme nihikaakaay pitaako? Weyme úfuuyisan unii kati úmeyii nii uuha ti ékey pitaako tokofiye?” ^{VIII} Yéesu naasokii: “Nisiinjo púsooni, an timpi acaakool aluu. Kaatuko

hícump pakan éfikakey niŋ caacawam kapisok: 'Inci yem Eenucee ya ati Pútuun pa!' niŋ ekina tom 'Caanak ca cí-coliyoo!' Timpi ninapanii. ^{IX} Pikelan pa pineetaat féefiye. Le niŋ éfipikey, fo yáañ taako kikam niŋ ñítaakool. Niŋ nísiyaa ko timpi nife. Pikelan empuu, puloŋaa mpílaaŋe.”

^X Púful toko, nene asokii: “Mah éfimitaakoolan mah, cáwii íncitaakoolan cáwii. ^{XI} Etaam ya éfineyiŋan meemak, intaako púpankul niŋ úkuuñu wenfakat uti eket ti pisaatee peemeenje. Píyisan peefeyanana lombo mpucukee patiila.

^{XII} “Pale eehuu púloŋ hítaakumo, efikacok aluu, nkakallan aluu. Efikacoo aluu ti púluumuma pa kati káhin aluu kíiti, nkakul aluu. Nkawufan aluu pumansa pa niŋ pakati kikaw ka kamma inci. ^{XIII} Toko efinitaak efaah eti kakamanii inci yem ayme. ^{XIV} Timpi niwasoolo kúnuul ti eeha innikaakaay hisoku kati nifak, ^{XV} kaatuko inci fawufan aluu kilim ka niŋ ecohato ya. Háati oonool ti keepooke ka aluu átayini pisiŋo hátikin aluu niŋ ekina tom naanook aluu. ^{XVI} Pupuka aluu, pakatu aluu, ñunu aluu, pakan aluu niŋ pákawi aluu kakaakaay kawufan aluu pakati kikaw ka, pakakee ti aluu efikamukee. ^{XVII} Pakan paka púloŋ efikanat aluu kamma inci, ^{XVIII} pale háati kaahan koonool etikiñakee ti kikaw aluu. ^{XIX} Niŋ nísikaa piliit tiw efinitaak eloŋ ya etaaluu.”

^{XX} Yéesu nene asokii: “Niŋ nicukaa Jerusalem néekinkoollee niŋ pusoocaali, ínnimeyi nii enow eteyyo écoliyoo. ^{XXI} Fiye, keeyem ka ti mah ma miti Yutaay katey pati pítintŋ pa, keeyem ka Jerusalem káful, keeyem ka tíkitaan saatee ya timpi kánakoonii. ^{XXII} Kaatuko ti kunoom enkuu Pútuun pa mpikaakaay hisapu pakan etempo. Hikina hikiicee ti hilim ha hiti Pútuun pa, fo hitaako. ^{XXIII} Efiseeñ meemak ti kunoom enkuu ti pakaal paka keeyem ka niŋ munow niŋ keeyem ka ti káacuuwan!

Kaatuko efitaako ñíyoka ñenfakat ti mah emme, Pútuun pa mpíñiken teyii. **XXIV** Pakakee paka efikamukee niñ káakuntu, pakakee paka nkacokee nkacoopee ti hícump mah méelaañe. Keeneetaat ka ti káyinan ka kutuunaa efikakalool Jerusalem fo ta kunoom enka nkawufanii ka efikipa.”

XXV Yéesu nene asokii: “Píyisan efipiyeno ti caanak ca, ti hiim ha, niñ ti picaañañ pa. Ti etaam ya, kaatii ka efikiliñool, kúsuuh ka lompo nkisap meemak, pakan paka púloñ efikafe meemak, étikameyi fa éfikahin. **XXVI** Pakan paka efikaket niñ ewatate ti káamiilool heekaakaay ha pitaako ti etaam ya, kaatuko sempe sa siti patiila éfisiyiñanoolo. **XXVII** Tempo, efikacuk inci, Añii An, ti éwanoonii niñ sempe niñ ti hamake henfakat ti pututa káatiñu. **XXVIII** Fiye, niñ eehe híyaañaa pitaako, nisiño ínñisaalino, kaatuko kafakan ka kitaaluu kúlohaniyoolohan.”

XXIX Yéesu apipa, nene asokii hilim eehe: “Nisincan sootoo ya niñ pikee punuun pa, **XXX** emma mpíyayanii ma pihatal péeyeeni innicuk niñ ñíkin aluu, ínñimeyi nii etiiil ya élohaniyoolohan. **XXXI** Fo lompo incuke niñ nicukaa enke fiye ti pitaako ínñimeyi nii cáwii ca citi Pútuun pa cílohaniyoolohan. **XXXII** Inci pusok aluu pánipani ya: Ekaay eyye etepa eket ekina peecukut enke fiye púloñ nkitaakiye. **XXXIII** Alacana niñ t’etaam éfikacim pale kilim ka kutoom étikicim.

XXXIV “Nitah kunuu! Timpi níluñoolo ti pahaaño, ékuman niñ ekina tom káamiilool eloñ ya, níwasum hinoom eehuu timpi himint aluu **XXXV** samat nii fa cala nemint soon. Kaatuko éfihinowii ti pakan paka púloñ keeyem ka ti púlunta pa. **XXXVI** Timpi niñooyal, inniluum tan óo tan kati nitaak sempe siti hifaku ti waah wa

weekaakaay wa écolii, niŋ sempe siti pisiinjo hátikin inci, Añii An.”

XXXVII Nihanakan ha, Yéesu nayeno kakalaŋan pakan paka ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, kániim ka nakaay hiŋotu ti cítintin ca enca nkasok ca “Olif”. **XXXVIII** Nuulap pakan paka nkáfiis piyito nkakaay pati ekumpaan ya enfakat ya káasiitanoo.

XXII

Pitejenool pa piti himukuyee ha hiti Yéesu

I Pahaaño pa piti hímpuul ha heetaakut ha leweño, empa nkasok pa Himuusu ha, níhilohanii. **II** Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiinane ha nkayeno hiŋes fa éfikahin kapumuk Yéesu, pale nkafe pakan paka.

III Fiye, Seetaani neenako Yutas aŋa nkasok ya Iskaliyot, akee ti pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka. **IV** Yutas naakaay hicuku níhampaatiin puwaaseena pa niŋ níhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye ka efaas ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa kapitejenool puume naañañii kawufan Yéesu. **V** Insúumii meemak, nkásiyool kati kawufanoo mañ. **VI** Yutas naacoon, naayeno hiŋes káasiinjuma keenape la afaawufanii Yéesu, kayoŋ ka peeneetaat toko.

Kaamemanool káciim ka kiti Himuusu ha

VII Hinoom ha hiti pahaaño pa hiti hímpuul ha heetaakut ha leweño níhicolii, ta nkañane ta kaawaaseen císaacii ca citi Himuusu ha. **VIII** Yéesu naapoñ Piyeer niŋ Saŋ naasokii: “Nikaay canimemanool káciim ka kutuunaa kiti Himuusu ha kati uliyaa.”

^{IX} Nkacakanoo: “Peyme állafiye upimemanool ko?”
^X Naañahanii: “Nísiitan, niŋ ninakiyaa ti saatee ya, efini-
 paakool niŋ áyiin eetiyye élumpa eti man. Inninow
 pusonoo fo ti ekumpan eyya afaanako ya, ^{XI} innisok
 ati ekumpan ya: 'Ahámpaatiin a asok, leyme ékaap ya
 neeyem la naakaakaay hili káciim ka kiti Himuusu ha
 niŋ pinapana pa pakateyoo?' ^{XII} Afáayisan aluu patiila ti
 ekumpan ya ékaap enfakat eepayee kaamemanool. Toko
 efinimemanool káciim ka kutuunaa.”

^{XIII} Nkakaay nkatook waah óo waah samat nii fa Yéesu
 naasokii fa. Fiye, nkamemanool káciim ka kiti Himuusu
 ha.

Káciim ka kiti Ateeteyo

^{XIV} Caanak ca cípituuno, Yéesu naayeno niŋ
 pupoñapoñ pa pakateyoo kati kali. ^{XV} Naasokii: “Fa
 inci inhiliikane hínun hili císaacii ca citi Himuusu ha niŋ
 aluu le niŋ inci facuk kúnuul. ^{XVI} Kaatuko inci pusok aluu:
 etineneli císaacii ca citi Himuusu ha, fo ta eeha pahaaño
 pa mpútuule ha efihitaako pati cáwii ca citi Pútuun pa.”

^{XVII} Naacoop elontoŋ eti elaan naasok Pútuun pa
 apalaka kiteyyo, naasok: “Nicoop elaan eyye nipisayool
 aluu púlooj. ^{XVIII} Kaatuko inci pusok ho aluu, písik fiyooy
 etinenelaan elaan fo ta cáwii ca citi Pútuun pa éficikey.”

^{XIX} Fiye, naacoop hímpuul naasok Pútuun pa apalaka,
 naafiit ho, naawufanii ho, naasok: “Aŋe eyem eniinam
 eewufanee ya aluu, níhin eehe kati nínawuniyam.”

^{XX} Kapipa hili, naacoop lompo elontoŋ ya eti elaan ya
 naasok: “Elontoŋ eyye eti písiyool pa péeyeeni pa piti
 Pútuun pa niŋ pakan etempo; elaan eteyyo ekina eyem
 hísimam heeniisee ha kamma aluu. ^{XXI} Pale nisincan:
 Epees aŋa eekaakaay ya hífulu ti inci, yoopiya le niŋ etoom
 ya ti púus pa. ^{XXII} Kaatuko inci, Añii An, faket samat nii
 fa Pútuun pa mpusoke fa, pale kúnuul efikiyeno ti aŋa

éefule ya ti inci.” ^{XXIII} Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáyaañ picakanool ayme akaakaay íhinu eehuu.

Pílaacinool pa piti aña eehaje ya pamake

^{XXIV} Pinapana pa pakati Yéesu nkayeno pílaacinool peesowa cút ti eecukee nii akina ayem aña eehaje ya pamake. ^{XXV} Yéesu naasokii: “Ti púlunta pa, pumansa pa kataakaataak sempe ti pakan paka, pakati kayine ka nkálafi kapisokee p’hina heenape. ^{XXVI} Pale fotom nkaakaay piyeno ti aluu. Eemaka ya ti aluu añañaa piyeno nii akelan, ati hikaw ha samat nii amiikan. ^{XXVII} Ayme ayem eemaka ya, aña nkawufane ya apili fo amiikan a? Fo aña nkawufane ya tom hili ha? Pale inci oopa le ti pututa aluu samat nii amiikan.

^{XXVIII} “Nisiijaasiijo niñ inci ti páciite pa putoom. ^{XXIX} Samat nii fa Paapaa atoom naawufanaam fa cáwii fo lompo inci fáhin aluu nipiyeno pakati kikaw. ^{XXX} Ancuk innili innilaan niñ inci pati cáwii ca citoom, inniyeno ti pilemeyu pa kati ínnihin kíiti miin ma ñaasuwan niñ músupak ma miti Israyel.”

Kakaman ka kiti Yéesu pílaaco pa piti Piyeer

^{XXXI} Fiye, Yéesu naasok Simon: “Simon, Simon, síitan. Seetaani ewufaneewufan kayine kiti káahaafeen aluu samat nii uli, kápikatinool cácuuf ca niñ kilehut ka. ^{XXXII} Pale inci luumaalum kitii ancuk káyinan ka kitii timpi kiñoño puson, niñ áañoñoonyoo peti inci mpampañan pakani ti káyinan.” ^{XXXIII} Piyeer naasokoo: “Ateeteyo, inci siijaasiijo pikaayu niñ awe ti ékuluma háati eket n’awe.”

^{XXXIV} Yéesu naañahanoo: “Piyeer, inci pusoki, fíyooyo káayiin ekutoon kúlookum áafalaacin fo ññhaaciil nii áameyiyam-méyi.”

Mañ, epootak niñ káakuntu

XXXV Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ta inci mpoñe ta aluu peeyekanut mañ, peeyekanut epootak, peeyekanut pisamata púsupiyenu, weyme inni-taakut po?” Nkasokoo: “Waah óo waah nuutaake po.”

XXXVI Naasokii: “Fiye, an eetaake mañ naacoo pool mo, aña lombo eetaake epootak naacoo pool yo, aña eetaakut káakuntu anooman hísool ha hiteyoo henfakat ha naanom koonool. **XXXVII** Kaatuko inci pusok aluu: Heekiicee ha kutoom ti hilim ha hiti Pútuun pa fo hitaako. Hisok: *'Nkacokoo samat nii áhina heenaput.* [☆] Pánipani, heekiicee ha ti inci efihitaako.”

XXXVIII Pinapana pa pakateyoo nkasokoo: “Ateeteyo ehe úkuntu úsupak.” Naasokii: “Fomaa.”

Kaluum ka kiti Yéesu ti cítintij ca citi Olif

XXXIX Yéesu náaful ti saatee ya apikaay pati cítintij ca citi Olif samat nii fa naasale fa íhinu, pinapana pa pakateyoo nkanapool neyoo. **XL** Kapucol po, naasokii: “Niluum timpi ninow ti híluuñu.”

XLI Naateerjo caahinkij ápilaanjii, náakilipo, naalum: **XLII** “Paapaa, niñ súumuu, fúlan elontoj ya eti kúnuul enke ti inci, timpi yeno ti pásuuma pa putoom, pale ti pitii pa.” **XLIII** Maleekoo néefulii alacana epipenanoo sempe. **XLIV** Ti oom kúnuul kenfakat Yéesu naapenan kaluum meemak fo hásuwat ha hiteyoo níhifulii nihisotal t’etaam picuk nii hísim.

XLV Apílitoonii ti kaluum enkuu, náañohonii peti pinapana pa pakateyoo náatookiyii ti hijotu kamma kúnuul. **XLVI** Naacakanii: “Weyme uwune ínniyemi ti hijotu? Nilito inniluum ancuk timpi ninow ti híluuñu.”

Hicokuyee ha hiti Yéesu

☆ **XXII:XXXVII** 22:37 Esaya 53:12

XLVII Yéesu ti káakup, kayoŋ nkícolii teyoo. Ti kayoŋ ka, intaako toko ñíhampaatiin puwaaseena pakati Pútuun, niŋ ñíhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye ka efaas ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, niŋ pakakee ñíhampaatiin*. Yutas, akee ti pinapana pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka, ánowii hátikin. Naaloh Yéesu kati asumpoo. **XLVIII** Pale Yéesu naasokoo: “Yutas niŋ hisumpu ánfule ti inci, Añii An!”

XLIX Ta pinapana pa pakateyoo nkacuke ta heekaakaay ha pitaako nkacakanoo: “Ahámpaatiin, fo unii úfulanii úkuntu wa utoonii?” **L** Oonool teyii náañakii káakuntu ka kiteyoo naafiit kaanuu káli kiti amiikan a ati awaaseena ya enfakat a. **LI** Pale Yéesu naasok: “Nikat po, eehe hifomaa!” Náalik kaanuu áyiin a náakuuñan ko.

LII Fiye, Yéesu naasok ñíhampaatiin ña kéekeyii ka hicokuyoo: “Fo niñanĵaa ékey niŋ úkuntu niŋ kikasap samat nii pucoka ekancak? **LIII** Hinak óo hinak inci iyeniye niŋ aluu ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, nicokutam, pale, caanak ence citaaluu niŋ citi sempe sa siti énimaa ya.”

Káalaacin ka kiti Piyeer kameye ka kiti Yéesu

LIV Fiye, nkacok Yéesu, nkacoopoo la ti ekumpan ya eti awaaseena ya enfakat a ati Pútuun pa. Piyeer náalaan naayenyii kanapan. **LV** Nkacokan seemak senfakat ti pututa hank ha nkayeno kápikiipool so, Piyeer naayeno neyii. **LVI** Amiikan aal naacukoo naayeniye toko pukol seemak sa. Naasincanoo púsooni naasok: “Ayíin aŋe lompo ayenaayeno niŋ Yéesu!” **LVII** Pale Piyeer náalaacin ho naasok: “Íñáayuu, inci míitoo!” **LVIII** Pifiyo caahinkin, akee naacukoo naasok: “Awe lompo akee ti pinapana pa pakateyoo!” Piyeer naasok: “Haani, inci neetaat

* **XXII:XLVII** 22:47 Luk akiicaakiic kikee kilim enke ti 5:52.

niŋ poko.” **LIX** Máamun etalaŋ yoonool eemuuse, akee naaŋiino ti hisoku: “Pániŋani áyiin aŋe ayenaayeno niŋ Yéesu kaatuko akina lompo ati Kalilee!” **LX** Piyeer naasok: “Haani, inci míit eeha ayyem ti hisoku!” Akina ti káakup, tokotoko káayiin ekutoon nkílookii.

LXI Ateeteyo náayesoonii naasincan Piyeer táh. Piyeer náanawuno hilim eeha Ateeteyo naasokoo ha: “Fíyooy, káayiin ekutoon kúlookum áafalaacin fo ñíhaaciil nii áameyiyam-méyi.” **LXII** Náaful tíkitaanŋ naakoŋ meemak.

LXIII Pákayiin paka keeyeniye ka efaas Yéesu nkápala-hooloo nkalenkenoo, nkasapoo. **LXIV** Nkacenk ñíkinoo nkasokoo: “Yaamakool! Sok unii ayme ayemuu ti his-apu?” **LXV** Nkateñaloo niŋ hícump kikee kilim.

Yéesu hátikin píhina kíiti ya

LXVI Cipilap, ñíhampaatiin ña pakati Pusuwif pa, niŋ ñíhampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa, niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha nkaconcool. Yéesu náacoopiye hátikinii. **LXVII** Nkacakanoo: “Sok unii fo awe yem Eenucee ya ati Pútuun pa?” Yéesu naañahani: “Niŋ inci ñahanaa aluu, étiniyinanam. **LXVIII** Niŋ inci cakanaa aluu, etiniñahanam. **LXIX** Pale písik fíyooy, inci, Añii An, fayeno ti epees yáali eti Pútuun pa piti sempe.” **LXX** Poko púlooŋ nkacakanoo: “Awe aŋuu yem Añii Pútuun?” Yéesu naañahani: “Aluu himuum aluu nisoke nii inci yem akina.”

LXXI Fiye, nkasok: “Usoolahutaa hísiyu hiti an eetan-take! Usíyaasi ho ti putumoo!”

XXIII

Yéesu hátikin Pilaat

^I Ta nkapaye ta hísiyu Yéesu pákupaloo, ñíhampaatiin ña nkalito ti coonool, nkacoop Yéesu hátikin Pilaat, ati

hikaw ha hiti Yutaay. ^{II} Kapucol nkáyaañoo hinooku nkasok: “Áyín aje nuutooke ti kanonjan pakan unaa, naakitii cooy kúncoo ya eti Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room, apan naasokoolo nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, amansa ya.”

^{III} Pilaat naacakan Yéesu: “Awe yem amansa ya ati Pusuwif pa?” Yéesu naañahanoo: “Awe soke ho.” ^{IV} Pilaat naasok ñihampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa niñ kayon ja: “Inci cukut heewune áyiin aje kati áhi-nee kíiti.” ^V Pale, nkanjiino kapisok: “Ti pakalajanaloo naayem ti kanonjan pakan paka. Kalilee náacookii, nánapii ti mah ma miti Yutaay púloon, fiye ácoliyoo le.”

Yéesu hátikin Helot

^{VI} Pilaat ápisi eehe naacakan: “Fo áyiin aje ati Kalilee?” ^{VII} Ta náasiye ta nii Yéesu ti mah emma Helot naayekane ma náafulii, naasokii kacoopoo pateyoo, ti oom caanak Helot naayeno Jerusalem.

^{VIII} Helot ásiyaasi hiti Yéesu, náalafiyoo hicuku ta infiyee. Náayinan nii afaacukoo ti íhinu heecukan-tee ha nihicukee. Fiye naacukoo, ínsuumoo meemak. ^{IX} Naacakanooloo meemak, pale Yéesu añahanutoo máati poonool. ^X Ñihampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ pikalajana hilim ha heesiinane ha nkayeno toko nkanookoo niñ sempe. ^{XI} Helot niñ pusooaali pa pakateyoo, nkápalahool Yéesu nkalenkenoo nkáwi-iniyanoo. Nkásooloo hísool heewalla nkañahanoo pati Pilaat. ^{XII} Púcook puu, Pilaat niñ Helot an niñ akamooloo, pale hinoom eehuu nkáwiyoool.

Ihínuyee kíiti ya eti Yéesu apite amukee

^{XIII} Fiye, Pilaat naayonkal nantoonool ñihampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa, ñihampaatiin ña niñ pakan paka, ^{XIV} naasokii: “Nícoopiyaam-coop áyiin aje

innisok: 'Akina ayem ti kanonjan pakan paka.' Nisincan, hátikin aluu inci incakanooloo ti eeha inninookoo ha, pale cukut heewune fanfanj kati áhinee kíiti. ^{XV} Háati Helot lompo acukut la naamuyene, kamma náañahaniyoo unaa. Pánipani, áyiin aje áhinut waah ewwa efuuwun kati amukee. ^{XVI} Ekina ewune, inci fáhin apisapee, nkatanoo.”

[^{XVII}] ^{XVIII} Ti coonool kayonj ka púloonj nkíceekii: “Mukoo! Nkatan unii Palapas!” ^{XIX} (Palapas akuleekul kamma naanonjane pakan paka fo nkátaakoolane ñíhampaatiin saatee ya, naamuk an.) ^{XX} Fiye, Pilaat náalafi kakatan Yéesu, nene ákup nij kayonj ka. ^{XXI} Pale kayonj ka nkutowo ti hiceeku meemak: “Pempejoo ti kuluwaa ya! Pempejoo ti kuluwaa!” ^{XXII} Fiye, Pilaat naacakanii píhaacyenu: “Ayíin aje, weyme náahine weenaput? Inci cukut waah ewwa efuuwun kati amukee. Inci fáhin apisapee, nkatanoo.” ^{XXIII} Pale nkutowo ti kaaceceekool kipisok: “Pempejoo ti kuluwaa!” Ti pikelan, kilimii nkiharj sempe. ^{XXIV} Fiye, Pilaat naacoon íhinu eeha nkasokoo ha. ^{XXV} Naakatan Palapas, aña nkasokoo ya akatan, eekulee ya kamma naanonjane pakan paka fo nkátaakoolane ñíhampaatiin saatee ya, naamuk an. Pale naasok pusoocaali pa káhin Yéesu samat nii fa Pusuwif pa nkálafiye fa.

Kaapempejee ka kiti Yéesu

^{XXVI} Ta nkayeniye ta hicoopu Yéesu, nkapaakool nij áyiin ati Silen aña nkasok Simon, eeyeniye énakoonii ti saatee ya. Pusoocaali pa nkacokoo, nkatiyanoo kuluwaa ya apinow puson Yéesu. ^{XXVII} Kayonj kenfakat nkieneniyoo kanapan, pakaal pakati Jerusalem nkayeno pukoonj nij esampoolo kiteyoo. ^{XXVIII} Yéesu náayesoonii lipa teyii naasokii: “Pakaal Jerusalem, timpi nikoonj kutoom, nikoonj kitaaluu nij kiti epuuk aluu! ^{XXIX} Nisincan,

caanak unca ti ékey ta efikasok ta: 'Kayihaa picaakonta pa, keetaapala kataak añii niñ payenka taapala kácuuwan ka.' **XXX** Ti oom caanak,

'pakan paka efikasok pítintij pa: "Nínowii toonii!"

niñ mítintij ma: "Níwufalool unii!" ☆

XXXI “Kaatuko niñ káhinaa pínapaati fiye ti enuun ya eemaaña ya, puume eficuk ti enuun ya eesuce ya?”

XXXII Nkacoopool lompo pikancak pákasupak kati kamukee ti coonool niñ Yéesu. **XXXIII** Kapucol la nkasok la “Esent”, pusoocaali pa nkapempeñ Yéesu ti kuluwaa ya. Nkapempeñ toko lompo pikancak pa pákasupak paka, oonool epees yáali, akee ya epees yaamay. **XXXIV** Yéesu naasok: “Paapaa, ponketii kamma nkámiit eeha nkayem ti íhinu.” Pusoocaali pa nkañak kaakaaw kápipaacinool wañ wa uteyoo.

XXXV Kayoñ ka nkiyeno toko kaasincan. Níhampaatiin Pusuwif pa nkayeniyoo káapalahool nkalenkenoo, nkasok: “Pakakee pakan naafakane, afakanoolo, iyyema akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, eemamalee ya”. **XXXVI** Pusoocaali pa lompo nkayeniyoo caalenken, nkalo-hoo nkawufanoo elaan eesipe. **XXXVII** Nkasok: “Niñ awe yem amansa ya ati Pusuwif pa, fakanoolo!” **XXXVIII** Patiila ti hikawoo intaak pakiical peesoke: “AÑE AYEM AMANSA YA ATI PUSUWIF PA.”

XXXIX Akee ti pikancak pa eepempeñee ya naateñaloo: “Fo aanetaat Eenucee ya ati Pútuun pa? Fakanoolo infakan lompo unii!” **XL** Pale akee ya naafet teyoo naasok: “Aafeyut fala Pútuun, awe páyemali ti ñíseeña ña ñoonool ña ñíiti eket ya neyoo? **XLI** Anii, páhinal kíiti ya etaanii ecoonoolaa-coonool kamma immaayemaa ti cooy páhinal anii peenaput pa, pale áyiin aje áhinut waah weenaput.”

☆ **XXIII:XXX** 23:30 Hoseya 10:8

XLII Naasok: “Yéesu, náwuniyam naayeniyaa ti elemeyu ya etii.” **XLIII** Yéesu naañahanoo: “Inci pusoki pánipani ya: Hinoom ha hiti fiyooy aafayeno niñ inci alacana.”

Eket ya eti Yéesu

XLIV Máamun caanak ca ti kikaw, énimaa neeyeno ti mah ma púlooj fo sitalaŋ síhaaciil, **XLV** caanak ca inciyolo. Kahuuy ka kenfakat ka keeyem ka páhantuwa ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa nkihaaco ti pututa. **XLVI** Yéesu naaceek niñ kaawiiluyoo, naasok: “Paapaa! Ti sipeesi inci iyyenane yaanam!” Apipa hisoku hilim eehuu, naaket. **XLVII** Ahámpaatiin asooaali ya, apucuk eehuu náamul Pútuun pa, naasok: “Pánipani, áyiin aŋe eecoonoole!”

XLVIII Kayoŋ ka púlooj kéekeyii ka kaasincan kapucuk heetaakiye ha nkatiyo sipeesii, nkañoho niñ esampoolo. **XLIX** Yéesu pákawiyoo fiye púlooj niñ pakaal paka kée- napoolii ka neyoo kápiliŋ Kalilee nkasiinjo pílaaŋ, nkayeno kaasincan heetaakiye ha.

Ehok ya eti Yéesu

L-LI Intaako áyiin caacawoo Josef, ati saatee ya eti Pusuwif pa eyya nkasok ya Alimataay. Ayiin eenape, naacoonool, naayeno hituulu ékey ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Naayeno akee ti ññhampaatiin píhina kíiti ya pale asayanut eeha pákawiyoo nkacoke ha, nkáhin. **LII** Naakaay pati Pilaat naacakanoo ehunuŋ ya eti Yéesu. **LIII** Púful toko náawananii ehunuŋ ya ti kuluwaa ya, naakuup yo niñ kahuuy kiti ehok, naahokoo ti hiyaak heewakee ti énankiin la ammeya nii an ataapala ahokee. **LIV** Iyyeno hinoom hiti kaamemanool, le niñ hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa éfihiyaañ.

LV Pakaal paka kéenapoolii ka niñ Yéesu kápiliŋ Kalilee nkanow ti Josef nkacuk hiyaak ha niñ fa ehunuŋ ya

neehintanee fa lupu. ^{LVI} Púful toko nkañoho pati saatee ya, nkamemanool munucu niŋ man méesuume haaw miti kaamaamool ehunuŋ ya. Ti hinoom ha hiti kayeno ka, nkáyekunoolo samat nii hilim ha heesiŋanee ha fa nihisoke fa.

XXIV

Pilito pa piti Yéesu ti eket ya

^I Hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa nihimuus, eti kacom eteyyo, mpucom mic, pakaal paka nkakaay pati hiyaak ha. Nkacoopool munucu ma niŋ man ma méesuume ma haaw emma nkamemanoole ma. ^{II} Incakatook énankiin ya eepantane ya putum hiyaak ha néepalinkanee. ^{III} Nkanako, pale kacukut ehunuŋ ya eti Ateeteyo Yéesu. ^{IV} Kámiit fa éfikamiilool. Tokotoko, pákayiin pákasupak nkáfulii teyii niŋ wañ weemiñale tas. ^V Ewatate enfakat neeyeno neyii, nkásitan. Pákayiin paka payenkuu nkasokii: “Weyme uwune ínniyemi ti hiŋes ti keekete ka aŋa eeyem ya kaloŋa? ^{VI} Aneetaat le, alitaalito ti keekete ka! Nínawuno eeha naasoke ha aluu ta naayeniye ta Kalilee: ^{VII} 'Inci, Añii An, fo inci ufanee ti sipees pumuuyena pa. Fapemperjee ti kuluwaa ya, ti hinoom ha híhaacyenu ha fálitoonii ti eket ya.” ^{VIII} Fiye, nkánawuno kilim ka kiteyoo.

^{IX} Pakaal paka páfulaliyii pati hiyaak ha, nkañoho, nkakaman eehe pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ oonool a niŋ pakakee pinapana pa púloŋ. ^X Keekamane ka eehe pupoñapoñ pa kayem Mari ati Makatala, Yowanna, Mari íñña ya ati Saak niŋ pakakee pakaal keeyeniye neyii. ^{XI} Pale pupoñapoñ pa kacokut ho nii hilim heetaake hikaw, káyinanutii. ^{XII} Toko fiyaaw, Piyeer naalito niŋ katey fo pati hiyaak ha, náacuuhan acukut ehunuŋ fo

kahuuy ka kiti ehok ya lamma. Naaño ho pateyoo, ínnimoo ti heetaakiye ha.

Pítin pa piti Emmawus

XIII Ti hinoom ha hoonool huu, pinapana pákasupak pakati Yéesu nkayeno pikaayu ti cisaatee enca nkasok Emmawus, ti pututa etenco niŋ Jerusalem sikilomeetal ŋaasuwan niŋ yoonool. **XIV** Nkayeno kákupat heetaakiye ha púloŋ. **XV** Ta nkayeniye ta kákupat niŋ pílaacinool, Yéesu himuumoo náakoliyii, naanapool neyii. **XVI** Nkacukoo pale waah nuukitii hikiiwuyoo.

XVII Yéesu naacakanii: “Weyme ínnikupat ti pítin aluu?” Nkasiŋo niŋ páciiteyii. **XVIII** Oonool teyii, caacawoo Kileyopas naasokoo: “Fo awe lammayi yem Jerusalem akaawoola éemiit heetaakiye ha ti kunoom enke?” **XIX** Yéesu naacakanii: “Hikina hiyem eeheyme?” Nkañahanoo: “Heetaakiye ha Yéesu ati Naasalet. Ayenaayeno ayaamakoola enfakat hátikin Pútuun pa niŋ pakan paka púloŋ, náhin páhinal penfakat, náakup niŋ sempe. **XX** Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niŋ níhampaatiin ña pakatuunaa nkawufanoo pakati Room kati káhinoo kíiti nkamukoo, nkapempeŋoo ti kuluwaa ya. **XXI** Pale unii, núuyinan hínum nii akina akaakaay kafakan Israyel. Apan ti eehe fiye púloŋ, fiyooy yem hinoom ha híhaaciyenu ha ta eehe nihitaakiye ta. **XXII** Pakakee pakaal ti kayoŋ ka kutoonii nkaliimanool unii. Káfiisaafiis nuulap kapikaay pati hiyaak ha, **XXIII** kacukut ehunoy ya eteyoo. Nkañhoonii, nkasok unii nii pumaleekoo nkacuke mpusokii nii oopa kaloŋa. **XXIV** Pakakee ti kayoŋ ka kutoonii nkakaay pati hiyaak ha, nkatook samat nii pakaal paka fa nkasoke fa pale kacukut Yéesu.”

XXV Fiye, Yéesu naasokii: “Aluu niyem pusoŋ, nicasut ti káyinan ee ha púloŋ piyaamakoola pa nkasoke ha!

XXVI Fo Eenucee ya ati Pútuun pa añarjut hicuku kúnuul enke apite anako ti hamake ha hiteyoo?” **XXVII** Púful toko, naayenyii kakaman heesokee ha teyoo ti pakiical pa púlooj piti Pútuun pa, ápucook ti pakiical pa piti Móyiis fo ti pakiical pa piti piyaamakoola pa púlooj.

XXVIII Ta nkalohane ta cisaatee ca enca nkayeniye ca tenco pikaayu, Yéesu náahin fiye nii himuusu. **XXIX** Pale nkañiiniyoo ti hisoku: “Yeno le niñ unii, kamma íncini-imiye, apan caanak ca unca ti ékey hicoku.” Naanako, naayeno neyii. **XXX** Ta nkayeniye ta kati kali, naacoop hímpuul ha naasok Pútuun pa apalaka, naafiit ho naawu-fanii. **XXXI** Ñíkinií íññipankino nkakiiwoo pale naayemañ teyii feles. **XXXII** Nkasokoolo: “Fo saan anii sisaput ti pítin pa, ta náahine ta kunuu anii kípipankino ti heesokee ha ti pakiical pa piti Pútuun pa?”

XXXIII Tokotoko, nkalito mpacas, nkañoho Jerusalem. Incakatook pupoñapoñ pa ñaasuwan niñ oonool a la nka-concoole la niñ pakakee paka, **XXXIV** ti hisoku: “Pánipani, Ateeteyo ayitaayito ti eket ya! Afúliyooful ti Simon!” **XXXV** Pinapana pa pákasupak paka payenkuu, nkakamanii heetaakiyii ha ti pítin pa niñ puume nkakiiwe Yéesu ta naafiite ta hímpuul ha.

Efúlii ya eti Yéesu ti pinapana pa pakateyoo

XXXVI Poko ti hisoku ha eehuu, Yéesu himuumoo náa-fulii ti pututayii naasokii: “Kásuumaay kiyeno niñ aluu!”

XXXVII Nkáyolino, nkafe, incukii nii áfulaful nkacuke. **XXXVIII** Pale Yéesu naasokii: “Weyme uwune inniliim? Weyme uwune innitaak pámiiloolal empuu? **XXXIX** Nisincan sipeesam niñ wootam, arje inci himuumam! Nílikam innisincanam! Afúlaful ataakut enii niñ picec, inci taakaataak samat nii fa innicuke fa.” **XL** Ta naayeniye ta hisoku eehuu, náayisanii sipeesoo niñ wootoo. **XLI** Innímii nkameeñ niñ pásuuma fo

nkáyananut. Yéesu naacakanii: “Nitaakut le waah uti hili?” ^{XLII} Nkawufanoo pífiitiin yoon eesowee. ^{XLIII} Naacooop po, naali po hátikini.

^{XLIV} Fiye, Yéesu naasokii: “Ta inci iyyeniye ta niḡ aluu, sokaasok aluu: 'Heekiice ha púloḡ kutoom ti hilim ha heesiḡanee ha hiti Móyiis, ti pakiical pa piti piyaa-makoola pa niḡ ti pakiical pa piti kícimu ka, eehuu púloḡ fo hitaako.’” ^{XLV} Fiye, Yéesu náapankin kunuwii kati kási pakiical pa piti Pútuun pa. ^{XLVI} Naasokii: “Ehe heeki-icee ha: Fo Eenucee ya ati Pútuun pa aket, ti hinoom ha híhaacyenu ha náalitoonii ti eket ya. ^{XLVII} Ti caacawoo, ehe eeha nkakaakaay ha káatuunan pakan paka púloḡ, nkácook Jerusalem: 'Níwunko umuuyen wa utaaluu Pútuun pa kati puponket wo aluu ti caacawoo.’” ^{XLVIII} Aluu niyem keetantake ka eehe púloḡ. ^{XLIX} Inci fápoñii aluu eeha Paapaa atoom náayinanane ha. Pale fo niyeno ti saatee eyye fo ta sempe sa siti patiila éfisiwanoonii ti aluu.”

Pisilo pa piti Yéesu alacana

^L Púful toko, Yéesu naacooop pinapana pa pakateyoo fo kalohan cisaatee ca citi Petani. Náaseepin sipeesoo naasampanii. ^{LI} Ta naayenyii ta kaasampan, naakatani, náaseepinee alacana. ^{LII} Pinapana pa pakateyoo nká-ilipo, nkayenyoo hímulu, nkañohe Jerusalem niḡ pásu-uma penfakat. ^{LIII} Nkayeno tan óo tan hímulu Pútuun pa ti ekumpan ya enfakat ya.

Kuloonaay
Karon: Kuloonaay (Portions)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Karon)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

404e2c05-c6eb-5f56-8cae-50a5b595ef9a